ANTONII GARDINI

LECTORIS CAMALDULENSIS

DISSERTATIO THEOLOGICA

ADVERSUS NOVITATES

P. JOSEPHI M. GRAVINA

SOC. JES.

Cæli januas reserantis non solum Hæreticis, & Schismaticis, verum etiam Hebræis, Mahometanis, cæterisque Infidelibus; ex quibus, universa hominum spectata natura, majorem desumit Electorum, quam Reproborum numerum.

Ex ipso ordine manifestatur id esse Dominicum, & verum, quod sit prius traditum: id autem extraneum, & falsum, quod sit posterius immissum. Tertull. in lib. de præscript. cap. 31.

V E N E T I I S

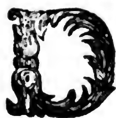
APUD SIMONEM OCCHI
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.
MDCCLXVII.

Illustrissimo, & Reverendissimo Domino

JOANNI NANI

EPISCOPO TORCELLANO.

ANTONIUS GARDINI.

Um COMMUNIBUS VOTIS ANNUS I. FELIX, FAUSTUSQ. APERITUR tui Regiminis Torcellanæ Ecclesiæ, ILLUSTRISSIME, & RE-

VERENDISSIME DOMINE, *æquum esse videtur, ut qui tibi multis nominibus plurimum debet, nunc grati animi specimen tibi OBLATIONE DEVOTA exhibeat. Hæc præcipua causa fuit, quæ me impulit, ut Theologicum hoc munusculum, quantumvis exiguum, nec mole ipsa spectandum, argumento tamen summum, tibi sacrum hodie, dicatumque voluerim. Quid autem carius tibi, atque acceptius excogitari potest, quam quod ex iis petitum, quæ maxime adamare soles, quæ tuum veluti pabulum, quæ tuum præcipuum decus constituunt, ac ornamentum? Theologicas intelligo disciplinas, ad quas tibi comparandas statim ac de capessenda Ecclesiasticæ vitæ ratione Divino afflatus lumine cogitare cœpisti, studium omne, operamque conferre non dubitasti. His subcisivas, horas his integros fere dies deputare tibi familiare fuit. Quod si causa persolvendi socialis vitæ munera, quæ singulari quadam humanitate continuo persusa erant, quod tibi*

bi & nunc animo insidet, ab iis aliquando removeri patiebaris, non ideo tamen animus ab iis longe aberat, qui capta occasione ad ea sermonem conferre studebas, quibus maxime delectaris; nec suavius quidquam tibi contingere poterat, quam si quis in Theologica aliqua pertractanda doctrina solide versaretur. Eo factum est, ut omni animi contentione ad sacra studia incumbens, brevi admodum ex ea qua polles, ingenii acie non qualemcumque, sed excellentem, & vere Ecclesiastico viro dignam doctrinam sis consecutus, quæ morum integritate, & suavitate conjuncta, prudentia, dexteritate, solertia ad Episcopatus dignitatem te demum, quamvis invitum, evexit. Invitum te, inquam, novi egometipse, dum ob singularem tuam animi modestiam eam de re loqui minime patiebaris; sed obnixe omnia faciebas, ne ad tantum honoris fastigium proveehereris. Cum autem Dei voluntas satis tibi perspecta exstitit, ei minime obsequi irreligiosum jure

æstimans, illi tandem lubenti animo morem gessisti. Atque statim Pastoralis officii partes implere satagens, eo intenderunt cunctæ cogitationes tuæ, ut tibi a Deo commissus grex sanctitate, & illius pars nobilior doctrina, probitateque floreret. Quod ut facilius assequi posses, temetipsum in primis singulari vitæ innocentia præstantem, & tamquam doctrinæ exemplar; quod in dies nobilius exurgit, quisque suspicere facile potest: sique antea sanam, & incorruptam Fidei, morumque doctrinam persecutus es, nunc pressius, & continuis sermonibus, & saluberrimis monitis, & conquisitis undique doctis viris eam ita exprimis, ut natum, factumque esse videaris ad regendam Dei Ecclesiam in sanctitate, & doctrina. Neque contentus in hisce severiorum disciplinarum studiis versari, quæ ad Pastorale munus numeris omnibus obeundum maxime conferunt, illud ipsum tempus, quod animi solandi causa unicuique

con-

concessum esse videtur, honestarum artium, atque humaniorum litterarum studiis insumere tibi dulce, & suave est. Hinc conspicua illa Antiquitatis monumenta, quæ domi tuæ, tamquam in nobili Lycæo omni genere splendidissimo asservantur, penitus pervadere, vel nummum ex rarioribus selectum inspicere, vel Codicem lustruare, & explanare tibi in deliciis esse solet. Atque tali ratione viget, & in te adhuc spirat nobilissimum illud Bernardi *amplissimi Senatoris ingenium, qui non solum sanguinis, sed & virtutis vinculo tuus frater exstitit. Atque utinam adhuc esset in vivis, neque immatura morte Patriæ, clarissimæque Familiæ suæ esset ereptus! Quid enim non sperandum? Eximiæ illæ animi dotes, summa fides, animi integritas, rerum gerendarum peritia, quæ in optimo Cive postulantur, omnium admirationem in se converterant. Quas quidem etsi ab* Antonio *inclyto Patre referebat*

bat acceptas , quemadmodum & Aloysius , *ambo Ordini Senatorio merito adscripti , ipsius tamen operæ , studiique fuit diligenter excolere atque amare . Non omnia tamen cum illo eripuit mors . Præconcepta enim spes exurgit in* Jacobo *Avitarum virtutum æmulo , qui præter Senatoriam dignitatem , quam Sapientissima Veneta Respublica omnibus pene ipsius Majoribus concessit , novum decus sibi , nobilissimæque familiæ suæ propria virtute promeruit . Cum enim cuncto Senatui innotesceret summa illius peritia in Navalis disciplinæ arte , eum cunctis suffragiis ad Piratarum novæ Tripolis audaciam cohibendam Classis Imperatorem delegit : in qua quidem expeditione ita illius animi magnitudo ; & in rebus gerendis solertia emicuerunt , ut statim ac nuntius de felicissimo exitu ad nos pervenit , tota applaudente Civitate ex S. C. Eques fuerit renuntiatus . Verum quod mirum unicuique videri debet , illud est ,*

quod

quod in tot, quibus perfunctus est, Reipublicæ muneribus; non qualicumque bonarum artium, atque severiorum disciplinarum cognitione, quod in homine occupatissimo satis ad laudem esse videretur, sed admirabili quadam honestissimorum studiorum polleat cognitione. Hinc tam insignia, quæ inclytus BERNARDUS *reliquit Antiquitatis decora, ea ipse in dies augere non desinit. Plura hisce possem adjicere, atque de majoribus tuis referre: at omnibus patent Venetæ historiæ monumenta; ex quibus tam ampla desumi potest dicendi materies, ut non metuerem, ne mihi unquam deesset Oratio. At quoniam singulis in rebus certi constituendi sunt termini, te demum alloquor, Præsul amplissime, postulans, ut non meam dicendi rationem, sed rei dignitatem, soliditatemque argumenti perspicias, quod quidem dignum est, ut tuo amplissimo nomine decoretur; neque hoc, qualecumque sit, obsequii mei argumentum tibi*

bi injucundum fore arbitror; qui nihil dulcius experiris, quam cum tuis libris, Musisque versari.

PRÆ-

PRÆFATIO.

QUemadmodum perſpectum ſatis, exploratumque habuere Sancti Eccleſiæ Patres nihil magis Theologum decere, quam ut ad ſacros Codices, & ad Apoſtolicas Traditiones, veluti ad Lydium lapidem exigat Theologica dogmata, ita ab iis maxime commendatum novimus doctrinæ novitatem eſſe religioſiſſime præcavendam. Cujus ſaluberrimi præcepti cum olim incidiſſet ſermo apud eruditiſſimos quoſdam viros, quorum familiaritate, & colloquiis Romæ degens frui ſæpe ſolebam, ex iis unus eruditionum copia ſpectatiſſimus retulit, Panormi prodiiſſe anno MDCCLXII. Diſſertationem *De Paradiſo* a P. Benedicto Plazza Soc. Jeſ. Theologo majori ex parte elucubratam, qui adverſa valetudine correptus, antequam e vivis eriperetur, abſolvendi Provinciam demandavit P. Joſepho M. Gravina ejuſdem Societatis Theologo. Atque utinam hanc ſibi demandatam detrectaſſet! Non enim ab Orcho revocata eſſet contrita olim ab Eccleſia doctrina, nec nova quædam, & monſtruoſa de Fide, deque Infidelium ſalute inducta eſſet. Quibus ego in aliquam animi commotionem adductus, utpote qui ſemper novitatem quamlibet in Theologicis diſciplinis cavendam intellexi, opus mihi commodandum ab amico petii, qui mihi perhumaniter morem geſſit. Atque dum adjectiones P. Joſephi M. Gra-

Gravina perlegerem, inaudita actus novitate, ac potiſſimum arbitraria Sacrorum textuum interpretandi ratione, perutile fore duxi ad haſce novitates conterendas animum adjicere. Quod cum cogitare, & aliquid moliri cœpiſſem, re penitus inſpecta menti occurrit, tam obſcurum opus, antequam in Meridiem aſſurgeret, in ſuæ noctis tenebras facile ruiturum: quemadmodum (neſcio qua intercedente cauſa, quam nec inquiro, nec ad rem noſtram magni faciendam eſſe exiſtimo) revera contigit: quod felix ego, fortunatumque putabam. Quapropter de abjicienda omni cura, & cogitatione hujus Operis in deliberationem veni. At duobus elapſis annis in ſcenam iterum reducitur, quod mihi ex litterariis Foliis Clariſ. Jo. Lamii, & ex Bibliopola Panormitano, qui opus illud venale fecerat, necnon ex nonnullis a me viſis exemplaribus ſatis compertum eſt. Quare cum publici Juris factum eſſet, & apud Theologos quoſdam hac de re diſſererem, quorum unus exemplar aliud mihi oſtendit, ex eo ſermone pronum fuit eo ſenſim delabi, ut magnopere doleremus uſque modo novæ, & pernicioſæ huic doctrinæ confutatione neminem occurriſſe. Quibus cum conſilium meum antea habitum aperuiſſem, illud minime improbarunt, ſed ſtimulos potius mihi adjicientes ex mihi propoſita novitatis conterendæ neceſſitate & Traditionis perpetuæ in oppoſitum exhibendæ utilitate, rumpenda fuit mora omnis, nec diutius in vado hærendum. En igitur, benevole Lector, æquiſſimæ cauſæ, quæ me impulerunt, ut hanc opellam jam antea cœptam confice-

fice-

ficere, & in lucem tandem emittere ſtatuerem. Nolim cujuſquam animum offendere, at prudentum certe hominum verique amantium non vereor, ne reprehenſionem incurram. His enim ex ratione, qua novitates in Theologia inductas retundere conabor, perſuaderi facile poterit me ad ſcribendum nec partium ſtudio ductum, nec ſcholaſticas quæſtiones adamare, quæ ad dogma parum, aut nihil conferunt, nec ex ſeminato vel tantillum egredi, ſed ſolas mihi propoſitas eſſe audaciores P. Joſephi M. Gravina ſententias examini ſubjiciendas, necnon præ oculis continuo habuiſſe Catholicæ tuendæ doctrinæ ſtudium; quod conſilium meum, ut arbitror, improbabit nemo. Atque ne Catholicam doctrinam minus religioſe pertractare videar, (averſor enim in rebus potiſſimum Theologicis more dimicantium congredi) ab intemperanti quadam acrimonia abſtineam, niſi vehementem aliquam dicendi rationem interdum a me extorqueret ipſe Gravina, qui pluries aſpernari, & injurioſa Janſenianæ hæreſis nota dehoneſtare ſæpe numero ſolet Catholicæ doctrinæ aſſertores. Hujuſce tandem diſſertationis conſpectum, per ſumma capita expoſitum, hic habes.

IN-

INDEX CAPITUM.

CAPUT PRIMUM.

CA-

CAPUT IX.

PARS ALTERA.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

ET ULTIMUM.

ERRATA CORRIGE.

Pag. 7. lin. ult. Persequtus Persecutus p. 13. l. 19. ad salutem unius unius ibid. l. 30. At antiquata Antiquata est p. 17. l. 26. fidei eamdem fidei, eamdem p. 18. l. 25. fundendum. fundendum. „: ibid. l. 28. proponit: proponit: „ p. 21. l. 14. docet : non docet non p. 24. l. 27. minus, adepti minus adepti p. 26. l. 4. nec enim nomen nec enim est nomen p. 27. l. 19. Proferam proferam. p. 29. l. 12. Spiritus Spiritus p. 31. l. 6. mediatoris Mediatoris p. 33. l. penult. vul vult p. 38. l. 15. Christi, fide Christi fide ibid. l. 23. *Prædicabant autem Apostoli* prædicabant autem Apostoli p. 39. l. 8. *juxta textum* juxta textum 44. l. 29. est nec est, nec p. 45. l. 20. art. 1. Post art. 1. post p. 51. l. 6. ad ventum adventum p. 54. l. ult. Christum "Christum p. 55. l. 10. supersedemus supersedemus „ p. ibid. l. 14. quatenus, Verbum quatenus Verbum p. 65. l. 10. concutienda concutiendæ p. 66. l. 3. S. Vero Sanctus p. 78. l. 14. Appage Apage p. 69. l. 12. ergo, ergo p. 72. l. 4. In scenam tamen in scenam p. 76. l. 10. aperre aperte p. 87. l. 1. illics illius p. 90. CAPUT PRIMUM ———--- p. 94. l. 11. doctrinam doctrina p. 98. l. 19. quem maxime quàm maxime p. 99. l. ult. Florentinus. Florentinus. „ p. 111. l. 8. advertit: advertit ibid. l. 9. v. 1., post v. 1. post. p. 113. l. 26. contingit contigit p. 114. in Not. l. 15. ipsos præmia ipsos ---- p. 119. l. 4. Noe. Hinc Noe, hinc p. 121. l. 12. suos. Cum suos: cum ibid. l. 19. constatilem conflatilem p. 123. l. 30. reproborum electorum p. 128. l. 4. quod quot p. 130. l. 20. Jacobi Jacob p. 132. l. 14. adversantur adversatur p. 135. l. 4. Bibliam Bibliothecam p. 138. l. 23. opiniones opinionis p. 140. l. 3. exhibunt exibunt p. 155. l. 17. poterit testimonio poterit ex testimonio p. 156. l. 19. Appage apage

CA-

CAPUT I.

IDEA OPERIS.

Um primum animum ad ſcribendum appuli contra doctrinam Patris Joſephi Mariæ Gravina S. J. in additamento ad Diſſertationem *De Paradiſo* P. Benedicti Piazza ejuſdem Societatis, non alio conſilio ad id mentem applicui, quam ut doctrina Eccleſiæ, quæ adverſatur novitatibus ab ipſo inductis, ſarta, tectaque permaneat, firmiorique obvalletur præſidio.

Docet itaque primo P. Gravina p. 521. Electos non ſolum de Catholicis, nec ſolum de Baptizatis, ſed de omnibus hominibus multo numeroſiores eſſe reprobis: quoſnam autem in eorum album referat, me etiam penitus tacente, admirabitur quiſque poſtremum Gravinæ corollarium percurrens, in quo totam doctrinam antea ab ipſo traditam ſic contracte exponit p. *689*. „ Ingenue fateor, inquit, primo aſpectu rudi„ bus ſententiam noſtram præſeferre grave offen„ diculum, ut quæ Ethnicos, Mahometanos, „ Hæreticos, Schiſmaticos, Hebræos turmatim „ ſalutem aſſequi ſempiternam doceat. Sed id „ offendiculo eſſe poteſt rudibus, Theologis non „ item, qui quaſi conſpiratione quadam docent, „ præſertim juniores contra Janſenianos . . . . „ præter explicitam extare fidem implicitam, „ ſufficientem ad ſempiternam ſalutem. Concor„ dia autem Theologorum in hac opinione, ſeu „ dogmate a concordia derivatur SS. Patrum,

 „ qui-

„ qui communi suffragio huic sententiæ subscri-
„ bunt, ut videre est apud Ripaldam disp. 17.
„ de Fide Sect. XI. Alios mitto. Quare scan-
„ dalum hoc Pharisaicum est, & Pusillorum.
„ Revera enim nos unis Christianis Cælum pa-
„ tefacimus, & omnes electi Christiani fuere, &
„ sunt, & erunt; ut qui gratia Christi adjuti
„ salutanter operati sunt fide vel explicita, vel
„ implicita Christi eis aditum referante ad salu-
„ tem. Quare qui fide salvi fiunt implicita, &
„ Christiani a nobis occulti dicuntur, re Chri-
„ stiani sunt, nomine tenus Ethnici, Mahome-
„ tani, Hæretici, Schismatici sunt, & Hebræi;
„ atque adeo Christiani, ut Theologi loquun-
„ tur, *formales*, infideles *materiales*. "

Exposita ipsissimis Auctoris verbis Gravinæ doctrina, ad sequentes Propositiones reduci potest, ut uno intuitu quisque intelligat, quid in hac opella, qualiscumque tandem futura sit, refellere, quid propugnare in animo nobis sit.

Prima Gravinæ Propositio.

Ethnici, Mahometani, Hæretici, Schismatici, Hebræi turmatim salutem assequuntur sempiternam fide implicita Christi.

Secunda Gravinæ Propositio.

Opinio de Fide implicita Christi sufficienti ad salutem dogma est, & emanat a concordia Patrum Sanctorum.

Ter-

Tertia Gravinæ Propositio.

Scandalum, quod patiuntur nonnulli ex priori Propositione, Pharisaicum est, & pusillorum. Nam Ethnici, Mahometani &c., qui salvi fiunt fide implicita Christi, re Christiani sunt, seu Christiani *formales*, nomine tenus Ethnici, Mahometani &c.

Præfatis Propositionibus sequentes opponere lubet.

Prima Propositio.

Nullus Ethnicus, Mahometanus, Hæreticus, Schismaticus salutem assequi potest sempiternam sola fide implicita Christi, quam docuit P. Gravina.

Secunda Propositio.

Dogma potius posset appellari necessitas Fidei explicitæ Christi in novo fœdere, quoniam ex sacris litteris ad expositionem Patrum SS. exactis, & ex traditione vere, & sincere intellecta, non autem ficte, luce meridiana clarior apparet.

Tertia Propositio.

Gravinæ doctrina ex sui natura scandali occasionem parit, tum quia Christianorum, tum quia Electorum albo *turmatim* adscribit, qui ab ipso Christo, tum ab Ecclesia, tum a Regno æterno excluduntur.

Exclusis a Regno cælorum Ethnicis, Mahometanis, Hebræis, Schismaticis, instituetur Quæstio de Catholicis, majorem ostendendo habendum esse reproborum, quam electorum numerum inter adultos; quoniam de Infantibus operosa quæstio non est.

At prius quam ad has demonstrandas Propositiones manum admoveamus, operæ pretium existimo parum immorari in doctrinæ novitate, qua maxime gloriatur P. Gravina.

C A P U T II.

Quid sentiendum sit de novitate doctrinæ Theologicæ Gravinæ.

INquit P. Gravina p. 523. „ An nihil novi „ in Theologicis studiis inveniri potest? Cur „ de Theologia non dicamus, quod Seneca de Na„ tura ptotulit? Seneca, inquam, quem S. Bernar„ dus maximum Philosophorum Latinorum vo„ cat. Nat. Q.Q. Lib. VII. Cap. XXXI. *Re„ rum Natura*, ait, *sacra sua non simul tradit. „ Initiatos nos credimus: in vestibulo ejus hære„ mus. Illa arcana non promiscue, nec omnibus „ patent: reducta, & in interiori sacrario clausa „ sunt: ex quibus aliquid hæc ætas, aliud, quæ „ post nos subibit, adspiciet.* "

At validum sane præsidium pro firmanda nova Theologica doctrina dessumptum ex Ethnico philosopho agente de natura? Non pudet Theologum nonnisi unum Ethnici testimonium adducere pro novitate doctrinæ inducenda in Ecclesia Dei? Tolerabilius id esset, si saltem testimo-

monium ad eamdem rem accommodatum adhibuisset. At acutissimus ille philosophus merito de natura ea protulit, quæ nonnisi intemperanter ad rem Theologicam traduci queunt. Tali ratione plane ignarum se prodit P. Gravina eorum, quæ etiam norunt ii, qui Theologicas disciplinas vel a limine salutarunt. Tritum enim satis, atque omnium ore vulgatum est effatum illud S. Stephani Papæ scribentis ad Cyprianum *nihil innovetur, nisi quod traditum est:* Huc spectat etiam decretum Alexandri VII. P. M., in quo acriter invehitur contra complures opiniones noviter prodeuntes; quas nonnisi *ex summa luxuriantium ingeniorum licentia* repetendas esse decernit.

Porro nulla res tam commendata in sacris litteris nobis est, quam ut permaneant in nobis, quæ audivimus ab initio, ut declinemus a profanis vocum novitatibus, ut firma retineamus, quæ nobis credita sunt. Enimvero Joannes I. Epist. c. 2. v. 24. ait *Quod audistis ab initio, in vobis permaneat*. Et Epist. II. v. 7. *Quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis*. Et v. 9. *Omnis, qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet*. Nec diversimode loquitur Apostolus cap. 6. Epist. I. ad Timoth. v. 20. inquiens: *Depositum custodi, devitans profanas vocum novitates:* Et ne singula id genus plura commemorem, huc totum fere spectat primum caput Epistolæ ejusdem Apostoli ad Galatas, quos a falsis Doctorum sententiis Apostolus corrigit ad antiquam revocando acceptam fidei regulam. Quod si quis uberiora inquirat, & clariora his, quæ ex sacris codicibus delibavimus, adeat Traditionis fon-

tem, quæ incorruptis SS. Patrum scriptis asservatur. Ex his enim, non ex fœdiculis quibusdam lacunis, quibus sæpe utitur Gravina, limpidissimam doctrinam eorum, quæ etiam perobscure in sacris paginis enuntiantur, haurire quisque facile poterit. At ne in re tam perspicua omnium Theologorum suffragiis firmata tempus terere frustra videamur, unum Tertulliani testimonium, & S. Augustini alterum proferre contenti erimus. Ille enim in lib. *de Præscript. cap.* 31. disertissima hæc verba habet, quæ tam solida sunt, ut ea hic a me repeti quilibet sanæ doctrinæ assertor delectari debeat. *Ex ipso ordine*, inquit, *manifestatur id esse Dominicum, ac verum, quod sit prius traditum: id autem extraneum, & falsum, quod sit posterius immissum*. Quid autem sibi vult illud *posterius immissum*, nisi aliquid novi? Audi nunc, o Gravina, præ Seneca Tertullianum, qui in te sententiam dicit: *id extraneum est, & falsum*. S. Augustinus quoque luculentissime animadvertit ita Ecclesiam ab hac novitatis nota abhorruisse, ut dum in Conciliis aliquid saluberrime institutum est, notatu dignum sit, illud proponi, non tamquam novitatem sapiens, sed tamquam nova declaratione firmatum, quod antiquitus traditum est. Præstantissimi S. Doctoris verba exstant in lib. 5. contra Donatistas cap. 22., quæ hujusmodi sunt. *Unde se neque ipsi præciderunt, neque diversa sentientes præcidi passi sunt: donec aliquando in Domini voluntate per plenarium Concilium licet post multos annos, quid rectius esset, eluceret, non aliqua novitate instituta, sed antiquitate roborata*.

Si quis plura desideret, consulat Cl. Angelum M. Fel-

M. Feltrium in Differt. pro vindicando Canone S. Augustini: *Quod universa tenet &c.* ab accusationibus Christophori Matthæi Pfaffii Acatholici, in qua præter eruditionem, & styli nitorem, eleganter collecta inveniet quisque SS. Patrum testimonia pro veneranda Doctrinæ antiquitatis canitie, nec non contra novitatis amatores. Addam tantum, quod apud Theologos ratum, firmumque dogma est, nimirum: *quidquid in doctrinis ad Fidem, aut mores spectantibus novum est, ex certa traditione error certissimus haberi debet.*

CAPUT III.

De Fidei implicitæ notione, quam implexe tradit P. Gravina.

AB instituto nostro alienum esse videtur ea omnia recensere, quæ ad æternam salutem necessaria esse ex sacris litteris, Patrum testimoniis, & Ecclesiæ sanctionibus comperimus: quoniam quæ ex diametro opponuntur præfatæ Gravinæ doctrinæ, ea tantum demonstranda suscipimus, & alias satis omnium ore vulgata res est, quænam de necessitate medii, quænam (*a*) vero sint de necessitate solius præcepti credenda.

(*a*) Licet omnes fere Theologi, qui de Fide agunt, ea distinguere consueverint, nitide tamen & distincte, ut sui moris est, ea exponit Cl. P. Fulgentius Cuniliati, qui Theologicas disciplinas ad mores spectantes contracte, perspicue, & solide est persequutus.

Hinc, ut methodo, quæ ad perspicuitatem maxime confert, procedamus, atque ut inanes vocum disputationes declinemus, statuendum primo esse videtur, quid P. Gravina fidei *implicitæ*, & *explicitæ* vocibus intelligat. Non me latet, has voces primum Patribus de Fide in Christum agentibus ignotas, a Scholasticis inde non sine magna Fidei jactura inductas esse: quoniam Patres non aliam fidem docuerunt, quam quæ invocatione, & confessione completur: quæ profecto nonnisi explicita esse potest. Tamen quia Scholastici illi viri tales erant, ut sanctitate, & doctrina fulgerent, id sibi videntur deposcere, ne eam veluti formulam per ipsos inductam omnino prætereamus. At videndum, quomodo eam acceperit Auctor noster. Is quidem in ea definienda parum sollicitum se prodit, puto, quia cum muniat sententiam suam testimonio P. Ripaldæ, qui suam sententiam de Fide implicita Christi demonstrare conatur ex Patrum testimoniis, & ad eum evolvendum lectores remittat, etiam quoad ipsam definitionem eos remittere intelligat. Audiamus ergo P. Ripaldam sic Fidem *explicitam*, seu strictam, & *implicitam*, seu late dictam explicantem. Inquit Tom. 3. de Ente supernaturali disp. 20. sect. 10. *Fides ad omne opus salutare necessaria non est Fides stricta, sed lata. Infideles autem solius fidei strictæ, non vero latæ incapaces sunt.* Et post pauca. *Fidem strictam voco assensum objecti propter testimonium Dei propositum ab Ecclesiæ ministro externo, & vocali hominum, qualem habent Fideles regulariter, Fidem Theologicam ex auditu concipientes. Fidem latam vero aliam quamcumque cognitionem supernatu-*

ra-

ralem honesti, *partam ex testimonio externo creaturarum irrationabilium*, *aut ex inspiratione interna Dei*. Quapropter non est amplius *Fides sperandarum substantia rerum*, *argumentum non apparentium*, Sed cognitio honesti parta ex testimonio apparenti creaturarum irrationabilium. Sileat ergo Paulus, qui I. ad Corinth. 15. urget: *Sperandarum rerum*, *ac resurrectionis sublata fide miserabiliores sumus omnibus hominibus*. Inanis deinde, & illusoria est vox illa *supernaturalem*, quæ a P. Ripalda cognitioni adjicitur. Non enim supernaturalis dici potest cognitio illa, quæ ex solo creaturarum intuitu comparatur. Deinde nonnullis interjectis sic P. Ripalda rem conficit. *Itaque tribus pronunciatis clauditur tota solutio. Alterum Fidem apud Sacros Scriptores non solum usurpari strictam*, *sed etiam latam. Alterum Fidem ad opera supernaturalia*, *& salutaria necessariam non esse strictam*, *sed latam. Tertium Infideles fidei latæ esse participes*. Ex his conjicitur, Fidem late dictam, partam etiam ex testimonio externo creaturarum sufficere ad omne opus salutare, adeoque & ad justificationem. Huic propositioni aliam plane similem adjicio, quæ est numero 23. inter 65. damnatas ab Innocentio XI. die 2. Martii anni 1679. *Fides late dicta ex testimonio Creaturarum*, *similive motivo ad justificationem sufficit*. Hæc animadvertas velim, simulque conferas; & si adhuc P. Ripaldæ judicio acquiescas, non invideo.

At plane intelligit, ut opinor, P. Gravina se inscite a Confratre suo esse deceptum. Relicta igitur Patris Ripaldæ Definitione, ne ei sit amplius molesta, cum eo nunc liberaliter agam,

agam, ejus mentem de Fide implicita assequi studens,

Itaque *pag.* 603. & seq. ex instituto de Fidelibus occultis verba faciens,de Gentilibus, ex doctrina P. Halloix inter alia hæc decerpit. *Nihil plus in Gentilibus ad fidem requiritur, quam ut unum Deum esse credant, eumque piorum, & impiorum justum remuneratorem*. Eadem tradit p. 640. Dum igitur ait Corollario antea exposito Gentiles, Mahometanos *Fide implicita Christi* salutem æternam esse assecutos, intelligit hanc implicite contineri in Fide explicita unius Dei, atque Remuneratoris. Et revera hoc sibi vindicat Fidei implicitæ notio, ut nempe in alio articulo per se cognito, & explicite credito cæteri, qui implicite creduntur, contineantur, (Vide Melchior. Canum de Sacram, Parte II. pag. 448. Edit. Patavinæ ann. 1714. & Cuniliatum Tract. IV, de Fide capit. 1., & alios) At juxta doctrinam P. Gravinæ Gentiles unum Deum tantummodo, eumque Remuneratorem explicite credere tenentur; in eo igitur articulo ad normam doctrinæ P. Gravinæ implicite continetur etiam Christi Fides. At non animadvertit primo P. Gravina hanc Christi fidem implicitam sic enuntiatam sonum vocis esse sensu plane carentem? Ut enim Fides implicita possit appellari, ii articuli, quos implicite profitemur, in alio expresse credito contenti profecto esse debent, (ut supra notavimus,) Quemadmodum, qui Trinitatem Personarum in unitate Naturæ animo tenet, Verbi quoque a Patre tenet generationem, nec non Spiritus Sancti processionem ab utroque. Verum qua ratione in articulo unius Dei Remuneratoris continetur Verbi

bi Incarnatio, duplicis naturæ conjunctio in unitatæ Personæ, Christi passio, & mortis subitio? Hi enim articuli tanquam ab existentiæ Dei dogmate distincti ab Ecclesia Fidelibus credendi proponuntur, & quamvis Incarnationis Fides supponat Trinitatis existentiam in essentiæ unitate, ut egregie ostendit D. Thomas; dogma tamen existentiæ Dei non includit Verbi Incarnationem, quæ inter operationes ab extra, (ut loquuntur Theologi) recensetur. Idem enim Deus extitisset, etiamsi Verbi Incarnatio peracta non esset; nec ad operationes *ab intra* Incarnatio ullo modo potest referri, quæ cum sint necessariæ, veluti spiratio activa, & passiva, statim ac Trinitatem profitemur in unitate essentiæ, Spirationem quoque activam, & passivam implicite confitemur.

Cum igitur Dogma existentiæ Dei Remuneratoris nequaquam in se includat Incarnationis Mysterium, satis intelligimus inanem plane, & nugatoriam esse Fidem illam implicitam, quam ad Paganorum salutem procurandam inducere vellet P. Gravina. At ne videamur in vocibus definiendis plus æquo immorari, ad magis operosam Disputationem mentem, cogitationemque convertamus; ad quam eadem Gravinæ Definitio nos provocat. Et sane implicita Christi Fides, qua unicum unius Dei Remuneratoris fundamentum agnoscit, Christi cognitionem excludit. Quænam enim Christi cognitio postulari potest ab eo, qui Deum Remuneratorem tantum agnoscit, & profitetur, nec ab eo quidpiam aliud exigitur? Tamen juxta Gravinam *nihil plus in Gentilibus ad fidem requiritur, quam ut unum Deum* Re-

Remuneratorem esse credant, ideſt agnoſcant, & profiteantur. Reliquum eſt igitur tantum, ut deſideremus Chriſti Fidem in Gentilibus ex doctrina P. Gravinæ.

At ad ſalutem aſſequendam neceſſariam plane eſſe Salvatoris cognitionem, ex ſequenti Propoſitione luce clarius apparebit.

CAPUT IV.

Nulla ſalutis ſpes affulget in Gentilibus, Mahometanis &c: qui Chriſtum non cognoſcunt.

DIſputationis exordium repetam non quidem ex iis Sacrorum Bibliorum, & SS. Patrum teſtimoniis, quæ in re noſtra ambiguitatem aliquam præſeferunt; ſed ex omnibus, quæ in hanc rem adduci poſſent, ea tantum promere intelligo, quæ propoſitionem penitus evincant. Ex Bibliorum textibus unum tantum ſeligo ex Joannis cap. 17. v. 3. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Exigit ergo S. Joannes aliquid amplius, quam fidem unius Dei ad ſalutem aſſequendam. Cognitio enim, quam poſtulat Evangeliſta, non in Deo completur, ſed ad Chriſtum quoque eam extendi debere ex particula *&* intelligimus.

Ex Patribus vero in medio ponam primo ſatis nitidum S. Irenæi teſtimonium, quod extat in lib. 3. contra hæreſes cap. 19. *Ignorantes eum, qui ex Virgine eſt Emmanuel, privantur munere ejus,*

ejus, quod est vita æterna. Similia habet lib. 4. contra hæreses cap. 2.

S. Cyprianus Epist. 73. ad Jubajanum n. 6. *Nec possit esse spes salutis, nisi duobus simul cognitis &c.* nempe ut supra. Hæc tam clara, tamque perspicua sunt, ut explicatione non egeant. S. Hilarius lib. 3. de Trinitate. *Non habet intervallum confessio credentium, quia in utroque spes vitæ*. Idem lib. 9. de Trinitate. *Solum enim verum Deum Patrem inutiliter credimus, nisi credamus, & quem misit Jesum Christum .... Cum Fides nulla sit in solum Deum verum credidisse sine Christo*. Necessitas Fidei in Jesum Christum ita hic insinuatur a S. Doctore, ut unius Dei confessio inutilis prædicetur. Age nunc, & novam trade Doctrinam de Gentilibus, a quibus unica Dei Remuneratoris Fides exigatur. Nullum præterea hic Catholicæ Doctrinæ assertor agnoscit discrimen inter necessitatem Fidei, ad salutem unius Dei, ac Christi. Quapropter sicut ad illam requiritur unius Dei cognitio confessione firmata, ita & ad hanc procul dubio Christi cognitio postulatur.

S. Hieronymus lib. I. Comment. super cap. 1. Ep. ad Ephes. *Non ante filii esse possumus, nisi Filii ejus fidem, & intelligentiam recipiamus*. Qua ratione hic exigit S. Doctor intelligentiam Christi, ut filii ejus esse possimus, si hæc intelligentia nostris hisce temporibus non requiritur?

At antiquata est Doctrina illa, (innuere fortasse vult P. Gravina dum inquit: *An nihil novi in Theologicis disciplinis inveniri potest?*) At apage nugas.

Audiamus nunc præstantissimum Ecclesiæ lumen

men S. Augustinum, qui infinitis propemodum modis hanc tradit Doctrinam. De peccato originali agens contra Pelagium cap. 24. Tom. 10. pag. 265. edit. Maur. *Sine Fide Resurrectionis ejus, quam Deus omnibus definivit, quæ utique sine Incarnatione ejus, atque morte non potest veraciter credi; sine fide ergo Incarnationis & mortis, & Resurrectionis Christi, nec antiquos justos, ut justi essent, a peccatis potuisse mundari, & Dei gratia justificari, veritas Christiana non dubitat.* Et de Cathechizandis rudibus cap. 17. Tom. 6. pag. 282. *Et sic salvi facti sunt, credendo, quia veniet.* At quam Fidem Resurrectionis ejus, quem ignorant, habere possunt Gentiles? Et tamen sine illa nemo unus nec ante Christi adventum a peccatis potuit mundari.

Similia tradit S. Ambrosius Ep. 15. Tom. 2. pag. 1084. & S. Prosper in Com. sup. Psalmum 104. Tom. 8. p. 120.

Vix aliquid præclarius exhiberi potest ejusmodi testimoniis ex veneranda antiquitate petitis. Atque eo processerat etiam Eusebius Cæsariensis, cujus verbis rem totam conficiam. *Quotquot* (inquit ipse lib. I. Hist. cap. 2.) *a prima humani generis origine Justitiæ, & Religionis laude maxime floruerunt, ut magnus ille Dei famulus Moyses, & qui ante illum vixit Abraham, & ejus filii, & quicumque postea viri justi, ac Prophetæ extiterunt, omnes puris mentis oculis contemplati cognoverunt, eidemque tamquam Dei filio debitum cultum exhibuerunt.*

CA-

CAPUT V.

Una, & eadem fuit electorum in veteri lege Christi Fides, ac nostra.

QUamvis non sim nescius ante Domini adventum Sanctos multa credidisse implicite de Christo, *nondum acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes*, quemadmodum ex iis, quæ SS. Patres summis ingeniis, exquisitaque doctrina pertractarunt de veterum electorum fide, facile ostendi posset, (*a*) tamen quoad substantiam eadem fuit Justorum veterum fides, & nostra. Quæ quidem Propositio quoniam maxime confert ad illorum Patrum mentem assequendam, ex quibus testimonia minus recte intel-

(*a*) Ex S. Augustino serm. 7. de Sanctis, & lib. 1. Retractationum cap. 13. Ex S. Leone serm. 3. de Nativ.; & communis est sententia aliorum Patrum, quos secuti sunt S. Thomas 2. 2. q. 1. art. 9. & 10., & S. Bonaventura in 3. dist. 25. art. 2. q. 2. & S. Bernardus Epistola ad Hugonem de S. Victore cap. 3. hæc habet „ Quod si Prophetæ, & „ qui illustriores videbantur in illo populo, non „ omnes omnia liquido æqualiter agnoscere valuerunt, sed alii plus, alii minus prout eis spiritus „ dabat, dividens singulis prout volebat, idque absque præjudicio suæ sanctitatis, atque perfectionis, quanto magis simpliciores quique justi sine „ detrimento salutis, salvationis tempus, modum, „ & ordinem nescire potuerunt, quæ tamen certa „ spe & fide, uti promissa fuerant, firmissime tenuerunt. “

tellecta promit P. Gravina ad suam firmandam sententiam, hinc lectoribus non injucundum fore arbitror, si in hac evincenda parum immoremur.

Apostolus itaque II. Corinth. 4. inquit: *Habentes eumdem spiritum Fidei*. Et ad Rom. 5. *Patres nostri omnes sub nube fuerunt*, &c. *consequente eos petra, petra autem erat Christus*. Et ut alia missa faciam, ad Rom. 3. inquit: *Sicut per unius delictum omnes homines in condemnationem, sic & per unius justitiam omnes homines in justificationem*. Atque ne in suspicionem quis adducat, quod hæc Apostoli testimonia intelligenda non sint de uno, & eodem spiritu fidei, quo acti sunt justi in veteri lege, ac nos perciti sumus, audiamus luculentissimum interpretem omni exceptione majorem Divum Augustinum Tractatu 45. in Joannem sic uberrime differentem.
„ Ante adventum, inquit, Domini nostri Jesu
„ Christi, qui humilis venit in carne, præces-
„ serunt justi sic in eum credentes venturum,
„ quomodo nos credimus in eum, qui venit.
„ Tempora variata sunt, non fides, quia & ipsa
„ verba pro tempore variantur, cum varie de-
„ clinantur. Alium sonum habet *venturus est*,
„ alium sonum habet *venit*. Mutatus est sonus
„ *venturus est*, & *venit*; eadem tamen Fides
„ utrosque conjungit, & eos, qui venturum es-
„ se, & eos, qui eum venisse crediderunt, di-
„ versis quidem temporibus, sed utrosque per
„ unum Fidei ostium, hoc est per Christum vi-
„ dimus ingressos. Nos credimus Dominum J.
„ C. natum ex Virgine, venisse in carne, pas-
„ sum esse, resurrexisse, in Cælum ascendisse:
„ to-

„ totum hoc, ſicut verba auditis præteriti tem-
„ poris, impletum eſſe jam credimus. In ejus
„ ſunt Fidei ſocietate nobiſcum & illi Patres,
„ qui crediderunt de Virgine naſciturum, paſ-
„ ſurum, reſurrecturum, in Cælum adſcenſu-
„ rum: illos enim oſtendit Apoſtolus, ubi ait;
„ *habentes eumdem ſpiritum* Fidei, *ſicut ſcriptum*
„ *eſt: credidi, propter quod locutus ſum, & nos cre-*
„ *dimus, propter quod & loquimur.* Propheta di-
„ xit: *credidi, propter quod locutus ſum:* Apoſto-
„ lus dicit, *& nos credimus, propter quod & lo-*
„ *quimur.* Ut ſcias autem, quod una ſit Fides,
„ audi dicentem: *habentes eumdem ſpiritum fidei.* Sic
„ & alio loco, nolo enim vos ignorare fratres, quia
„ patres noſtri omnes ſub nube fuerunt. - - -Num-
„ quid non eadem credebant, *per quos hæc ſigna mini-*
„ *ſtrabantur*, per quos eadem, quæ credimus, pro-
„ phetata prænuntiabantur? Utique credebant: Sed
„ illi ventura eſſe, nos autem veniſſe: ideo & ſic
„ ait: *eumdem potum ſpiritalem biberunt.* . . . .
„ Videte ergo fide manente ſigna variata. Ibi
„ petra Chriſtus, nobis Chriſtus &c. “ Quam
ingenio exiguus ſum ego, qui hæc ſimul in ve-
teribus juſtis componere non valeo! Exigit Apo-
ſtolus ab electis in veteri lege eumdem ſpiritum
fidei eamdem fidei ſocietatem prædicat nobiſcum
de iis D. Auguſtinus, nec non eamdem Incar-
nationis, Paſſionis, ac Reſurrectionis fidem, qua
æternæ beatitudinis participes ſunt effecti; & ta-
men unam fidem unius Dei Remuneratoris ab
iis poſtulat P. Gravina.

At clariora ulterius inquiramus. Idem S. Do-
ctor Ep. 157. ad Optatum „ Unius, inquit,
„ mediatoris Dei, & hominum Jeſu Chriſti ſa-

„ luberrima fide etiam illi justi salvi facti sunt,
„ qui priusquam veniret in carne, crediderunt in
„ carne venturum. Eadem Fides est & illorum,
„ & nostra. " Et alibi „ Et ne quisquam dice-
„ ret posse esse salutis viam in bona conversa-
„ tione, & unius Dei omnipotentis cultu sine
„ participatione corporis, & sanguinis Christi :
„ *unus enim Deus*, inquit, *& unus mediator*
„ *Dei*, *& hominum homo Jesus Christus*, ut
„ illud, quod dixerat, omnes homines vult sal-
„ vos fieri, non alio modo intelligatur præsta-
„ ri, nisi per mediatorem, non Deum, quod
„ semper Verbum erat, sed hominem Jesum
„ Christum, cum *verbum Caro factum est*, *&*
„ *habitavit in nobis*. " En tibi Augustiniana
Definitio : eadem est veterum Justorum fides,
& nostra, nec salutis via reperitur in recta
vivendi ratione, nec in unius Dei omnipoten-
tis cultu sine participatione corporis, & sangui-
nis Christi.

S. Leo Papa sermone *62*. p. 137. Edit. Lugd.
„ Sanguis, inquit, unius Justi, quem nobis Pater
„ donavit, qui eum pro reconciliatione mundi cre-
„ dimus fusum, hoc contulit patribus, qui si-
„ militer crediderunt fundendum. Non est igi-
„ tur discrimen inter mysteria, quæ Sancti ve-
„ teris testamenti credebant, & illa, quæ Reli-
„ gio Christiana nobis credenda proponit : nec
„ unquam a præcedentibus justis, (ait idem San-
„ ctus Doctor) nisi in Domino Jesu Christo sal-
„ vatio sperata est. " Idem vir sanctus sermo-
ne *63*. pag. 138. „ Una enim Fides, inquit, justificat
„ universorum temporum Sanctos, & ad eam-
„ dem spem, & fidem pertinet, quidquid per
„ me-

„ mediatorem Dei, & hominum Jesum Chri-
„ stum vel nos confitemur factum, vel Patres
„ nostri adoravere faciendum. " Idem docent S. Hieronymus lib. 1. Commentar. sup. cap. 2. Ep. ad Galatas, & S. Hilarius lib. 3. de Trinitate, S. Gregorius Magnus Hom. 5. lib. 2. super Ezechielem, & alii, quorum testimonia in medium adducere in re tam clara, tamque perspicua supervacaneum existimo. Ex Propositione enim sequenti non parum luminis exurget ad hanc, quam præ manibus habemus, Propositionem firmandam, solidandamque.

CAPUT VI.

Nullus Ethnicus, Mahometanus, Schismaticus, Hebræus &c. sive in veteri, sive in nova lege salutem æternam consecutus est ea tantum fide, quam ex P. Halloix S. J. docuit P. Gravina, idque ostenditur ex perpetua traditione.

INstituti mei ratio non postulat, ut hic dijudicem, quod a nonnullis magna dissensione certatur, an nempe veteres justi ad æternam salutem assequendam indiguerint explicita Christi fide, an satis fuerit implicita, (quam quidem controversiam dirimere facile quisque poterit ex illorum textuum animadversione, quos ex traditione depromere cœpimus ac porro pergemus) quoniam, quæ a P. Gravina de majori electorum numero agente exposita sunt, traditioni minus consentanea, ea tantum examini subjicere intelligimus, atque ad traditionem rite perceptam exigere. Hinc in ejusmodi disputatione, quæ est

adversus P. Gravinam, dimittentes ea, quæ minus ad Religionem, vel ad disciplinam pertinent, eo tantum contendimus, ut probemus, Fidem eam, quæ fundatur in unius Dei Remuneratoris cultu (*a*) nec in præsenti, nec ullo alio tempore, sive in veteri, sive in novo fœdere satis esse, vel fuisse ad salutem, sed oportuisse præterea mediatoris Fidem. Priusquam autem perpetuam Ecclesiæ traditionem exhibeamus, animo repetenda sunt, atque peropportune huc revocanda, quæ in præcedentibus Propositionibus potissimum de necessaria Christi cognitione consulto disseruimus. Iis itaque præmissis, ne tempus inutiliter terere videamur, statim ad inquirendam puram, germanamque traditionem manum admoveamus. Itaque.

Joannis 17. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum*. Et cap. 3. v. 14. 18. & 36. *Ut omnis, qui credit in illum, non pereat: ut salvetur mundus per ipsum. Qui non credit jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. Qui incredulus est Filio, non habet vitam, sed ira Dei manet super eum*. Idem cap. 14. 6. *Nemo venit ad Patrem, nisi per me*. Apostolus autem cap. 3. Ep. ad Rom. versu 22. inquit. *Justitia Dei per Fidem Jesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum: non enim est* di-

(*a*) Docet ex P. Halloix P. Gravina p. 603. *Nihil plus ad fidem in Gentilibus requiritur, quam ut unum Deum esse credant, eumque piorum, & impiorum justum remuneratorem.*

distinctio. Et ad Galatas cap. II. v. 16. *Ut justificemur ex Christi fide*. Et S. Petrus in Actibus Apostolorum cap. 4. v. 11. 12. 13. *Nec enim aliud nomen est sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*.

Patres Sæculi secundi.

S. Ignatius ad Philadelphienses Ep. 4. num. 4, *In quo* (Christo) *etiam illi*, *qui crediderunt*, *salvi facti sunt*. Et Ep. ad Smyrnenses: *Nemo erret*: *nisi crediderit Jesum Christum in carne conversatum*, *& Crucem illius confessus fuerit*, *non assequetur vitam æternam*.

S. Iræneus lib. 4. contra hæreses cap. 2. docet: non aliter salvari homines, *nisi credant in eum*, *qui in ligno Martyrii exaltatur a terra*.

Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum: *Salvatoris*, inquit, *opus est salvare*: *quod quidem certe fecit*, *ut qui eos*, *qui in ipsum voluerint credere*, *per prædicationem ubicumque essent*, *traxerit ad salutem*. Eodem libro docet, *Abraham non esse justificatum ex operibus*; *sed ex Fide Jesu Christi*, *& mysteriorum ejus*. Et de veteribus philosophis verba faciens eodem in libro, satis non esse, inquit, si eorum mores recte sint compositi, nisi etiam alieni sint ab idololatria, *& profiteantur fidem in Jesum Christum*, *quæ continet præcipua mysteria*.

Patres Sæculi tertii.

S. Cyprianus Ep. 73. ad Jubajanum pag. 283. edit. Venetæ anni 1728. *Qui Deum*, inquit, *Pa-*

trem Creatorem sciebant, filium quoque Christum scire debebant, ne sibi blandirentur, & plauderent de solo Patre sine Filii ejus agnitione, qui & dicebat. Nemo venit ad Patrem, nisi per me. Duorum autem cognitionem esse, quæ salvet, idem ipse manifestat dicens: Hæc est autem vita æterna, ut cognoscamus te solum, & verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Cum ergo ex ipsius Christi prædicatione, & contestatione Pater ante cognoscendus sit, qui misit, tunc deinde Christus, qui missus est, nec possit esse spes salutis, nisi duobus simul cognitis, nempe ut supra. Idem docet lib. 3. ad Quirinum cap. 42. & Ep. 63. & alibi. Cajus Ep. ad Felicem Episcopum: *Fides justificans impios, & creans justos ad humanitatis retracta principium in Christo acquirit salutem*. Similia docet Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 34.

Patres Sæculi quarti.

In Symbolo, quod Athanasii nomine circumfertur, hæc leguntur: *Sed necessarium est ad æternam salutem, ut Incarnationem* quoque *Domini nostri Jesu Christi fideliter credat.... quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit*. Idem docet S. Basilius *Hom.* 22., quæ est de humilitate, & Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi* 5. Et S. Epiphanius in *Ancorato*.

S. Hilarius lib. 3. Trinitate explicans ea verba: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum*, inquit: *non habet intervallum confessio credentium, quia in utroque spes vitæ*; & in Matthæum cap. 8.

mo-

monet Scribas, *remissum esse ab homine peccatum. Hominem enim tantum in Jesu Christo contuebantur, & remissum ab eo, quod lex laxare non poterat*. Et de Trinitate lib. 6. *Si vero hæc sola fides confessa Christum Dei Filium, omnium beatitudinum gloriam meruit in Petro &c.* & lib. 10. *Dominum Jesum Christum confiteri, & a mortuis suscitatum credere salus est*.

Idem docet S. Ambrosius lib. 9. Ep. 71. & 75. & Auctor Commentarior. in Ep. Pauli apud Ambrosium ad caput 4. Ep. ad Rom. hæc habet: *Sine operibus Legis credenti impio, hoc est, Gentili in Christum reputatur Fides ejus ad Justitiam, sicut Abrahæ: quomodo ergo per opera Legis Judæi justificari se putant, cum videant Abraham non ex operibus Legis, sed sola fide justificatum*.

Patres Sæculi quinti.

S. Hieronymus ad caput 2. Ep. ad Galatas inquit: *Sancti, qui antiquitus fuerunt, ex Fide Christi justificati sunt*. Et ad caput 3. Ep. 1. ad Ephesios ait: *Fiducia atque accessus ad Deum, atque origo Fidei est in Christo*. Et lib. 1. Commentarior. super caput 2. Ep. ad Galatas super ea verba: *non justificatus est ex operibus Legis, sed ex Fide Jesu Christi*, inquit: *Sanctos, qui antiquitus fuerunt, ex Fide Christi justificatos*.

S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 47. *Non incongrue*, ait, *creditur fuisse, & in aliis gentibus homines, quibus hoc mysterium revelatum est, & qui hoc etiam prædicere impulsi sunt*. Addit ibidem S. Doctor, *Multos inter gentes perti-*

huisse ad civitatem spiritalem Jerusalem: Quod nemini, inquit, *concessum fuisse credendum est, nisi cui divinitus revelatus est unus mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus*. Et in lib. de corrept. & grat. cap. 8., & plenius Ep. CXC. olim CLVII. *Illa Fides*, ait, *sana est, qua credimus, nullum hominem, sive majoris, sive parvæ ætatis liberari a contagio mortis, & obligatione peccati nisi per unum Mediatorem Dei, & hominum Jesum Christum*. Et in Ps. 71. *credenti in eum*, inquit, (nempe Christum) *qui justificat impium, deputatur Fides ejus ad Justitiam*. Et in Psal. 104. *Non quisquam præter istam Fidem, quæ est in Christo Jesu, sive ante ejus Incarnationem, sive postea reconciliatus est Deo*. S. Prosper ad capitula Gallorum, responsione 8. *Nec alia gratia*, inquit, *aut alia fide quemquam hominum, sive ante legem, sive legis tempore justificatum esse credendum est, quam hac eadem, per quam Dominus noster Jesus Christus secundum consilium voluntatis suæ in fine sæculorum venit quærere, & salvare, quod perierat*. S. Leo Papa sermone 22., qui est tertius de Nativitate Domini pag. 74. Edit. Lugd. *Quod prædicaverunt Apostoli, hoc nunciaverunt Prophetæ .... Et hoc magnæ pietatis Sacramentum, quo totus jam mundus impletus est, tam potens etiam in suis significationibus fuit, ut non minus, adepti sint, qui in illud credidere promissum, quam qui suscepere donatum*. Idem sermone 29. pag. 37. *Hoc credentes Christiani sumus, veri Israelitæ, & in consortium filiorum Dei veraciter adoptati. Omnes Sancti, qui Salvatoris nostri tempora præcesserunt, per hanc fidem justificati, & per hoc Sacramentum Christi corpus sunt effecti*.

Idem

Idem docet sermone *62.* p. 137. & ser. *63.* pag. 138.

S. Cyrillus Alexandrinus lib. 10. thesauri cap. 8. *Subjectus*, inquit, *nunc quoque Christus Patri est, non tamen pro omnibus, sed pro solis credentibus in eum, pro quibus seipsum tamquam immaculatum Agnum Patri obtulit, ut ab omni peccato liberatos Patri offerret.* S. Petrus Chrysologus serm. 34. *Quid plura? Christus mulieris docuit exemplo, quam fides sola totam proficiat ad salutem.*

Patres Sæculi sexti.

S. Gregorius Magnus Hom. 5. l. 2. super Ezechielem: *Omnes electi . . . . in mediatorem Dei, & hominum crediderunt, & credunt.* Deinde: *Quoniam una fides, una spes est præcedentium, atque sequentium populorum.* S. Fulgentius de Fide ad Petrum Diaconum, & de Incarnatione idem docet. Joannes Maxentius in Confessione fidei: *quapropter*, inquit, *nullum ab Adam usque nunc per naturæ vigorem credimus esse salvatum, nisi dono gratiæ Spiritus Sancti in fide Domini Jesu; quia non est aliud nomen sub cælo &c. Credentes etiam omnes ab Abel usque ad Christum, si qui salvati sunt, ea gratia, qua & nos esse salvatos &c.*

Primasius Adrumeti, seu Justianopolis in Africa Episcopus ad cap. 4. Ep. ad Romanos eamdem tradit Doctrinam.

Pa-

Patres septimi Sæculi.

Concilium Toletanum Sextum cap. 1. postquam exposuit quæ credenda sunt, hæc subdit: *Et non alia est in fide salus. Nec enim nomen aliud sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*. Idem docet S. Isidorus Hispalensis Episcopus de summo bono lib. 2. cap. 2.

Patres Sæculi octavi.

Venerabilis Beda relatus a D. Bernardo in Epist. ad Hugonem de S. Victore cap. 3. *Unum*, inquit, *idemque Dominicæ crucis trophæum prius Prophetæ, & Moyses, quam Apostoli noverant, & prædicabant: sed Prophetæ hoc aliquoties velatis, figuratisque sermonibus; Apostoli autem, Apostolorumque successores patefacta luce Evangelii semper aperte prædicabant: ita ut nunc omnis populus Christianus scire, & confiteri debeat fidem, quam eo tempore pauci admodum, & perfectiores quique noverunt: quamvis omnis populus Dei, etiam tunc ejusdem mysteria Fidei in legalibus cæremoniis typice portaret*. Idem docet S. Jo. Damascenus Orthodoxæ fidei lib. 4. cap. 12. & Alcuinus Discipulus Venerabilis Bedæ, & Diaconus Eboracensis Epistola ad Carolum Regem.

Patres Sæculi noni.

Paschasius Radbertus in Commentar. sup. Evang. Matthæi lib. 5. cap. 8. *Nemo putet*, inquit, *quod sine Christo possit ad Deum perveni-*

ni-

nire. Ad Christum autem nonnisi fide venitur.

Agobardus Lugdunensis Episcopus Tom. XIV. Bibliotech. PP. p. 278. *Si dixissetis*, inquit, *Sanctos veteris Testamenti Christianos dictos non esse, parva forsitan esset blasphemia. Cum autem dicitis, non erant Christiani, injuste tantam multitudinem Sanctorum blasphematis. At cum dicitis, non erat Christus, tam grandis blasphemia est, ut non multum distet ab illa Pauli Samosateni prædicatione.* Tandem his verbis hunc Tractatum concludit: *Omnes enim ex Fide Christi justificati sunt.*

Quod si omisso Chronologico ordine ulterius lubeat illorum Doctorum sententias percurrere, qui sequentibus sæculis sanctitatis, & doctrinæ laude floruerunt, difficilius certe erit exitum, quam principium invenire. Nonnulla tamen ex illustrioribus brevitatis ergo Proferam. S. Bernardus Abbas de Baptismo cap. 3. innixus S. Gregorii Magni testimonio inquit: *Ita ergo multi ante Salvatoris adventum Deum Omnipotentem tenentes, & diligentes suæ salutis gratuitum promissorem, credentes in promissione fidelem, sperantes certissimum Redemptorem, in hac fide, & expectatione salvati sunt.*

S. Bonaventura parte 1. dist. 15. q. 1. *Sine fide ejus* (Christi) *nullus justificatur.*

D. Thomas pluribus in locis, potissimum autem 2. 2. q. 2. art. 7. quæstionem hanc pertractat ex instituto, nimirum an sit de necessitate salutis apud omnes explicite credere mysterium Incarnationis Christi? *Respondeo dicendum, quod sicuti supra dictum est*, (art. 2. hujus quæst.,

& q.

& q. 1. a. 8.) *illud proprie, & per se pertinet ab objectum fidei, per quod homo beatitudinem consequitur. Via autem hominibus veniendi ad Beatitudinem est mysterium Incarnationis, & passionis Christi: dicitur enim Act. IV. 12. Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Et ideo mysterium Incarnationis Christi aliqualiter oportuit omni tempore esse creditum apud omnes.*

Magister Sententiarum fultus testimoniis SS. Augustini, & Gregorii hanc statuit veritatem certam. *Sine fide Mediatoris, nullum hominem vel ante, vel post fuisse salvum Sanctorum auctoritates contestantur.*

Dionysius Carthusianus ad cap. 2. Ep. ad Galatas: *Fides est virtus prima, sine qua impossibile est placere Deo, nec sine ea umquam aliquis est salvatus: sicut enim per fidem nunc salvamur, qua credimus Christum venisse, sic veteres salvabantur per Fidem Christi venturi.* Joannes Trithemius Epistola ad Jacobum Theologum: *Veram quæram salutem, & sapientiam, quæ in sola Fide Domini nostri Jesu Christi formata existit.*

Pro coronide tandem perpetuæ traditionis adjiciendum puto testimonium Ecclesiæ Lugdunensis in libro trium Epistolarum cap. 18. Tom. 15. Bibliot. PP. p. 676. l. A. *Unum est, quod & nos fidelissime credimus, & verissime novimus, nempe Christum salvasse, & ab Inferis liberasse solos illos, qui & fideliter eum speraverunt venturum, & fideliter per eum Redemptionem, & liberationem ad salutem se accepturos esse crediderunt, sanctos videlicet Patriarchas, & Prophetas, & cæteros justos.*

CA-

CAPUT VII.

Nullus sive Ethnicus, sive Mahometanus, Hæreticus, Schismaticus, Hebræus in novo fœdere sine explicita Christi fide salutem æternam assequi valet.

NOvimus ex traditione hucusque exposita neminem, ne in veteri quidem Lege absque Mediatoris fide salutem æternam assequi potuisse, quæ aut explicita fuit, etiam quoad mysteria non solum Incarnationis, sed & passionis, & resurrectionis, quemadmodum in veteribus Patriarchis, & insignioribus electis speciali Spirirus Sancti lumine afflatis, vel implicita quoad ipsa mysteria, in Sacrificiorum nempe significatione, ut in rudibus; quod quidem ex sententia mea promere non audeo, sed quæstionem magno æstu exagitatam more suo aperiens D. Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 7. sic plane definit. „ Post peccatum, inquit, fuit explicite creditum my„ sterium Incarnationis Christi, non solum quan„ tum ad Incarnationem, sed etiam quantum „ ad Passionem, & Resurrectionem, quibus hu„ manum genus a peccato, & morte liberatur: „ aliter enim non præfigurassent Christi passio„ nem quibusdam sacrificiis, & ante legem, & „ sub lege: quorum quidem sacrificiorum si„ gnificatum explicite majores cognoscebant; „ minores autem sub velamine illorum sacrifi„ ciorum credentes ea divinitus esse disposita de „ Christo venturo, quodammodo habebant vela„ tam cognitionem. Et sicut supra dictum est,

„ ea,

„ ea, quæ ad mysteria Christi pertinent, tanto „ distinctius cognoverunt, quanto Christo pro- „ pinquiores fuerunt. " Idem docet D. Bernardus Abbas Tract. de Baptismo cap. 3. Verum quidquid sit de necessitate Fidei explicitæ Christi ad salutem in veteri lege, (aliis enim hanc dijudicandam causam reliquimus) ad id, quod maxime rem, causamque continet, studium omne, operamque conferamus, inquirendo nimirum, an in novo fœdere a quolibet, sive Ethnico, sive Mahometano, sive Schismatico ad salutem assequendam necessario exigi debeat explicita Christi fides. Hoc aperte negat P. Gravina in Corollario ab initio exposito, inquiens: *Ethnicos, Mahometanos, Hæreticos, Schismaticos, Hebræos turmatim salutem assequi sempiternam fide implicita . . . . Quare, qui fide salvi fiunt implicita, & Christiani a nobis occulti dicuntur, re Christiani sunt, nomine tenus Ethnici, Mahometani, Hæretici, Schismatici.* En in propatulo doctrina P. Gravinæ, quam dubio procul accipiendam esse de iis, qui fide implicita salutem in novo fœdere assequuntur, nemo ambiget, qui & rationem loquendi nempe præsenti, non tempore præterito, & Acatholicorum genera, quæ recenset, parum animadvertat.

Verum quis est in Theologicis disciplinis vel mediocriter versatus, vel etiam quis non tam crassioris Minervæ Catholicus, qui hæc audiens non offendatur? Pura tamen, etsi a Gravina convellitur, atque immota permanebit Ecclesiæ doctrina, quæ ad salutem assequendam explicitam Christi fidem de necessitate medii ab omnibus postulat post sufficientem Evangelii factam

pro-

promulgationem, quæ Apoſtolorum tempore contigit. Doctrina autem Eccleſiæ una, atque eadem eſt cum iis, quæ ſacræ litteræ, & SS. Patres tradiderunt, a quibus ipſa doctrinam accepit.

Doctrinam itaque de neceſſitate explicitæ mediatoris fidei primum eruendam arbitror ex Sacris Codicibus, in quibus pervolvendis primo nobis ſe offert ipſemet Chriſtus Joannis cap. 3. inquiens: *Qui non credit in eum, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Ubi animadvertas velim ad gehennam damnari, qui non credit in nomine Filii Dei in carne aſſumpta; nam ibi de ſemetipſo Chriſtus loquebatur; quod maxime conſonum eſt cum iis, quæ docet ipſemet Joannes cap. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Præterea Marci XVI. v. 15. legitur. *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* Idem docet Matthæus cap. ultimo. Quibus in teſtimoniis notandum maxime venit, non ſolum non credere, qui Chriſtum negat; ſed etiam, qui ignorat, cum impoſſibile cenſeri debeat, aliquem credere poſſe in Chriſtum, quem ipſe ignorat. Et tamen ſi mediatoris fides in novo fœdere eſſet tantum de neceſſitate *præcepti*, non autem *medii*, ignorantia poſſet aliquando eum a damnatione eripere. At abſolute una cum Evangeliſtis docet Apoſtolus non juſtificari hominem, *niſi per fidem Jeſu Chriſti* ad Galatas 2. En neceſſitas medii eadem plane, ac in his verbis contenta: *Niſi quis renatus fue-*

fuerit &c. Nec enim (inquit Petrus Act. IV.) *est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.*

Ne autem quis opponat, in his textibus non aliud significari, quam Christi fidem contentam in unius Dei Auctoris, & Remuneratoris fide, præter ea, quæ dicta sunt, Patrum quoque intelligentiam inquiramus. S. Hieronymus in cap. 1. Ep. ad Ephesios: *Non ante filii esse possumus, quam filii ejus Jesu Christi fidem, & intelligentiam recipiamus*. Intelligentia autem quid significare videtur, nisi expressam Christi notitiam? S. Augustinus lib. 1. de prædestinat. Sanctor. c. 7. *Si posset Cornelius sine fide Christi salvus esse, non ad eum ædificandum mitteretur Petrus architectus*. Quibus verbis quid respondere valeant adversarii plane non video. Satis enim compertum est, Cornelium unum Deum coluisse, quemadmodum legimus in Actibus Apostolorum cap. X. v. 2. *Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius . . . , religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper*. Si autem in unius Dei Remunerantis fide, quem enixe colebat, implicite contineretur mediatoris fides, quæ ad salutem satis esset, falsa foret hæc Augustini dicendi ratio, quod ad eum ædificandum mitteretur Petrus, quod tamen asserere maxime temerarium esset. Procul igitur propellantur inanes Fidei implicitæ voces, quibus in Confessione unius Dei Remuneratoris etiam Christum intelligi volunt.

Idem S. Doctor de corrept. & grat. cap. 7. *A damnatione non se liberabunt, qui dicere pote-*

runt

runt se non audivisse Evangelium. Quam igitur necessitatem tantum præcepti obtrudere possunt adversarii, si ignorantia Evangelii, quod non est, nisi historia personæ, & doctrinæ Christi, excusare illosnulla tenus valet : Et infra : *Quicumque ab illa damnatione ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quod & procuratur eis audiendum Evangelium, & cum audiunt, credunt*. Et in lib. de peccato Originis cap. 14. *Sine Fide Incarnationis, & Mortis, & Resurrectionis Christi, neque antiquos justos, ut justi essent, a peccatis potuisse mundari, & Dei gratia justificari veritas Christiana non dubitat*. Quod si de veteribus Justis differens S. Doctor id ab iis postulare non dubitat, (quod eo duce inter veritates Christianas jure recenseri debet) an minor fides a nobis exigenda erit? Quinimo Ep. 157. n. 24. inquit : *Postea quam vero magnum pietatis Sacramentum manifestum est in carne, & vocandis omnibus gentibus Christi adventus illuxit, in quem illi patres crediderant, sed hujus fidei olivam suo tempore manifestandam, in illius arboris, de qua Apostolus loquitur, tamquam radice servabant &c.* Ac de natura & gratia cap. 2. num. 2. *Si autem non gratis Christus mortuus est, ergo omnis humana natura justificari, & redimi ab ira Dei justissima hoc est vindicta nullo modo potest, nisi per fidem, & Sacramentum sanguinis Christi*. Verum quid opus est pluribus, cum plura testimonia ex iis, quæ antea ex traditione delibavimus, opportune hic traduci queant, & cum doctrina Ecclesiæ in symbolo Athanasiano exposita hujusmodi sit. „ Qui-
„ cumque vul salvus esse, ante omnia opus est,
„ ut teneat Catholicam fidem, quam nisi quis-

„ que integram, inviolatamque servaverit, abs-
„ que dubio in æternum peribit, . . . Sed ne-
„ cessarium est ad æternam salutem, ut Incarna-
„ tionem quoque Domini nostri Jesu Christi fi-
„ deliter credat . . . . quam nisi quisque fideli-
„ ter, firmiterque crediderit, salvus esse non po-
„ terit. " Et Tridentinum sess. 6. cap. 6. *Disponuntur autem ad ipsam Justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, ac promissa sunt; atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu.*

Præterea hoc interest discrimen inter veterem legem, & novam, quod in ea Christus sub legalium cæremoniarum nube adumbratus intelligebatur; in hoc vero umbris recedentibus lux vera ubique prædicatur advenisse, & antiqua vaticinia complesse. Quapropter sicut olim fides implicita, quæ rationi significandi venturum Messiam plane respondebat, ad salutem necessario exigebatur; ita æquum est, ut hodie, quia aperte Christus enunciatur, & fides explicita ad salutem necessaria haberi debeat. Hoc perspicue docet D. Thomas, cujus nitidissima Doctrina rem totam conficiet. Ait itaque 2. 2. quæst. 2. art. 7. *Post tempus autem gratiæ revelatæ tam majores, quam minores tenentur habere fidem explicitam de mysteriis Christi, præcipue quantum ad ea, quæ communiter in Ecclesia solemnizantur, & publice proponuntur; sicuti sunt articuli Incarnationis, de quibus supra dictum est. Alias autem subtiles considerationes circa Incarnationis articulos tenen-*

tur

tur aliqui magis, vel minus explicite credere secundum quod convenit statui, & officio uniuscujusque. An *rudis* existimandus D. Thomas, qui scandalum pusillorum patiatur, quia ita urget in novo fœdere necessitatem explicitæ Christi Fidei?

Verum & in III. dist. XXV. q. II. art. 2. quæstiunc. 2. *In tertio autem statu post mysterium Christi, quia jam mysterium Christi completum est, & corporaliter, & visibiliter prædicatum, omnes tenentur ad explicite credendum: & si aliquis instructorem non haberet, Deus ei revelaret, nisi ex sua culpa remaneret.*

Verum silentio prætereundum non est Achilleum, quod vocant, argumentum, quo unice Gravinæ sententia fulciri videtur. Inquiunt enim, plures ex Ethnicis, Mahometanis, Hebræis, Schismaticis, ab actu fidei explicitæ Christi eljiciendo rationabiliter excusari. Cum enim Evangelii nuncius ad eos singulariter non pervenerit, & nihil umquam de Christo audierint, vel si Hæretici sint, aut Schismatici, cum nihil umquam erroribus, quibus ab ineunte ætate imbuti sunt, contrarium senserint, invincibili ignorantia laborant ex Evangelio dicente: *Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent.* Quapropter cum Christi notitia ad eos non fluxerit, eorum culpæ vertendum non erit, si explicitam Christi fidem non emiserint.

Magno quidem verborum apparatu hæc exposita sunt ad minus cautos decipiendos, qui verborum cortici acquiescunt, solidam vero rationem ponderare non valent. Meum tamen con-

silium est agere nunc cum iis, qui Theologiam excolunt, ne in scenam iterum reducere cogar, quæ Theologis satis perspecta sunt. (*a*) Ut itaque

(*a*) S. Justinus Martyr in Dialogo cum Triphone p. 345. Edit. ann. 1615. „ Nec una, inquit, est „ hominum natio, sive barbarorum, sive græco„ rum, seu etiam aliorum omnium, quocumque „ appellentur nomine, vel in plaustris degen„ tium, vel domo carentium, vel in tentoriis vi„ ventium, & pecora alentium, inter quos per „ nomen Crucifixi Jesus, preces & gratiarum „ actiones Patri, & Conditori Universi non „ fiant. " S. quoque Irenæus lib. 1. cap. 11. contra hæreses: „ Ecclesia, inquit, per universum „ orbem utique ad fines terræ seminata, & ab „ Apostolis, & Discipulis eorum accepit eam fi„ dem. " Et hi erant eorum discipuli, qui Apostolos audierant. Clemens quoque Romanus Ep. ad Corinthios §. 5. tom. 1. de Paulo verba faciens. „ In Oriente, inquit, & Occidente verbi præco „ factus illustrem suæ fidei famam sortitus est, „ in Justitia mundum universum instruens, & ad „ Occidentis penetrans terminos; " Tertullianus contra Judæos cap. 7. „ In quem alium, inquit, „ universæ gentes crediderunt, nisi in Christum „ qui jam venit? Cui enim & aliæ gentes cre„ diderunt, Parthi, Medi, Elamitæ, & qui ha„ bitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrygiam, „ Cappadociam, & incolentes Pontum, & Asiam, „ & Pamphyliam, immorantes Ægyptum, & re„ gionem Africæ, quæ est trans Cyrenem, inha„ bitantes Romani, & incolæ, tunc in Jerusa„ lem Judæi, & cæteræ gentes, ut jam Getu„ lorum varietates, & Maurorum multi fines, & „ Hispanorum omnes termini, & Galliarum di„ versæ nationes, & Britannorum inaccessa Ro„ ma-

que adductis difficultatibus satisfaciam, dicendum primo mihi videtur, difficulter admodum persuaderi cuique posse post Evangelii promulgationem neque obscuram, neque confusam ullam ideam Christi Ethnicis, vel Mahometanis fuisse; vel in dubitationem nullam incidisse errorum suorum Schismaticos, & Hæreticos, ullo umquam vitæ suæ tempore. Hanc autem confusam cognitionem, aut dubitationem satis esse ad peccata ignorantiæ, præter alios uberrime ostendit Claris. Confrater tuus P. Michael Elizalde lib. 1. de forma veræ Religionis. Hæc enim ænigmatica cognitio, & dubitatio eos excitare debet ad accuratam veri inquisitionem, quæ, si ut decet, peracta fuerit, ad veri cognitionem tandem Dei munere pervenient. Neque enim tantum culpæ imputandum est, quod verum iter aggredi non cœperint, sed etiam quod non pervenerint, quo pervenire oportebat.

„ manis loca Christo vero Deo subdita, & Sar-
„ matarum, & Dacorum, & Germanorum, &
„ Scytharum, & abditarum multarum gentium,
„ & provinciarum, & Insularum multarum nobis
„ ignotarum, & quæ enumerare non possumus;
„ in quibus omnibus locis Christi nomen, qui jam
„ venit, regnat . . . . . Christi autem Regnum
„ ubique porrigitur, ubique creditur, & ab omnibus
„ gentibus supra enumeratis colitur, ubique regnat,
„ ubique adoratur, omnibus ubique tribuitur æqua-
„ liter. " Idem docet l. 4. de princip. c. 1. & l. 2. contra Celsum pag. 110. Edit. Cantabrigensis. Adeundi quoque sunt Eusebius l. 1. Præpar. Evang. c. 3., & lib. 2. Hist. Eccles. c. 3. Lactantius lib. 5. Instit. Div. & alii.

Quod vero maxime ad rem facere videtur, illud est, utrum revera Ethnici &c. Evangelii præcones audierint, necne? Apostolus causæ judex constituatur, qui eamdem plane sibi difficultatem proponit Ep. ad Rom. c. 10. v. 11. *Quomodo*, inquit, *invocabunt*, *in quem non crediderunt? Quomodo autem credent ei*, *quem non audierunt?* Priusquam autem ad argumenti solutionem ab Apostolo petitam deveniamus, rem ab ipso Apostolo altius repetendam esse existimo. Ipse itaque in omnibus ferme epistolis, maxime vero ad Rom. cap. 10. necessitatem fidei Christi, tum ad justificationem, cum ad salutem ita insinuat, ut nulla omnino haberi queat Justitia secundum Deum sine Christi, fide. Mox adversariis morem gerens continenter sibi objicit, qua ratione adigi possint ad Christi fidem, qui eam habere nullo modo valent. At qui talia proferunt, eos remittit Apostolus ad Scripturam, inquiens: *Sed quid dicit Scriptura*: *Prope est*, & juxta originalem textum *prope te est*. Legimus enim: ἐγγύς σε ἐστὶν, *verbum in ore tuo*, *&* *in corde tuo*, *hoc est verbum fidei*, *quod prædicamus*, *prædicabant autem Apostoli Jesum Christum*, *&* *hunc Crucifixum*. At si Apostolus invincibilem ignorantiam agnovisset, ita ne a proposita difficultate se expedire putasset? Præscius tamen Apostolus, quod elata quædam ingenia urgere non desinerent, eo quod mente assequi non valerent, qua ratione ad remotissimas quasdam gentes verbum Dei emanare potuerit, utpote qui omnia intelligere sibi suadent; sapienter iterum hoc adversariorum effugium sibi præ oculis ponit, inquiens: *Quomodo ergo invocabunt*, *in quem non crediderunt? Quomodo*

modo autem credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur? Neque ideo Apostolus difficultati cessit, aut ullas gentes excusandas putavit; verum definitivam sententiam tali pacto profert.

Sed dico, inquit, *numquid non audierunt? Et quidem* (*immo vero juxta textum*) *in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Quam responsionem inde confirmat Apostolus ex Isaia dicens: *Inventus sum à non quærentibus me; & palam apparui iis, qui me non interrogabant.* Quapropter etsi ignoremus, qua ratione verbum Dei ad Indos (*a*) & Americanos,

(*a*) Magna dissensione certatur inter eruditos de Apostolis, an in Americam penetraverint, & Evangelium invexerint, nec ne, aliis inter eos id acriter affirmantibus, aliis vero aperte negantibus. Qui enim affirmant, oracula Prophetarum, quæ habentur Isaiæ II. v. 2. Malachiæ cap. I. v. 11. Zach. IX. v. 10. XIV. v. 9. Psalm. 11. v. 8. &c. in medium adducunt, quæ exitum sortita non essent, nisi Apostoli in Americam contendissent. Conferanda sunt quoque ea testimonia, quæ in hac re accurate collegit Petrus Daniel Huetius Demonstr. Evang. Prop. IX. cap. CLVIII. p. 589. & seq. edit. Paris. an. 1679. Ad hanc tuendam sententiam adducuntur quoque hujus sententiæ patroni ex indiciis Christianæ Religionis, quæ in ea mundi parte supererant. Hermannus enim Witsiws Miscel. Sacr. Tom. II. pag. 417. edit. ann. 1712. num. XVII. „ Testantur illi, qui res Indiæ summa cura, ac fide consignarunt, partim etiam „ ipsi oculis suis lustrarunt, non obscura adhuc „ veri

nos, & ad alias remotas regiones emanare potuerit, non ideo tamen impudenter negandum est, quod

„ veri cultus indicia apud barbaros exstitisse, „ tum cum Columbus, aliique Lusitani, aut Hispani eo appellerent. Refert Petrus Martyr Historicus in Tractatu de Insulis nuper repertis, „ sacerdotes quosdam Americanos in Regno Mexicano supra Darienem anniculos pueros, puellasque in templis aqua in crucem cum urceolo „ superinjecta baptizare visos fuisse. Sacrosanctæ etiam cœnæ adumbrationes alii sibi deprehendere visi sunt, immo & adorandæ Trinitatis quædam rudimenta: quæsitos autem unde hæc similiaque haberent, respondisse: *Transivisse aliquando virum formosissimum per eos tractus, qui ea ipsis reliquerit.* Joannes Lerius de Brasiliensibus „ testatur (Histor. Navig. in Brasil. cap. XV. „ pag. 231. edit. ann. 1590.) quod animorum „ immortalitati adstipulantur. Refert etiam, se „ aliquando cum ipsis de vero Dei cultu, de creatione rerum, de labe, & ruina generis humani, „ & similibus Religionis Christianæ capitibus disseruisse, quibus, postquam duas & amplius horas „ magna cum admiratione, & attentione auscultassent, demum quemdam ex senioribus respondisse: *habere se ex aliorum relatu, jam inde a priscis temporibus, & ante plurimos annos, hominem nostro more vestitum, & barbatum in illorum devenisse terras, qui simili oratione ipsos sub Dei obsequium adducere conatus sit: quum autem majores ipsorum Fidem non adhiberent, mox successisse alium, qui ensem, symbolum maledictionis illis traderet. Ab eo tempore bella, & dissensiones perpetuas inter ipsos viguisse.*" Consule Georgium Hornium de Originibus Americanis lib. IV. cap. XV. pag. 226. & seq. & Thomam Malvendam Dominicanum lib. IV. de Antichristo cap. XXXVIII. pag. 306. & seqq. edit. An. 1647. & la

quod tam expresse affirmat Apostolus; & confirmant SS. Ambrosius lib. 8. Comm. in Luc. cap. 18. Leo Magnus serm. 1. de jejunio, Isidorus lib. 2. contra Judæos, & Joannes Chrysostomus Tom. VIII. operum edit. Montfauc. pag. 9. Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. parte 6. cap. 2. Etsi fortassis verbi Dei præcones illuc non transmeaverint, defuisse ne Deo dicendus est modus, quo Evangelii tuba ad eos pervenire potuerit? Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? Ex quo intelligi facile potest, quam inscite adversarii ad suam adjuvandam sententiam producant ea verba: *Si non ve-*

& la Mothe la Vayer de la virtù des Payens tom. 1. opp. pag. 558. & seq. Vide quoque clarissimum Stilingfleet orig. sacrar. parte 2. cap. 1. & Pfannerum in systemate Theol. Gent. Si hæc, ut vera admittantur, conficitur fuisse initio saltem aliquos, qui Christianam Religionem profiterentur. Sed qui contrarium sentiunt, ajunt Prophetarum mentem non fuisse, ut post Christi Ascensionem continuo in universum orbem Christiana Religio inveheretur, ne remotissimis quidem plagis exceptis; sed nullam gentem in mundo futuram, quæ non aliquando Christi religione imbueretur: quod consimilibus dicendi rationibus a Scriptura Sacra mutuatis confirmare nituntur.

Suspecta vero sunt permultis, & iis quidem doctissimis ea, quæ referunt Scriptores de vestigiis Christianæ Religionis. Consule eundem Thomam Malvendam Dominicanum lib. IV. de Antichristo cap 38., & la Mothé la Vayer De la virtù des Payens. tom. 1.

Nostra parum interest, ex iis quænam vera habenda sit sententia.

venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Responsio enim satis obvia est ex iis, quæ statim sequuntur. Legimus enim: *Nunc autem*, (nempe in lege nova) *excusationem non habent de peccato suo*.

Unde apposite S. Ambrosius serm. 8. in Psalm. 118. *Misericordia Domini plena est terra; sed sol Justitiæ omnibus ortus est, omnibus &c. Si quis autem non credit, generali beneficio ipse se defraudat, ut siquis clausis fenestris radios solis excludat*.

Verum ut liberaliter, fortassis etiam plus æquo cum adversariis agamus, demus nunc ex Ethnicis nonnullos non audivisse revera Evangelium; nihilominus inexcusabiles eos Sancti Patres judicaverunt. Etenim S. Augustinus lib. de gratia, & lib. arbitrio cap. 3. „ Illa ignorantia, „ inquit, quæ non est eorum, qui scire nolunt, „ sed eorum, qui tamquam simpliciter nesciunt, „ neminem sic excusat, ut sempiterno igne non „ ardeat, si propterea non credidit, quia non „ audivit omnino quod crederet, sed fortassis, „ ut mitius ardeat; non enim sine causa dictum „ est: effunde iram tuam in gentes, quæ te non „ noverunt. " Idem docet Tract. 89. in Joannem, & Ep. 105. ad Sixtum.

Tertullianus insuper lib. 5. adversus Marcionem: „ Utique, inquit, is Deus judicabit, cujus sunt & „ lex, & ipsa natura, quæ legis instar est ignorantibus „ legem. Judicabit autem quomodo? Secundum „ Evangelium, inquit, per Christum. " Et in Apologetico adversus gentes c. 40. inquit: „ Semper humana „ gens male de Deo meruit; primo quidem, ut „ inofficiosa ejus, quem cum intelligeret ex parte, „ non requisivit, sed & alios insuper sibi com-

„ men-

„ mentataeſt, quos coleret: dehinc quod non in-
„ quirendo Innocentiæ Magiſtrum, & Nocentiæ
„ Judicem, & exactorem, omnibus vitiis, & cri-
„ minibus inolevit. Cæterum, ſi requiſiiſſet, ſe-
„ queretur ut cognoſceret, & recognoſceret re-
„ quiſitum, & recognitum obſervaret, & obſer-
„ vatum magis propitium experiretur, quam ira-
„ tum. Eumdem ergo nunc quoque ſcire debet
„ iratum, quem & retro ſemper, priuſquam &
„ Chriſtiani nominarentur. " Tandem conclu-
dit: *Illius rea eſt, cujus, ſeu cui & ingrata.* Et
Joannes Chryſoſtomus hom. 7. in Joannem:
„ In præſenti autem neceſſarium eſt id caritati
„ veſtræ exponere. Si illuminat omnem homi-
„ nem venientem in hunc mundum, quonam
„ pacto tot homines ſine lumine permanent? Ne-
„ que enim omnes cultum Chriſti agnoſcunt:
„ quomodo ergo illuminat omnem hominem?
„ illuminat profecto quantum in ipſo eſt. Si qui
„ autem ſponte ſua mentis oculos claudentes hu-
„ jus lucis radios percipere nolint, non ex lumi-
„ nis natura evenit, quod in tenebris maneant,
„ ſed ex malitia eorum, qui ſponte tanto dono
„ ſe privant. Nam gratia in omnes diffuſa eſt,
„ non Judæum, non Græcum, non Barbarum,
„ non Scytham, non liberum, non ſervum,
„ non virum, non mulierem, non ſenem, non
„ juvenem averſatur &c. Qui autem ejus mune-
„ re frui nolunt, hanc cæcitatem ſibi ipſis im-
„ putent, oportet. " Extat Tom. VIII. edit.
Venetæ 1741. p. 48. L. B. Idem docet S. Proſ-
per lib. 2. de vocatione gentium cap. 5. præter
alios, quos brevitatis gratia prætermitto.

Hæc SS. Patrum teſtimonia ideo inexcuſabi-
les

les constituunt eos, qui non audierunt, quia propriis criminibus oppressi lumen illud, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, nequaquam intuentur; & quia uberiori lumine, & instructione, etiamsi opus fuerit, per angelum indignos se exhibent: quam quidem doctrinam nitide exponit Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis parte *6.* cap. 2. „ Si quis „ autem, inquit, pertinax esse velit, & adhuc „ ejusmodi aliquos in ignotis regionibus, & re- „ motis terrarum sedibus degere contendat, qui „ forte mandatum divinum de percipiendo Ba- „ ptismatis Sacramento non acceperint; ego vel „ neminem talem esse, vel si forte aliquis est, „ si ejus culpa non obstiterit, audire, & scire „ potuisse, & debuisse, sine cunctatione affir- „ mo, maxime cum Scriptura evidenter clamet: „ in omnem terram exivit sonus eorum, & in „ fines orbis terræ verba eorum. Si igitur in „ omnem terram sonus eorum, & in omni ter- „ ra quidem vel auditi sunt, & contemptores „ condemnantur, vel auditi non sunt pro culpa „ sua, & ignorantes ignorantur, & non salvan- „ tur." Idem docet S. Bernardus Hugonis amicissimus Ep. 77. ad ipsum Hugonem. Eamdem antea doctrinam tradiderat S. Augustinus Epist. *49.* „ Ab initio, inquit, generis humani alias „ occultius, alias evidentius, sicut congruere „ temporibus divinitus visum est nec prophetari „ destitit, nec qui in eum, (idest Christum) „ crederent, defuerunt ab Adam usque ad Moy- „ sem, & in ipso Populo Israel, qui speciali quo- „ dam mysterio gens prophetica dicta est, & in „ aliis gentibus, antequam venisset in carne.

„ Cum

„ Cum enim nonnulli commemorantur in san-
„ ctis hebraicis libris jam ex tempore Abrahæ ,
„ nec de stirpe carnis ejus , nec ex populo
„ Israel , nec ex adventitia societate in Israel
„ populo , qui tamen hujus Sacramenti partici-
„ pes fuerunt , cur non credamus etiam in cæ-
„ teris hac , atque illac gentibus alias alios fuis-
„ se ? - - - - Ita salus Religionis hujus , per
„ quam solam veram salus vera , veraciterque
„ promittitur , *nulli umquam defuit* , *qui dignus*
„ *fuit* , *&* *cui defuit dignus non fuit* . " En con-
sultissimam , & tanto Doctore dignam ratiocina-
tionem !

Alienus quoque fuit ab hac invincibili igno-rantia admittenda circa fidem , & legem Dei S. Thomas , qui eam explodit in 7. sent. distinctione 39. quæst. 3. art. 2. & quæst. 17. de veritate art. 4. Et in cap. 14. ad Rom. sess. 2., & in summa 1. 2. q. 19. art. 6. , & in sent. in 2. dist. 22. q. 2. art. 1. Post explicatam ignorantiam concludit . *Unicuique enim peccatum est ignorantia eorum* , *quæ ad bonos mores* , *&* *fidei veritatem pertinent* . Rationem affert pluribus in locis , cur hæc ignorantia eos non excuset , & hanc causalem ubique prædicat , quia *est ignorantia ejus* , *quod scire tenetur* . Et de enutrito in sylvis , vel inter lupos si faciat , quod in se est , vel Angeli ministerio , vel alia ratione a Deo instruendum certissime tenendum esse censuit . Inquit enim de ver. quæst. 14. art. 11. *Certissime tenendum est* (ait de illo in sylvis enutrito) *quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea* , *quæ sunt credenda* , *vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret* . Et quidem communi

ni Theologorum calculo receptum est axioma illud a Patribus sæpe usurpatum, & a Tridentino sancitum, nimirum: *Facienti quod in se est* (auxilio Dei) *Deus non denegat gratiam*. Quemadmodum & illud: *Deus non deserit, nisi prius deseratur*. Si ergo doctrina Christi quis imbutus non est, ejus culpæ tribuendum certissime est, qua instructionem demeruit.

Eamdem doctrinam firmatam novimus ex S. Bonaventura in 7. dist. 22. art. 2. quæst. 2.; ex Scoto in quartum distinct. 9. q. 8. §. *Si autem*, ex Durando, Alexandro Antisiodorensi, Guilelmo Parisiensi, Adriano, Alberto, ex Corduba, qui ait, communissimam veterum sententiam fuisse, post Evangelii factam promulgationem, quæ contigit tempore Apostolorum, nullam superesse ignorantiam invincilem Fidei explicitæ Christi; ex Molina quoq. 1. p. q. 1. art. 1. ex Sanchez l. 2. in Decalogum cap. 2. num. 8. & seq. ex Vasquezio 2. disp. 120. cap. 1., ex P. Michaele Elizalde, aliisque tuis confratribus doctissimis, ad quos accurate perlegendos, ne longius protrahatur oratio, P. Gravinam libenter remitto. Unum luculentissimum Sancti Francisci Xaverii testimonium pro coronide hujus Propositionis addendum puto. Percontanti enim Japoniæ Regi, cur illuc accessisset, hoc ei responsum dedit, eo se missum *Divinæ legis prædicandæ gratia, quippe cum nemo, quin Deum, ejusque filium Jesum Christum omnium gentium vindicem, ac Salvatorem caste, pieque coleret, salvus, atque incolumis esse non possit*. Ita ille Ep. 7. lib. 3.

Mihi liceat nunc orationem ad te convertere, qui tam fidenter doctrinam tradis ab Evangelica ve-

veritate maxime alienam; quam traditio ad nostra usque tempora deducta exprobrat, & damnat, quam spectabilis Theologorum consessus fortiter impetit, atque gravissimis sententiarum jaculis prosternit. Inanis profecto esset gloriatio nostra, qua militiæ Christianæ addicti sumus, si Ethnici, Mahometani, Hæretici, Schismatici, Hebræi salutem assequerentur sempiternam. Parum id esset, nisi etiam *turmatim* in regnum a nostro Theologo inveherentur. At nisi mea me fallat opinio, evanuit hæc turma a fulgidissima inducta luce, quæ eam sempiternis tenebris addixit. Nec perpauci ex iis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ, alio modo in electorum album referuntur, quam aperta confessione, quod unus est mediator Dei, & hominum homo Jesus Christus. Et quoniam non est aliud nomen sub cælo datum, in quo oporteat nos salvos fieri, hinc iis Ethnicis, Mahometanis &c. qui secundum rationem vixerunt, revelatur, si opus fuerit, etiam per Angelum. At quoniam raro contingit aliquem innocuam ducere vitam, & a peccatis omnino se abstinere, hinc familiare credi non debet, quod inter miracula est jure recensendum. Quapropter evanescit, iterum repeto, turma illa Ethnicorum &c., qui in vitam spiritualem, & æternam ingredi nequeunt, quia corde, & ore eum non confitentur, qui est via, veritas, & vita.

CA-

CAPUT VIII.

Afferuntur, & diluuntur objecta P. Gravinæ.

VEritatis indoles non patitur, ut missa faciamus, quæ ad oppositam tuendam sententiam conducere videntur. Neque enim ii sumus, qui ita sententia nostra delectemur, ut præcipua adversariorum argumenta dissimulemus, quod difficilis causæ indicium est, (ut erudite notat Christophorus Matthæus Pfaffius, Academiæ Tubingensis Cancellarius in dissert. apologet. §. 10.) aut tritiora tantum ponamus: verum nobis in animo est ex iis, quæ protulit P. Gravina ad suam stabiliendam sententiam, ea omnia in medium adducere, quæ aliquam soliditatis apparentiam præseferunt. Neque enim vere solidum dici potest, quod a gravissimo perpetuæ traditionis pondere opprimitur. In iis autem perlegendis illud continuo præ oculis habere debemus, an ex iis, quæ profert, sequatur Corollarium illud, nimirum satis esse in novo fœdere ad æternam salutem assequendam fidem implicitam, quæ fundatur in unius Dei Remuneratoris cultu, quod Theologus noster inde ex iis inferre vellet.

§. I.

§. I.

Objectiones P. Gravinæ.

DE infidelium itaque salute differens P. Gravina, ex iis, quæ P. Petrus Halloix S. J. de Orientalis Ecclesiæ PP. II. sæculi Christiani vitis, & documentis scribit, hæc Patrum testimonia decerpit, inter quæ exhibet primo S. Justini verba, quæ extant in Apol. I. ad Anton. Pium num. 46. edit. Maur.

I. *Qui cum ratione* (inquit S. Justinus) *vixerunt, Christiani, etiamsi Athei, æstimati sunt, quales inter Græcos fuere Socrates, Heraclitus,.... ac multi alii, quorum actionibus, aut nominibus recensendis, quia longum id esse scimus, nunc supersedemus.*

II. Clemens Alexandrinus lib. V. Stromatum num. XI. edit. Zattæ. *Sacrificium Deo*, ait, *acceptum est corporis, & ejus affectionum non pœnitenda separatio. Is est etiam verus Dei cultus - - - Hoc etiam sibi vult Pithagoræ quinque annorum silentium, quod præcipit discipulis: ut scilicet aversi a rebus sensibilibus nuda mente Deum contemplarentur*. Sed hoc ad rem leve est. Lib. II. & VI. Stromatum „ de his fidelibus occultis, de hac fide „ implicita, de hisce Electis, qui Cælum in„ grediuntur (fas mihi id sit dicere) perposti„ cum; hi inquam duo Clementis libri hac „ de re copiosissime differunt; unde solida „ disputatio confici posset. Hos, cui est o„ tium, consulat, ut dubitationem omnem po„ nat.

D III.

III. S. Isidorus (*a*) enumeratis decem sibyllis subdit: *Quarum omnia carmina efferuntur, in quibus de Deo, & de Christo, & de gentibus multa scripsisse manifestissime comprobantur*. Sigebertus Gemblacensis in sua Chronographia ad annum Christi 782. hæc narrat. (*b*) *Constantinopoli quidam laminam auream invenit, & in ea virum jacentem cum hac scriptura: Christus nascetur ex Virgine Maria, & credo in eum. Sub Constantino & Irene Imperatoribus* (hoc anno una „ regnabant) *o Sol, iterum me videbis*. Cadaver esse Ethnici pro certo habitum est. Quidam volunt fuisse Platonis. Pro certo habeo criticos „ fastidiosissimi palati, qui nostra hac ætate grassantur, exsibilarent utique hæc omnia, saltem „ ex parte. "

IV. S. Dionysius Areopagita (*c*) de Angelis hæc habet: *Primario, & multipliciter Deum participant imprimis, ac multis modis arcanum Dei manifestant. . . . Per ipsas* (Naturas Angelicas) *nobis nostræ revelationes transmittuntur . . : . Illos celebres ante legem patres nostros Angeli ad Deum adducebant, aut quod agendum erat, exponentes, & ab errore, & vita profana ad rectam vitam veritatis traducentes; aut manifestantes sacros ordines, aut mysteriorum, quæ supra Mundum sunt,* ab-

---

(*a*) Extr. c. VIII. l. VIII. Orig. sive Ethym.
(*b*) Extat T. I. Scrip. Rer. German. edit. Francofurti 1613. p. 555.
(*c*) C. IV. de Cæl. Hier. ex interpret. Balt. Corderii S. J. §. II. & III. edit. Zattæ 1755.

abditas visiones, aut divinas quasdam prædictiones, tanquam nuntii, & ministri explanantes . . . . . His divinis visis præclari illi Patres nostri ministerio Angelorum initiabantur.

V. S. Chrysostomus (*a*). *Injustene*, ait, *agitur cum iis, qui ante ad ventum ejus* (Christi) *vixerunt. Nequaquam. Poterant enim nec Christum confessi salutem consequi. Non enim hoc ab illis exigebatur, sed ne Idola colerent, & ut verum Deum nossent* (*Dominus enim*, inquit, *Deus tuus Dominus unus est.*)*.... Nunc vero satis non est, sed Christum nosse oportet . . . . Quod enim ii, qui Christum non noverunt, ante carnalem adventum, & qui ab idololatria resilientes Deum unum adorarunt, & probam duxere vitam, omnia bona consecuturi sint, audi quomodo dicat:* (*Gloria autem, honor, & pax omni operanti bonum, Judæo primum, & gentili:*) *Videri bonorum præmia multa illis esse, & contra facientibus supplicia, & pœnas.*

VI. S. Gregorius Nazianzenus (*b*) pro concione de Patre hæc habuit suo. *Ille ante etiam, quam ad nostram caulam* (Catholicorum) *se contulisset, noster erat: morum quippe probitas eum nobis vendicabat. Nam quemadmodum ex nostris plerique nobiscum non sunt, quos scilicet a communi corpore flagitiosa vitæ ratio separat: sic e contra permulti exterorum a nobis stant, quicumque ni-*

(*a*) Hom. XXXVI. in Matth. n. 3. & 4. Tom. VII. Op. edit. Maur. Paris. p. 411. 412.

(*b*) Or. de funere Patris Jacobo Billio interprete sub initio.

nimirum fidem moribus antevertunt, ac solo Christiani nomine carent, cum rem ipsam habeant. Quo in numero meus quoque Pater erat; ramus quidem ille alienus, cæterum morum honestate ad nos propendens.

§. II.

Diluitur primum Objectum.

℟. VErum critices legibus exculti minime sunt, qui verborum cortici tantum inhærent. Ut enim mentem alicujus Patris plane assequi valeamus, perspectum nobis esse debet, quam controversiam tunc exagitaret S. Pater, contra quos orationem convertere intenderet, quam difficultatem sibi diluendam proponeret. Hæc enim omnia, quæ ex sanis critices legibus hauriuntur (si adjiciendum putes etiam ad vim originalis textus rationem habendam esse) maxime ad rem nostram facere videntur. S. itaque martyr Ignatius *num.* 44. solida doctrina præoccupat difficultatem Tryphonis Justino objicientis num. *64*. ejusdem Apologiæ, Christianis licere per se, ut Jesum Christum colerent, at Judæis Deum ipsum colentibus opus minime esse, ut Christum confiteantur, & colant. Ut huic difficultati occurrat S. Justinus, Tryphonem remittit ad doctrinam expositam num. 44., quæ est de Justis ante Incarnationem mortuis, quam ille dissimulare videtur. Inquit enim: " Si igitur animum „ ad ea, quæ ex Scripturis attuli, advertisse- „ tis, eos etiam, qui ex vestro genere salvan- „ tur, per hunc salvari, atque in ejus parte es-

se

„ se intellexissetis profecto, nec me videlicet ea „ de re essetis percontati." Quis non videt causam suam prodere Justinum, & arma adversariis ministrare, si quem sine Fide in Christum salvum esse concedat? Tantum abest, ut unam semper, ac eamdem salutis viam fuisse contendat. „ At nos quidem, inquit num. 43., qui per „ Christum ad Deum accessimus, non istam car- „ nis circumcisionem accepimus, sed spiritualem, „ quam Henoch, ejusque similes, custodierunt. „ Et num. 113. Lapideos igitur cultros verba „ ejus (Christi) intelligemus, per quæ tot a „ præputio homines, qui in errore versabantur, „ cordis circumcisione circumcisi sunt, qua „ quidem ut ii etiam circumciderentur, qui „ circumcisionem ab Abrahamo initium ducen- „ tem habebant, jam tum Deus per Jesum hor- „ tatur; quippe cum eos, qui in sanctam illam „ terram ingrediebantur, a Jesu circumcisionem „ cultris lapideis accepisse dicat." Quapropter jure ad omnes ætates referendum est, quod ait S. Justinus num. 28. „ Quin etiam si quis Scytha, „ aut Persa, habeat autem Dei cognitionem, & „ Christi ejus, & sempiterna justa observet, cir- „ cumcisus est præclara, & utili circumcisione, „ & amicus Deo, ejusque donis, & oblationi- „ bus Deus delectatur." Quis unquam ex his anceps hæreret S. Justinum luculentissimum non esse Redemptionis mysterii propugnatorem? Opinatur tamen P. Gravina innixus auctoritate unius P. Halloix, quamvis alii (a) & eruditionis quidem

 dem

(a) Hanc S. Justino doctrinam affingunt Auctor nodi

dem fama conspicui idem sentiant, ab hac descivisse sententia S. Justinum in adducto testimonio.

Verum non nude, nec solitarie verba accipienda sunt, sed cum antecedentibus, & subsequentibus conferenda, ut inde mentem alicujus S. Patris dignoscere possimus. Et ne litem nobis intentent adversarii de vera, & genuina adducti testimonii intelligentia, quam allaturi sumus, integrum textum primo exhibeamus: τὸν Χριστὸν πρωτότοκον τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐδιδάχθημεν, καὶ προεμηνύσαμεν (a) Λόγον ὄντα οὗ πᾶν γένος ἀνθρώπων μετέσχε. Καὶ οἱ μετὰ λόγου βιώσαντες Χριστιανοί εἰσι κἂν ἄθεοι ἐνομίσθησαν. οἷον ἐν Ἕλλησι μὲν Σωκράτης, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς. ἐν βαρβάροις δὲ Ἀβραὰμ, καὶ Ἀνανίας, καὶ Ἀζαρίας, καὶ Μισαὴλ καὶ Ἠλίας, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὧν τὰς πράξεις, ἢ τὰ ὀνόματα καταλέγειν μακρὸν εἶναι ἐπιστάμενοι τανῦν παραιτούμεθα. Quæ verba ita latine sonant, nempe: Christum primogenitum Dei esse,

di prædestinationis soluti, & Jacobus Payva in explicationibus orthodoxis, ut videre est apud Simonium in Epist. Select. 24. t. 3., & doctissimus Senonensis Abbas Dissert. in Epist. Pauli p. 67. inquit: „ Justinus martyr statuit veteres Philosophos, qui consentanee rationi vixerunt; jam „ tum, etsi Jesum Christum non cognoscebant, „ Christianos fuisse, quia illius præcepta, & doctrinam sequebantur, tales fuisse apud Græcos Socratem, & Heraclitum, & nonnullos „ alios. "

(a) Vocem λόγος ab excellentissimo Joanne Lamio non sine magna animi nostri voluptate subtiliter, copiose, & erudite examinatam perspeximus in Commentariis *de recta Christianorum in eo, quod attinet mysterium Divinæ Trinitatis sententia.*

se, & rationem illam, cujus omne hominum genus particeps est, didicimus, & supra declaravimus. Qui cum ratione vixerunt, Christiani sunt, etiamsi athei existimati sint, quales apud Græcos fuere Socrates, & Heraclitus, & eorum similes; apud barbaros autem Abraham*, Ananias, Azarias, Misael, & Elias, & alii multi, quorum actionibus, & nominibus recensendis, quia longum id esse scimus, nunc supersedemus.

Ea itaque *Ratio*, cnm qua Socrates, & Heraclitus, & eorum similes vitam duxerunt, juxta S. Justini mentem sane, & sincere intellectam est ipsemet Christus, quatenus, Verbum, seu ratio est, cujus omne hominum genus Particeps effectum est. Hinc mirum videri non debet, si qui cum hac ratione vixerunt, illustri Christianorum nomine a S. Martyre nuncupentur. Dum enim a S. Patre tam præclaro nomine insigniuntur, non statim intelligi debet eos per fidem Christi a peccati sorde mundatos, sed tantum eorum vitam rationi consentaneam Christianum sapere, utpote cum Christianis in hac re apprime conveniebant, & quia in eis nihil doctrinæ, aut virtutis illuxit, quod a Verbo non acceperint. Non ab alio profecto hanc responsionem mutuati sumus, quam ex ipso S. Justino, qui Apologia 2. num. 10. inquit: " Quæcumque præclare unquam dixere, „ aut excogitavere Philosophi, aut legum lato„ res, hæc invento, & considerato aliqua ex „ parte Verbo elaborarunt. " Ubi animadvertas velim eandem hic usurpari vocem λόγος ad designandum Verbum, quam adhibuerat ad designandam rationem. Et num. 13. „ quæcumque apud

 „ alios

„ alios omnes præclare dicta sunt, ea nostra sunt
„ Christianorum. "

Cæterum tam alienus fuit S. Pater a concedenda justificatione, & salute Ethnicis, qui in mediatorem non crediderint, ut diserte secernat eos, qui modico verbi lumine irradiati fuerint ab iis, qui tanto fulgore perciti sunt, ut Fidem Christi etiam ex eo expresserint. Apologia enim 2. num. 8., & 10. declarat Christianos totaliter, & proprie eos nuncupari, qui *non ad partem aliquam disseminatæ rationis vitam instituunt, sed ad totius*, idest *Christi cognitionem, & contemplationem*. Fatetur siquidem partem aliquam lucis in Gentilibus splendescere, non autem tantam, quæ eos ab omni erroris labe liberet; quemadmodum satis constat iis, qui eorum volumina pervolvunt, in quibus plura sibi invicem pugnantia reperiuntur. Concludit tandem S. Pater, non per insitum rationis lumen, sed per communicationem supernaturalis gratiæ medicinam nobis pervenire. *Natum enim*, inquit, *ex ingenito, & non enarrabili Deo Verbum secundum Deum adoramus, & amamus; quandoquidem propter nos homo factum est, ut perpessionum nostrarum particeps factum, medicinam illis faceret. Omnes enim Scriptores per insitum rationis semen potuere illi quidem verum videre, sed subobscure. Aliud enim est semen alicujus, & imitatio pro viribus concessa, aliud ipsum illud, cujus communicatio, & imitatio secundum ipsius gratiam conceditur*. Quocumque ergo te vertas, adversarium habes, quem patronum maximum putabas. Nec ulterius immorandum esse existimo in scopo S. Martyris sibi proponentis tantum inquisitionem causæ, qua

æter-

æternis pœnis juste addicti sint, qui Christi tempora præcesserunt; non vero qua ratione nonnulli ex iis salutem æternam assequi potuerint. „ Ne qui autem, inquit, a ratione aberrantes „ ad ea, quæ docuimus, detorquenda, Christum „ dicant ante annos centum, & quinquaginta natum a nobis dici sub Cyrenio, ac post illud „ tempus ea docuisse, quæ illum docuisse diximus sub Pontio Pilato; indeque consequi objiciant, ut insontes sint homines omnes, qui „ ante illud tempus fuere, dubitationis solutio- „ nem occupabimus. “ Scopus ergo S. Martyris, etiamsi alia non extarent argumenta, satis esset ad litem omnem a P. Gravina inductam de doctrina hujus martyris præscindendam. Verum de S. Justino satis. Ad alia nunc pergamus explananda testimonia.

§. III.

Diluitur secundum objectum.

S. Clemens Alexandrinus adducto in testimonio nec attingit quidem quæstionem, quam pertractat P. Gravina. Ille enim sermonem habet de sacrificio, quod Deo maxime acceptum est, scilicet affectionum nostrarum, & ut a rebus sensibilibus alieni Deum pura mente contemplemur. Hæc qua ratione traduci queant ad Fidem implicitam Christi, plane non video. Quapropter & ipse Gravina argumenti imbecillitatem agnoscens, post relatum testimonium statim adjiciendum putavit. *Sed hoc ad rem leve est*. Dicam ego, immo levissimum, & nullius ponderis.

Nam

Nam S. Clemens eodem in libro numero præcedenti aperte insinuat ex Apostolo Gentiles, qui divini muneris largitate in sortem vocati sunt æternæ hæreditatis, revelationis Christi participes effectos. Inquit enim: „ *Scio quod veniens „ ad vos veniam in plenitudine benedictionis Chri„ sti*. Spiritale donum, & traditionem nempe „ gnosticam, iis præsentibus præsens cupit im„ pertire (neque enim ea poterant significari per „ Epistolam) plenitudinem Christi vocans per „ revelationem mysterii secundum mandatum æter„ ni Dei ad obedientiam fidei in omnes gentes „ cogniti; hoc est in eos, qui ex gentibus eum „ esse credebant. Paucis autem ex his ostenditur „ quænam sint ea, quæ sunt in mysterio. " Quid aliud autem complectitur mysterium hoc gentibus revelatum, nisi Christum? Et quidem post pauca mysticum sensum aperit verborum Apostoli, quæ habentur Cor. II. *6*. 1. nempe, *lac vobis potum dedi, non cibum &c.* inquiens: „ Si ergo „ lac quidem est infantium, cibus autem perfe„ ctorum nutrimentum dictus est ab Apostolis: „ lac quidem intelligetur Catechesis, veluti pri„ mum nutrimentum animæ: cibus autem epo„ ptica contemplatio: quæ sunt ipsæ carnes, & „ sanguis Logi, hoc est comprehensio Divinæ „ potentiæ, & essentiæ. *Gustate, & videte*, in„ quit, *quod Christus est Dominus*. Sic enim se „ ipsum impertit iis, qui sunt talis cibi spiri„ tualis participes. " Verum doctrinam hanc uberius inquiramus in lib. II. & VI. Stromatum, ad quos nos provocat P. Gravina, quamvis nullum ex iis depromat testimonium.

Ex iis itaque libris, quos accurate perlegendos

dos

dos duxi ad mentem Sancti Patris assequendam, uberrima documenta hausi ad sententiam, quam usque adhuc tradidi, firmandam accomodatissima: nihil autem inveni, quod causæ P. Gravinæ possit quovis modo adjuvare. Quamvis enim Græcis Philosophis tribuat S. Pater Dei cognitionem lumine naturali acquisitam, docet tamen imperfectam maxime fuisse illorum notitiam, utpote lumine fidei minime collustratam, & Christi cognitione carentem: nec desinit umquam docere eos rationem ex B. Petro Apostolo, & ex Apostolo, qua ad Dei cognitionem possint pervenire perfectam. Inquit enim ex Petro ferme cuncta colligens lib. VI. Stromatum num. 8. p. 759. edit. Zattæ: „ Cognoscite ergo unum esse Deum, qui „ fecit omnium principium . . . . & per quem „ facta sunt omnia, qui comprehendi non potest „ æternus, ab interitu alienus, non factus; qui „ omnia fecit verbo virtutis suæ. “ Quæ extrema verba sic Græce leguntur λόγῳ δυνάμεως αὐτοῦ. Per hanc enim dicendi rationem interpretationem mysticam intelligit, secutus in hac phrasi Barnabam, qui in Ep. sua cap. 6., ubi verba Moysis citaverat: *Intrate in terram bonam, quam juramento promisit Dominus Abrahamo, & Isaaco, & Jacobo, & ut hæreditatem possidete eam terram fluentem lacte, & melle*, statim sensum spiritualem, & mysticum subnectit inquiens: τί λέγει ἡ γνῶσις, μάθετε. ἐλπίσατε ἐπὶ τὸν ἐν σαρκὶ μέλλοντα φανεροῦσθαι ὑμῖν Ἰησοῦν., nempe *quid dicat cognitio discite. Sperate in Jesum, qui in carne manifestandus est vobis*. Quæ verba alibi citat Clemens Alexandrinus nempe lib. V. Stromatum. Post recitata autem verba statim subdit: „ Hunc Deum

„ co-

„ colite, non ut Græci, utpote quod eumdem,
„ quem nos, colunt Deum, sed non perfecta co-
„ gnitione, ut qui a filio datam non didicerint
„ traditionem. Et quod ita se habeat, utpote
„ quod nos ipsi, & Græci eumdem Deum nove-
„ rimus, sed non similiter, sic rursus infert hoc
„ modo: Neque colite, ut Judæi: etenim illi
„ soli se Deum nosse putantes nesciunt, se ado-
„ rare Angelos, & Archangelos, Mensem, &
„ Lunam; & nisi Luna apparuerit, non agunt
„ Sabbathum, quod vocant primum, neque agunt
„ Neomeniam, neque azyma, neque festum, ne-
„ que magnum diem. Deinde ejus, quod quæri-
„ mus, infert Colophonem; quare vos quoque
„ sancte, & juste, quæ vobis tradimus, discen-
„ tes servate, noviter Deum per Christum co-
„ lentes: " Qui igitur justam, & sanctam vivendi rationem nosse cupiunt, Deum & Christum confiteri, & religiose colere eos decet. *Nec enim aliud est nomen sub cælo datum, in quo oporteat nos salvos fieri*. Ita enim necessariam prædicat Christi fidem ad salutem obtinendam, ut qui etiam ante Christi adventum Deo placuerunt, Evangelii præcones ad eos pervenisse existimet. Inquit enim eodem in libro num. *6*.
„ *Annunciate in gentibus studia ejus, ne injuste*
„ *judicentur*. Si ergo iis, qui erant in carne,
„ propterea annunciavit Evangelium, ne injuste
„ condemnentur: quomodo non iis etiam, qui
„ excesserunt ante ejus adventum, propter eam-
„ dem annunciavit causam. *Justus enim Domi-*
„ *nus*. " Et paulo ante dixerat. „ Quid vero?
„ Annon significant Dominum annunciasse Evan-
„ gelium, & iis, qui perierant in Diluvio....

„ ope-

„ operatur autem, ut existimo, Servator; quan-
„ doquidem ejus est opus servare, & salvum fa-
„ cere, quod quidem certe fecit, ut qui eos qui
„ in ipsum voluerint credere per prædicationem,
„ ubicumque essent, traxerit ad salutem . . . .
„ Sin autem Judæis solum annunciavit Evange-
„ lium, quibus defuit ea, quæ est per Servato-
„ rem cognitio, & fides, clarum est utique,
„ quod cum apud Deum nullus sit personarum
„ respectus, Apostoli quoque sicut hic, ita & il-
„ lic annuntiaverunt Evangelium iis, qui ex
„ gentibus erant apti ad conversionem . . . .
„ Jam vero in Petri prædicatione dicit Domi-
„ nus ad discipulos post Resurrectionem. Elegi
„ vos duodecim discipulos, judicans esse me di-
„ gnos, quos voluit Dominus, & fideles ratus
„ esse Apostolos, mittens in mundum ad annun-
„ ciandum Evangelium hominibus, qui sunt in
„ orbe terrarum, ut cognoscant unum esse Deum,
„ per meam Christi fidem futura significan-
„ tes: ut qui audierint, & crediderint, salvi
„ fiant."

Libro autem II. Stromatum, postquam egregie ostendit Philosophorum scientiam, quæ demonstratione innititur, maxime differre a supernaturali Fidei dono, pergit ad expositionem textus Apostoli Rom. 10. *Quomodo vero invocabunt, in quem non crediderunt?* inquiens: „ Nondum
„ intelligimus demonstrationem esse verbum Do-
„ mini . . . . Divinum verbum clamavit omnes
„ simul vocans, eos quidem vel maxime cogno-
„ scens, qui non erant pariturі, & tamen quo-
„ niam est in nostra potestate parere, & non pa-
„ rere, ut nulli possint causari prætextum igno-

„ ran-

„ rantiæ, justam fecit vocationem. Quod autem „ præstare possunt uniuscujusque vires exigit. " Gradum inde facit ad aliud explicandum Apostoli testimonium tali ratione sibi viam sternens : „ Si autem eædem mansiones a Prophetis, & nobis, & rursus Patriarchis annunciantur, ostenditur unum esse Deum utriusque Testamenti. „ Subjungit itaque manifestius Hæreditatis testamentum Israel dicens ei, quæ est ex gentibus, „ vocationi, quæ erat aliquando sterilis hujus „ viri, qui est verbum, quæ prius fuerat deserta a sponso. Justus autem ex fide vivit, quæ „ est in Testamento, & præceptis, quoniam hæc „ duo nomine, & tempore, ætate, & profectu „ data æconomice, cum potestate quidem unum „ sint, illud quidem novum, hoc vero vetus per „ filium ab uno Deo suppeditantur. Qua ratio„ne dicit etiam Apostolus Ep. ad Romanos. *Justitia enim Dei in ipso revelatur ex fide in fidem unam, quæ ex Prophetia perficitur in Evangelio, per unum, & eumdem Dominum docens salutem. Hoc*, inquit, *præceptum commendo tibi, filii Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam.* " Consuluimus lib. II. & VI. Stromatum, non quidem obiter, & persunctorie, sed accurate, & ex instituto, & doctrinam traditam delibavimus, quæ si opus esset, ulterius protrahi etiam posset. Hinc ambigendi locus non superest de S. Clementis doctrina, non quidem quoad fidem implicitam, quam tradit P. Gravina, sed quoad necessariam Christi notitiam, quam in utroque fœdere acquisierunt, qui electi fuere in ipso ante mundi constitutionem.

§. IV.

§. IV.

Diluitur tertium objectum.

AD S. Isidori verba quod attinet, nihil aliud ex iis deduci posse videtur, quam quod Sibyllæ (*a*) plura de Deo, & de Christo, & de gentibus scripta reliquerint, quæ perierunt. Num ex his inferendum, quod & Christi confessionem emiserint, & ad salutis portum appulerint?

(*a*) Sibyllæ nomen, si Thysio fides habenda est, originem ducit a voce hæbrea Sabal, quæ *ferre*, *gestare* significat, eo quod Sabulæ, ideſt Sibyllæ dæmonem in pectore portent. Hinc Sibyllarum antiquissima Sabula, vel Sambethe dicta est: unde *Pythonissa* apud Hebræos, Pythia penes Græcos dicta est. Thysius Miscellan. cap. 13. A munere fortasse, & officio, non ab arte, aut dono ita fuerunt cognominatæ; a locis vero, aut specubus crebro celebratæ. Unde Lactantius lib. 1. p. 10. edit. Ald. „ Marcus Varro, inquit, quo nemo umquam „ doctior, ne apud Græcos quidem, nedum apud „ Latinos vixit, in libris rerum divinarum, quos „ ad C. Cæsarem P. Maximum scripsit, cum de „ XV. viris loqueretur: Sibyllinos libros, ait, non „ fuisse unius Sibyllæ, sed appellari uno nomine „ Sibyllinos, quod omnes fæminæ vates, Sibyllæ „ sunt a veteribus nuncupatæ, vel ab unius Del„ phidis nomine, vel a consiliis Deorum denun„ tiandis. " Vide quoque S. Jo. Chrysost. Hom. 20. in Corinth. 22. Strabon. l. 5. & 15. Anton. Van-Dale de Orac. vet. Ethn. p. 155. edit. Amstelod. & opus Cl. P. Francisci Leoni Pub. Pat. Prof.

rint? At magnum interest discrimen inter Prophetiam, & supernaturale fidei donum, quemadmodum satis compertum est. Hinc Clarif. P. Franciscus Leoni pub. Prof. Pat. in opere de Sibyllis ad calcem notæ pag. 16.: *quomodo*, inquit, *fuerunt Sibyllæ perfusæ aliqua fide, si tamquam psitaci locutæ sunt?* Quod tum Clemens Alexandrinus, tum Joannes Damascenus ostendunt pluribus in locis de vatibus, & divinis agentes. Et revera S. Justinus Martyr Orat. ad Gentiles Sibyllas respiciens: *Res multas*, inquit, *& magnas recte, & vere dicunt, nihil eorum, quæ loquuntur, intelligentes*. Idem docent S. Clemens Alexandrinus, & Jo. Damascenus pluribus in locis. Præterea commemorat S. Justinus Sibyllam una cum Orphæo: ac per responsa, & sortes vaticinatam esse asserit. Et S. Clemens Alex. singula sacrorum vatum nomina recenset lib. I. Stromatum p. 400. edit. Zattæ, tum virorum, tum mulierum; & ne Sibyllas quidem attingit; quin immo sermonem habens pag. 399. de profanis vatibus, qui sive apud barbaros, sive penes Græcos futura protendisse dicuntur, Sibyllarum quoque turbam nominat, inquiens: „ Et Sibyllarum turba, Samia, Colophonia, Cumæa, Erithræa, Phyto, „ Taraxandra, Macetis, Thessala, Thesprotis." Et post pauca de his omnibus profanis vatibus hæc habet pag. 400. „ Sed illi quidem fures „ omnes, & latrones, ut docet Scriptura, plurima ex observatione, & ex verisimilibus prædixerunt, sicut medici, & vates, qui ex regula naturæ conjectant: alii autem etiam a „ Dæmonibus incitati, vel per aquas, & suffitus, & aerem aliqua qualitate præditum per-

„ tur-

„ turbati: apud Hebræos autem Dei virtute, & „ inspiratione. “

Verum demus locutum esse Deum Sibyllarum ore. Quid inde? Etiam per vatem Balaam Israeli benedixit Deus; hostibus autem ejus maledixit. Per vaticinium quoque Regis Babylonis Nabucodonosor capiendam esse Jerusalem præsignificavit Ezech. 2. inquiens. *Et insistet Rex Babylonis in viam antiquam, initio duarum viarum vaticinii vaticinandi, & virgæ concutienda, & sculptilium percontandorum &c.* Deus enim non tantum per sacros vates, quæ futura erant, præfatus est, sed per eos itidem, qui a vero cultu sunt alieni, præmonstravit. Ex gratuito igitur Prophetiæ dono animorum obsequium, & verax Dei cultus, & Christi fides desumi nequeunt.

Quod vero attinet ad verba illa, quæ in lamina aurea insculpta fuisse ferunt, tantum abest, ut ex iis Fides implicita argui possit, ut potius explicita ibi aperte asseratur. Nam quidquid sit de facti veritate (parum enim nostra interest) ibi legimus: *Christus nascetur ex Virgine Maria, & credo in eum.* Quam ergo fidem Christi implicitam hic obtrudere, aut conjicere potest P. Gravina? Estu quæstionis abreptus profecto fuit Theologus noster, qui tantam pro sua sententia argumenti imbecillitatem non animadvertit.

§. V.

Diluitur quartum objectum.

S. Vero Dionysius Areopagita adducto in testimonio eamdem tradit doctrinam, quam nos antea persecuti sumus ex Doctore Angelico potissimum, nec intelligi umquam potest, qua ratione S. Dionysii verba de Fide Christi implicita explicari queant. Vis enim illius testimonii in eo tantum sita est, ut ostendat Angelorum ministerio revelationes nobis transmitti, idque potissimum peractum esse ante legem: „ dum „ illos celebres patres nostros Angeli ad Deum „ adducebant, aut, quod agendum erat, exponentes, & ab errore, & vita profana ad re„ ctam viam veritatis adducentes, aut manife„ stantes sacros ordines, aut mysteriorum, quæ „ supra Mundum sunt, abditas visiones, aut di„ vinas quasdam prædictiones tanquam nuncii, „ & ministri explanantes. " Quod quidem divina Dei beneficentia confectum est, aut quia innoxiam duxere vitam, aut ut ostenderet Deus divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ. Verum aliena nimis a S. Dionysii mente est interpretatio, qua implicita fides ibi arguitur.

§. VI.

§. VI.

Diluitur quintum objectum.

ANimum adjiciamus nunc ad D. Chrysostomi testimonium explanandum, quod tametsi primo intuitu magnam pariat difficultatem quoad fidem Electorum in veteri lege, controversiam tamen majoris ponderis a P. Gravina institutam, quæ est de Fide implicita Christi in novo fœdere, plane dirimit eo ipso in testimonio. Inquit enim: *Nunc vero satis non est, sed Christum nosse oportet*, igitur de electis in novo fœdere res plane confici videtur.

Dum vero cogitationem convertimus ad ea, quæ hic obiter attingit S. Pater de Electis veteris testamenti, inquisitione dignum videtur, an alibi quæstionem hanc ex instituto pertractet, & eamdem ibi tradat doctrinam, quam præseferre videntur allata verba nude, & solitarie accepta. Porro mentem suam aperit S. Doctor Hom. VIII. alias VII. in Joannem, ubi quæstionem nobis propositam uberrime per tractat. Inquit enim Hom. cit. Tom. VIII. pag. 50. Edit. Venetæ ann. 1741. „ ipsum (Christum) ante adventum il„ lum in Mundo fuisse, de operibus a se eden„ dis prius cogitasse, atque illis omnibus cogni„ tum fuisse, qui hac cognitione digni erant... „ Neque dubitandum est ipsum superioribus illis „ temporibus a multis, immo etiam probis illis, „ & admirandis viris omnibus cognitum fuisse. „ Quod si quis dixerit, cur non omnes tunc ipsi „ adhæserunt, neque omnes ipsum coluerunt, sed

 „ soli

„ soli justi ? Sciscitabor & ego, cur etiam nunc
„ non omnes ipsum noverunt? Ecquid de Chri-
„ sto loquor? Nam patrem quoque ejus cur non
„ omnes, & tunc, & hodie noverunt? Verum
„ alii omnia temere ferri dicunt; alii dæmoni-
„ bus Universi Providentiam tribuunt: sunt et-
„ iam alii, qui præter hunc Deum, alium sibi
„ comminiscuntur: ex iis quidam adversariam
„ Deo potestatem esse blasphemant, & leges ma-
„ ligni ejus dæmonis esse putant. Quid igitur?
„ Num dicemus ideo Deum non esse, quia qui-
„ dam hoc dicunt? Num & ipsum malum esse
„ confitebimur, quia quidam id impie profiten-
„ tur? Appage stultitiam, extremamque demen-
„ tiam. Nam si ex furentium judicio dogmata
„ statueremus, nihil obesset, quominus & ipsi
„ furore gravissimo duceremur. Certe nemo So-
„ lem natura sua oculis perniciosum esse dixerit,
„ quia nonnulli oculis laborant; sed lucidus di-
„ citur ex eorum, qui sanos oculos habent, ju-
„ dicio: mel quoque nemo amarum dixerit, quia
„ infirmis quibusdam tale videtur esse; & Deum
„ tamen ex infirmorum opinione, vel non esse,
„ vel malum esse, vel modo providere, modo
„ non providere quidam pronuntiabunt? Ecquis
„ illos sanæ mentis esse dicat? Quis non furio-
„ sos, & extrema dementia captos esse dixerit?
„ *Mundus eum non cognovit*, inquies. Sed ii,
„ quibus dignus non erat mundus, ipsum nove-
„ runt. Cum autem memorat eos, qui ipsum
„ non noverunt, carptim ignorantiæ causam in-
„ dicat. Neque enim simpliciter dixit, nemo
„ ipsum novit; sed *mundus eum non cognovit*:
„ idest ii homines, qui mundo tantum hærent,

& ea,

„ & ea , quæ mundi sunt , sapiunt ; Sic enim
„ solet Christus eos appellare , ut cum dicit ,
„ *Pater Sancte* , & *Mundus te non cognovit* . "

Qua ratione igitur affirmari potest eos, qui Christum non noverunt, justos appellari a S. Doctore, qui omnibus justis antiqui fœderis hanc aperte cognitionem tribuit, qui luculenter asserit, omnibus iis concessam esse, qui dignos se exhibuerunt, qui demum hanc iis denegat tantum, qui mundi cupiditate pressi, & vitiis dediti eam sibi demeruerunt ? Num S. Doctor pugnantia loqui dictitabitur? Absit. Dicendum ergo, mihi videtur S. Doctorem veteribus justis eam explicitam denegare cognitionem, quæ in novo fœdere ex auditu, & visu comparatur, non autem quamlibet cognitionem. Certe Patriarchis, & Prophetis apertius, quam aliis, revelatus est unus Mediator Dei, & hominum, & tamen de iis hæc habet Hom. VIII. antea laudata p. 49. „ Mul-
„ ti Prophetæ voluerunt videre , quæ videtis ,
„ & non viderunt, & audire, quæ auditis, & non
„ audierunt . An non fuerunt ejus cognitionis
„ participes ? Fuerunt certe; idque ex hoc lo-
„ co, unde putant quidam ipsos hac cognitione
„ privatos, demonstrare tentabo . Multi enim ,
„ inquit voluerunt videre, quæ videtis . Itaque
„ viderunt eum ad homines venturum esse , &
„ ea dispensaturum, quæ vere dispensavit . Ne-
„ que enim nisi novissent, videre concupissent . Ne-
„ mo enim eorum , quorum notitiam non ha-
„ bet, desiderio capi potest . Itaque cognoverunt
„ filium Dei, & venturum eum ad homines es-
„ se noverunt . Quænam ergo sunt quæ nescie-
„ runt, & quænam , quæ non audierunt? Hæc,

„ quæ nunc vos videtis, & auditis. Quod si illi
„ & vocem ejus audierunt, & viderunt eum, at
„ non in carne, nec ita cum hominibus versan-
„ tem, nec tam libere cum ipsis loquentem. Hoc
„ igitur & ipse significans non simpliciter dixit,
„ cupierunt videre me; sed quid? Quæ vos vi-
„ detis, nec audire me; sed quid? quæ vos au-
„ ditis. Itaque licet ejus in carne adventum non
„ viderint, futurum tamen esse noverunt. " Negat igitur veteribus justis S. Doctor eam tantum cognitionem, quæ ex visu, & ex auditu comparatur, quæ haberi non potest, nisi in novo fœdere.

§. VII.

Diluitur sextum objectum.

QUid tandem sibi vult S. Gregorius Nazianzenus, laudibus extollens patrem suum adhuc in Gentilitate degentem, dum inquit: *Mores quippe ipsum nobis asciscebant*, & post pauca; *cæterum vita, & moribus ad nos propendens*, nisi quod morum honestate, & vitæ fulgore ita cæteris prælucebat, ut cum Christianis jure posset comparari? Quemadmodum (inquit) a Christianorum albo expungi merentur, qui vitam rationi minus consentaneam ducunt. Hic est scopus, quem sibi proponit in ea oratione S. Pater, singulas animi dotes, quibus adhuc gentilis præditus erat, percurrens, inter quas rerum temporalium amissionem æquo animo perpessam extare, atque eminere existimat, inquiens: „ Ut-
„ cumque sit, usque adeo mentis oculum ab iis
„ lemis, quæ ipsi insidebant, repurgavit, ac tan-
„ ta

„ ta celeritate ad veritatem accurrit, ut quod „ cæleſtis Patris, ac veræ hæreditatis cauſa, „ & matre, & bonis aliquantisper carere ſuſtinue- „ rit, atque hanc ignominiam æquius, ac fa- „ cilius, quam alii ſummos honores, tulerit, „ minus ipſe mirer, licet alioqui res ea non par- „ va admiratione digna ſit. “ Tantum abeſt, ut de fide aut explicita, aut implicita hic verba faciat, ut fas ſit animadvertere S. Doctorem, ex moribus recte compoſitis arguere propenſionem ad nos; (inquit enim *ad nos propendebat*) non autem aſſerere vere Chriſtianum eſſe, antequam Fidem Catholicam divino afflante numine ſuſciperet. Quod ſi antea adjecit S. Doctor: *Quod noſter erat, antequam ad noſtram caulam ſe contuliſſet*, id optime intelligi poteſt, quod cum rectam rationem preſſis veſtigiis ſequeretur, tamquam noſter habendus eſſet, quia divina luce colluſtrandus certe erat per donum fidei quemadmodum cap. 7. oſtendimus ex Tridentino, & D. Auguſtino, & Thoma de iis, qui virtutes excolunt. Nec alio modo intelligi debet ea dicendi ratio, quam cum dicimus Paradiſum eos poſſidere, qui innoxiam ducunt vitam, quamvis adhuc inter nos degant. Quæ cum ita ſint, evaneſcere mihi videtur umbra quævis ſoliditatis & roboris, quæ pro Gravinæ ſententia adductis teſtimoniis ineſſe videbatur.

§. VIII.

Recensentur aliæ difficultates P. Gravinæ, & diluuntur.

IN scenam tamen iterum reducit P. Gravina p. 604. quæ apposuerat p. 573. & seqq. jam indic., atque ad tuendum dogma ab ipso indictum tria adhibet SS. Hieronymi, Thomæ, & Augustini testimonia, quæ hoc unum insinuant, potuisse nimirum ante Mediatoris adventum nonnullos salutem consequi, etiamsi nihil de lege Moysis audivissent.

Verum quæstionem non movemus, an in veteri lege necessaria fuerit legis cognitio per Moysem latæ; (id enim ad institutum nostrum parum prodesset, sique nostra etiam postularetur sententia, libenter huic Patrum doctrinæ subscriberemus. Satis enim perspectum nobis est, quemadmodum egregie probat S. Hieronymus in Isai. c. 29. plures ante novam legem per naturalis legis observantiam ad salutis portum appulisse.) Verum quod a nobis in controversiam adducitur est, utrum absque ulla fide in Christum illi, de quibus nunc quæstio est, justificari, & salvari potuerint, quod numquam ex illis tribus testimoniis a P. Gravina adductis evinci poterit. Nam S. Augustinus eo ipso in testimonio etiam Christi fidem pro iis, qui nihil umquam de lege Moysis audierant, aperte adstruit: alii duo eam non excludunt. Enimvero ex Augustino hæc profert verba P. Gravina. „ Est initium cap. XXV. „ L. X. de Civitate Dei, ubi S. Augustinus „ dis-

„ differit de justificatione generali per fidem Chri-
„ sti nempe: *Hujus Sacramenti fide etiam justi aliqui mundari pie vivendo potuerunt, non solum antequàm Lex populo Hebræo daretur: (neque enim eis prædicator Deus, vel Angelus defuerunt) sed ipsius quoque Legis temporibus, quamvis in figuris rerum spiritualium habere viderentur promissa carnalia, propter quod vetus dicitur Testamentum.* Quid autem est hujus Sacramenti fides, nisi in Messiam venturum fides, quemadmodum ex hic prænotatis ab ipso Gravina colligitur clare? S. Hieronymi vero scopus ad Judæos tantum dirigitur, qui elati procedebant, & tumidi, eo quod se solos Legem accepisse gloriabantur. Nec vero attingit quæstionem illam, quæ in propatulo a nobis posita est. Hæc enim urget P. Gravina ex Hieronymo loco antea laudato: *Audiant Judæi, qui se solos legem accepisse Domini gloriantur, quod universæ primum gentes, totusque orbis naturalem acceperint legem, & idcirco postea lex data sit per Moysem.* Ambigendum vero non est de Angelici Doctoris mente, qui perspicue satis, & nitide traditam a nobis doctrinam persequitur, quemadmodum *cap.* 7. demonstravimus.

Nonnulla tandem Auctor noster ex privatis revelationibus depromit testimonia pro vindicanda salute Trajani, Origenis, aliorumque occultorum fidelium. At quid de iis sentiendum sit, libenter lectores remitto ad opus Cl. Francisci Collii de animabus paganorum Part. II. l. 2. c. 18. & l. 4. c. 9. qui ex incorrupto traditionis fonte, & ex sanioris, temperatiorisque Critices legibus illorum lugendum exitum de-

mon-

monstrat. At esto, quod nonnulli ex iis, quos infideles novimus, ad cælestem Jerusalem pervenerint divini adjuti gratia, *quæ rebelles etiam ad se fortiter, suaviterque pertrahit voluntates*. Numfide unius Dei Remuneratoris tantum bonum assecuti sunt? Porro indicatæ revelationes, quas accurate perlegi, Dei miserationem tantum extollunt, quæ etiam ad nonnullos infideles extenditur; nec modum attingunt, quo ad justificationem, & salutem pervenerint. Quare ex iis negativum argumentum desumi tantum posse videtur, quod nullius plane ponderis est ex affirmativo in oppositum desumpto ex iis, quæ sacræ suppeditant litteræ, & quæ per Christum tradita sunt Apostolis, per eos autem & successores toti Ecclesiæ. Demum in tanta Theologiæ luce, quid opus est argumento ex privatis revelationibus desumpto? Infirmæ certe, & claudicantis causæ indicium est præ sacris litteris, quarum nullum adhibet testimonium P. Gravina, privatas revelationes subrogare. Nos autem cum nostro Theologo congressi sumus, & congrediemur ipsissimis armis, quibus olim veri Ecclesiæ Athletæ utebantur, a quibus etiam modum luctandi accepimus; nec ullo extraneo adjutorio indiget, qui ancipiti gladio Verbi Dei, & Revelationis divinæ munitus incedit.

Hinc evanescere mihi plane videtur illa SS. Patrum concordia, a P. Gravina enuntiata, contendente fidem implicitam Christi, quæ fundatur in unius Dei Remuneratoris cultu ad salutem assequendam satis esse superque. Magna quidem verborum elatione, at nimis labilibus fulcris, aut certe male appositis extructa erat do-

ctri-

ctrina illa, quæ labitur, & conteritur graviſſimo, atque firmiſſimo perpetuæ Traditionis pondere. Ludificatoria enim illa haberi debet SS. Patrum concordia enuntiata a P. Gravina, nec non falſum dogma illud, cujus oppoſitum ex perpetua traditione ſane, & ſicce expoſita emanare intelligitur. Dogma potius illud poſſet appellari, quod in cap. *6.* & *7.* demonſtratum eſt ex non interrupta SS. Patrum ſerie, quorum teſtimonia non fucate eo conſilio expoſui, ut veritas, quæ ſimplicitate gaudet, ab omnibus facile dignoſci queat. Verum eo majoris momenti eſt diſputatio, quoad novi fœderis electos, ad quos extendere non dubitat P. Gravina fidei illius implicitæ notionem; quam ſi qui Evangelica libertate inficiantur ſufficere ad ſalutem, eos inter Janſenianos referre non veretur P. Gravina. In qua quidem accuſatione libenter poſtulo ab eo qui tam facile ab ovibus lupos ſecernit, an ille dicendus ſit Janſeniſta, qui in novo fœdere explicitam mediatoris fidem poſtulat? Si ita eſt, ergo Apoſtolus, SS. Hieronymus, Auguſtinus, & Thomas, & alii Eccleſiæ Patres, & Doctores, qui tam expreſſe noſtram tradunt doctrinam, inter Janſenianos ſunt referendi? Hoc dictu nefas eſt. Si autem Janſeniani illi dicendi ſunt, qui quinque Janſenii propoſitiones defendunt, inter eas numquam inveni, quam vellet P. Gravina iis adjicere. Miror ſane, quod in cauſa tam perdita, in qua potius pro novitate veniam, vel favorem ſaltem a lectoribus ſibi conciliare deberet, tam tumide, & acriter in alienæ ſententiæ Patronos inſurgat!

CA-

CAPUT IX.

Sententia P. Gravinæ ex sui natura scandali occasionem parit.

QUæ aliquem soliditatis fucum facere poterant pro tuenda Gravinæ sententia examini subjecimus, atque ad verum, germanumque sensum exigere studuimus, adeo ut iis omnibus, quæ difficultatem aliquam parere possent, satisfecisse plane mihi videar. Nec solidi revera aliquid exhiberi potest contra quod aperre docent Sacræ litteræ, & Patres, ut ex iis, quæ incompte adduximus cap. 7. satis compertum est. Quare, ut arbitror, admirabitur quisque, cum P. Gravina fidenter nimis in suo Corollario in ipso disputationis limine jam exposito pro re certa, & explorata sumere non dubitat propositionem suam inquiens, *ut videre est apud Ripaldam*, cujus de eadem fide implicita propositionem damnatam fuisse ab Innocentio XI. cap. 3. jam vidimus. Hoc revera ex sui natura, non autem sententia nostra scandali occasionem ingerit, quod Pharisaicum, & pusillorum profecto dici nequit. Nam quænam loquendi ratio ad decipiendum minus cautos inveniri potest, quam quæ pro re demonstrata venditat, quod Ecclesiastica censura perculsum est? Et jure quidem: quis enim officium Pauli subire contendat I. ad Corinth. 3. 10. scribentis: *Ut sapiens Architectus fundamentum posui. Sed fundamentum aliud* (subdit idem Apostolus) *nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Chri-*

stus

ſtus Jeſus. Ubi notat Gloſſa: *Chriſti fides, quæ per dilectionem operatur*. Hinc fundamentum aliud profecto ponit, qui fidem tantum unius Dei Remuneratoris ad ſalutem neceſſariam adſtruit, quod conſtituere non veretur P. Gravina; quemadmodum ex cap. 3. ſatis perſpicuum eſt. Per hanc autem unius Dei fidem inter beatos turmatim recenſet P. Gravina, qui ab ipſo Chriſto a Regno æterno excluduntur. Et quod res ita ſe habeat doceat nos ipſemet Chriſtus, qui a Regno excludit eos omnes, qui non intrant per oſtium. *Amen dico vobis* (inquit ipſe Joannis 10.) *qui non intrat per oſtium, ſed aſcendere nititur aliunde, ille fur eſt, & latro*. Oſtii vero nomine Chriſti Fidem intelligi debere luculentiſſimi teſtes ſunt Paulus, & Barnabas Act. 14. dicentes: *Quia aperuiſſet Dominus gentibus oſtium fidei*. Unde Chriſtus Joann. 3. de ſe ipſo inquit: *Ego ſum oſtium, ſi quis per me introierit, ſalvabitur. Neque eſt in aliquo alio ſalus* urget Petrus Act. 4. Tandem, ut alia miſſa faciam, Judæis, qui Deum tamen unum religioſe venerabantur, dixit Chriſtus Joann. 8. *Si non credideritis, quia ego ſum, in peccato veſtro moriemini*. Et tamen ſine oſtio per quaſdam neſcio quas rimas in Catholicæ Eccleſiæ Tabernaculum, & in cæleſtem Patriam turmatim pecudum more intrare compellit P. Gravina Judæos, Paganos, Mahometanos, Hæreticos, Schiſmaticos. *Re etenim ſunt Chriſtiani* (inquit ille ad calcem illius Corollarii) *ſeu Chriſtiani formales, nomine tenus Judæi, Pagani, Mahometani &c.*

Verum quis eſt, qui Catholicum ſenſum nutriat, qui hæc audiens animo non excandeſcat?

Fru-

Frutra etenim contra heterodoxos ostendere conantur Catholici Ecclesiam *visibilem*, si dogma Gravinæ inducatur. Etenim hujuscemodi Christiani, Athei nempe, Mahometani, Hæretici, Schismatici, qui salvi fiunt fide implicita, & occulti Christiani a Gravina dicuntur, aut sunt in Ecclesia Dei, aut extra Ecclesiam degunt. Si in Ecclesia Dei, cur in erroribus suis adhuc perseverant, & ne signum quidem Catholicæ Fidei exhibent? Itane ad visibilem Ecclesiam pertinere, & ad cœlestem Jerusalem pertingere queunt? Certe nisi beatitudinem aliam fingat Theologus noster, ad illam Sanctorum certe non perveniunt hujuscemodi occulti Christiani. Si autem sunt extra Catholicam Ecclesiam, hæreticum profecto est asserere eos aliquando consequi salutem. Dogma enim est (ut docet S. Prosper in Comment. sup. Ps. 147. p. 526.) neminem justificari, *nisi qui Ecclesiæ, quæ est corpus Christi, unitur*. Qua ratione autem corpori Ecclesiæ copulari potest, qui illius caput non agnoscit, nec confitetur? Et tamen juxta novam traditam doctrinam corpori Ecclesiæ uniuntur Ethnici, Mahometani, &c. (nam re Christiani sunt) licet caput ejus, quod est Christus, non agnoscant. Et S. Gregorius in exposit. Ps. V. de pœnitentia Tom. 3. p. 511. Edit. Maur. *Sancta* (inquit) *Ecclesia corpus ejus est* (Christi)... *extra quod spiritus non vivificat*. Quod facile confirmari potest ex aliis SS. Patrum sententiis (*a*).

De-

(*a*) Origenes in Hom. 3. super Josue Tom. I. p. 183.

Ex-

Decretoria vero ſunt verba illa quæ leguntur in Bulla Pii IV. ſuper forma Sacramenti profeſſionis

---

„ Extra hanc domum, ideſt Eccleſiam, nemo ſalvatur; nam ſi quis foras exierit, mortis ſuæ ipſe reus erit. " Et S. Cyprianus in Epiſtola, quam ſcripſit Papæ Cornelio p. 238. „ Quomodo poteſt eſſe cum Chriſto, qui cum Sponſa Chriſti, atque in ejus Eccleſia non eſt. Et in Epiſt. 55. p. 249. Quiſquis ille eſt, & qualiſcumque eſt, Chriſtianus non eſt qui in Chriſti Eccleſia non eſt. " Et in Epiſtola 79. „ Eccleſia una eſt, quæ una, & intus eſſe, & foris non poteſt. " Et S. Ambroſius in lib. 2. de pœnitentia cap. 4. Tom. 2. p. 421. „ Non eſt ſpes remiſſionis, non ſolum pro iis, qui dividunt Eccleſiam, ſed pro iis, qui ab ea ſunt ſeparati, & extra illam degunt. " Eos comparat arbori malæ, quæ non poteſt bonos fructus producere. Et Sanctus Gaudentius Epiſcopus ſerm. 8. ſupra Evangelium de nuptiis Canæ, qui extat Tom. 5. Bibliothecæ Patrum p. 955. „ Certum eſt, omnes homines, qui vivebant temporibus diluvii periiſſe, exceptis iis, qui fuerunt in Arca, quæ fuit figura Eccleſiæ. Nunc omnino ſalvi eſſe non poterunt, qui ab Apoſtolica fide, & ab Eccleſia Catholica fuerint alieni. " S. Auguſtinus contra ſui temporis hæreticos eamdem pluribus in locis tradit doctrinam. In Enchiridio enim cap. 65. p. 220. Edit. Ven. an. 1731. „ In Eccleſia remittuntur ipſa peccata: extra eam quippe non remittuntur. " Et in lib. 2. contra litteram Parmeniani Tom. 9. p. 29. „ Extra cujus (Eccleſiæ) unitatem quidquid operantur, quamvis magna ſolertia, & magna diligentia fieri videantur, tamen illis nihil prodeſt adverſus iram Dei. " Idem docet lib. 3. de Baptiſmo T. 9. p. 116. Idem lib. 2. contra Creſconium p. 417. ejuſdem voluminis agens de Charitate:

nis Fidei quæ incipit *Injunctum* . Verba hujusmodi sunt . *Hanc veram Catholicam Fidem extra quam*

„ tate : „ Quæ una , inquit, si adsit , omnia il-
„ la recte fiunt , si autem desit , illa omnia fru-
„ stra fiunt . " Et Episcopi Africæ in Concilio
„ cum Augustino collecti in Ep. 141. , quæ ex-
„ tat inter eas ejusdem Doctoris Tom. 2. pag.
„ 458. definierunt . „ Quisquis ab hac Ecclesia Ca-
„ tholica fuerit separatus, quantumlibet se laudabili-
„ ter vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Chri-
„ sti unitate disjunctus est, non habebit vitam , sed
„ ira Dei manet super eum . " Idem docet in lib. de
„ Patientia T. 6. pag. 543. Et in Ep. ad Bonifa-
„ cium p. 659. T. 2. & in Ep. 173. ad Donatum
„ p. 614. & alibi . S. Leo Magnus ser. 77. in die
„ Pentecostes p. 162. *Extra Ecclesiam Catholicam ni-*
„ *hil integrum* , *nihil castum* , juxta dictum Aposto-
„ li : *Omne* , *quod non est ex fide* , *peccatum est* .
„ S. Prosper clarius rem exprimit in cap. 4. p. 220.
„ Nec possumus dicere , quod ibi sit gratiæ voca-
„ tio , ubi Matris Ecclesiæ adhuc nulla est rege-
„ neratio . " S. Fulgentius pluribus in locis hanc
„ docuit veritatem . Nam in Libro primo de Re-
„ missione peccatorum cap. 18. p. 374. „ Extra Ec-
„ clesiam nullus est justus . " Idem docet cap. 19. &
„ 20. dum comparat Ecclesiam Arcæ Noe . " Sic, in-
„ quit, extra Ecclesiam Catholicam nullus accipiet
„ indulgentiam peccatorum . " S. Gregorius Magnus
„ expresse tradit Ecclesiam Sanctam docere omnes
„ eos, qui sunt ab ea separati, excludi a regno . Et
„ in lib. 18. Moralium cap. 16. p. 573. idem do-
„ cet, nec non lib. 35. Mor. cap. 8. Tom. I. pag.
„ 1149. Et in expositione Ps. 5. de Pœnitentia Tom.
„ III. p. 511. Venerabilis Beda lib. 3. in Genesim ,
„ in Thesauro autem Martene Tom. V. p. 245.
„ observat nimirum Abraham , nec Altare præparas-
se ,

quam nemo ſalvus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor &c. Niſi ergo hujuſcemodi occulti Chriſtiani, qui juxta novitatem P. Gravinæ nomine tenus Ethnici ſunt, Mahometani, Hebræi, Hæretici, Schiſmatici, ad præſumptivam Eccleſiam pertineant, quam ſomniavit M. Antonius de Dominis de Rep. Eccl. lib. 7. cap. 10. certe de gremio veræ, & viſibilis Eccleſiæ dici nullatenus queunt. At novum genus Chriſtianorum ex Ethnicis, Mahometanis, Hebræis, Hæreticis collectum, (quod idem eſt, ac præſumptivam fingere Eccleſiam, quam proinde ſententiam in opere paulo ante citato anathemate perculit Eccleſia Catholica) & Cælum Acatholicis aperire, eſt ne imaginariam, an veram, & realem ſcandali occaſionem præbere? Porro ex Gravinæ doctrina Corollarium hoc animabus perniciosum maxime facile quiſque deducere poteſt.

F Si

ſe, nec Deum invocaſſe in Chaldæa, ſed ſolum in terra Canaam, quæ ex promiſſione ei data fuit, „ ut intelligamus, " Quia nimirum nonniſi in unitate „ fidei Catholicæ, nonniſi in ſpe ſupernæ Promiſſio„ nis perfecta opera facere, ac digna Deo vota offer„ re valemus. „ Fidem autem Catholicam non ſolius Dei, ſed & Mediatoris fide conſtare una voce fatentur Chriſtiani. Guibertus vero Abbas tractatu „ contra Judæos c. 3. inquit: " Nullus, niſi qui ad „ eum reſpexit, ſalutem meruit.„ Et S. Thomas in Comm. ſup. Cap. 8. Ep. ad Romanos agens de „ gratia, quæ juſtificat impium: " Beneficium hoc „ (liberari per gratiam) conceditur. . , his, qui „ ſunt in Chriſto Jeſu, ideſt, qui ſunt incorpora„ ti per fidem, & dilectionem, & Fidei Sacramen„ tum. "

Si Ethnici, Mahometani, Hebræi, Hæretici, Schismatici *turmatim* salutem assequuntur sempiternam, ergo pro Catholicis, quorum certe longe major numerus salvandus est, quam Ethnicorum &c. *Lata & spatiosa via est, quæ ducit ad vitam:* nec amplius vera est doctrina Christi: *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* At si ex Catholicis nonnulli non per tam angustam, sed per spatiosam potius graderentur viam ex novitate inducta, esset ne id repetendum ex eorum infirmitate solum, aut ignorantia, unde *Scandalum Pusillorum* (S. Thomas 2. 2. q. 43. art. 7.) dicitur, aut ex eorum tantummodo malitia, ex qua Pharisaicum procedit, (S. Doctor ibidem) aut potius ex ipsa Gravinæ doctrina de sui ratione ad talem vivendi rationem inductiva? (Idem Angelicus Doctor ibidem art. 1. ad 4.)

Verum demus scandalum reale minime sequi ex hac Doctrinæ novitate, sed illud tantummodo pusillorum, quemadmodum certe non diffitetur Gravina inquiens: *ingenue fateor sententiam nostram rudibus præseferre grave offendiculum*: tenebatur tamen P. Gravina prorsus abstinere ab hac inducenda novitate. Nam ex Jure Naturæ, ex illo nempe principio; *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, tenemur, nisi necessitas urgeat, ipsa bona spiritualia occultare, vel differre, quæ ex infirmitate, vel ignorantia in aliquorum præjudicium cedunt; a fortiori tenemur, si agatur tantum de nova quadam, & scandalosa inducenda doctrina. Inquit S. Thom. 2. 2. q. 43. art. 7. *Quandoque scandalum procedit ex infirmitate, vel ignorantia, & hujusmodi est scan-*

da-

dalum pusillorum, propter quod sunt spiritualia bona vel occultanda, vel etiam interdum differenda, nisi periculum immineat. Eo magis sequi debemus doctrinam hanc, dum grave scandalum secuturum novimus; quemadmodum grave certe inde rudibus secuturum ex nova ipsius doctrina non diffitetur P. Gravina. Porro Apostolus non alia Theologia imbutus, quam ea, quam ex ore Christi acceperat, de se ipso ajebat Act. 24. 16. *In hoc*, inquit, *& ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper*. Quod si scandalum pusillorum esset contemnendum quemadmodum illud aspernatur P. Gravina, frustra quoque docuisset Apostolus I. Cor. 8. 10. *Si quis viderit eum, qui habet scientiam, in Idolio recumbentem: nonne conscientia ejus cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem*.

Nec desinit P. Gravina scandali mensuram implere, dum inquirit: *Quomodo plures ex istiusmodi filiis occultis sortiri possit Ecclesia? Cum Ecclesiastico* respondet: *Altiora te, ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris . . . . . Dum hæc dico, mysterium vobis dico probabile quam maxime ex superioribus, sed obscurum*. Contentus non est P. Gravina novam inducere sententiam scandalorum plenam, sed eam ulterius mysterium esse pronunciat? Atque ut myrati calicis amaritudinem compleat, turpiter abutitur etiam Aposto-

li verbis, quibus permiscere non erubescit novam ab ipso inductam Doctrinam, tamquam si a Paulo esset enuntiata. Miror sane hic tantum humilem comparere P. Gravinam! Utinam sincera esset hæc animi demissio, quæ eum a nova tradenda doctrina retinuisset: at quoniam ea callide simulatur, ut nempe pusillos mysterii nomine perterritos facilius in suam sententiam perducat, hinc nonnisi in sui, & aliorum, qui falsos audiunt Prophetas, perniciem converti potest novi hujusce mysterii humilis professio. Nec silentio prætereundum esse videtur ejusdem ordinis malum judicari a Theologis adjicere mysteriis Fidei, quod de fide non est, ac negare, quæ ut mysteria ab Ecclesia fidelibus credenda proponuntur; quo autem majoris ponderis malum esse dignoscitur, dum & mysterium, & dogma illud enuntiatur, quod Verbum Dei, & perpetua traditio damnant, & detestantur. Salubrius porro illi fuisset hanc ingenii tenuitatem fateri, dum agit ipse obiter de œconomia gratiæ divinæ, quàm supra Apostolum, & D. Augustinum (a) se

(a) S. Augustinus de peccatorum meritis l. 2. c. 5. *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis.* Et in lib. de Spiritu, & littera ad Marcellinum: *Si ad illam*, inquit, *profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita, duo solum occurrunt interim, quæ respondere mihi placet. O Altitudo divitiarum! Et num-*

ſe erigendo, ea explicare, quæ nec ſummis ingeniis, nec exquiſita doctrina, & ſanctitate fulgentibus umquam aſſequi mente conceſſum eſt.

Novit plane Theologus noſter ſolidis fundamentis ſe prorſus deſtitui. Hinc nonniſi ſe ad ſuppoſititia convertere poteſt, inter quæ unicum tantummodo adinvenire potuit, quod S. Jo. Damaſceni eſſe a Gravina fertur. Inquit enim eodem Corollario p. *690*. „ Propterea mutuabor „ verba auctoris Orationis : *Quod ii*, *qui cum* „ *fide ex hac vita exceſſerunt*, *vivorum Miſſis*, „ *& Sacrificiis juvantur*: quæ oratio legitur in- „ ter Damaſceni opera. In hac igitur Oratio- „ ne, exquiſitiſſime divina miſericordia celebra- „ ta, & fide implicita, cujus ope fidelibus (ut „ diximus) occultis cælorum portæ pateſiant ; „ ad occupandum præfatum Phariſaicorum, Ru- „ diumque Puſillorum ſcandalum, ſic difficulta- „ tem antevertit....

„ Et quoniam maxime lucroſa eſt ſententiæ no-

---

numquid iniquitas apud Deum? Cui reſponſio iſta diſplicet, quærat doctiores, ſed caveat, ne inveniat præſumptores. Et quæſt. 2. lib. V. ad Simplicianum. *Sunt igitur omnes homines .... una quædam maſſa peccati, ſupplicium debens Divinæ, ſummæque Juſtitiæ, quod ſive exigatur, ſive donetur, nulla eſt iniquitas: a quibus autem exigendum & quibus donandum ſit, ſuperbe judicant debitores*. Similia tradit & lib. I. quæſt. 2., & de corrept. & Gratia cap. 10., & 11. & de Gratia, & lib. arb. & alibi.

„ stræ oratio præfata, adverto Utique eam abjudicari a Criticis S. Damasceno .· tamen ea magno in pretio est, vel apud Latinos, vel apud Græcos. Testor Ven. Bellarminum, & celebrem Editorem operum S. Damasceni R. P. Michaelem Laquien ex inclyto ordine Prædicatorum: Jam vero Bellarminus licet ajat Orationem hanc ipsi injicere scrupulum, ne eam S. Damasceno adjudicet: ipse tamen, invito hoc scrupulo, evulgans Tomum primum suarum Controversiarum, in Controversia de Purgatorio utitur testimonio hujus ejusdem Orationis, cujus auctorem annumerat Patribus Græcis. Laquien autem, licet in admonitione de hac Oratione multis de causis eam abjudicet S. Damasceno; testatur tamen gravi auctoritate nixus Orationem hanc recitari quotannis in Ecclesiis a Græcis Catholicis Sabbato carnis privii, quo commemorationem faciunt defunctorum. "

Et primo quidem, si Theologus noster Critices legibus parum esset excultus, inquisiisset profecto, an hujusmodi Oratio Damasceni stylum, ingeniumque redoleat; de quo tamen minime sollicitus fuit, veritus, ne ex styli, dictionisque dissonantia, quam certe deprehendisset, eam S. Damasceno abjudicare cogeretur. Eorum itaque sententias inquiramus, qui hanc Orationem accurate perlegerunt, atque cum aliis S. Damasceni operibus contulerunt. Celeberrimus Leo Allatius differt. 2. de libris Ecclesiasticis Græcorum eam S. Damasceni minime esse aperte pronunciat, eo quod nul-

nullibi illics loquelam agnofcit, nec non propter jambos, qui à vena, & ingenio Damafceni funt nimis alieni; idemque confirmavit in diatriba de Jo. Damafceno, & ejus operibus.

Eamdem fecutus eft fententiam Combefifius Tom. 2. Bibl. PP. Græc. annotatione poftrema in orationem hiftoricam de reltitutione imaginum, ubi inquit: *Quamquam Damafcenus antiquior eft, cujus nomine libri Græcorum Ecclefiaftici eam Orationem infcriptam habent, ftylus tamen reliquis Damafceni, vel dogmaticis, vel ἑορταστικοῖς (Feftalibus) collatus haud leviter alterius fuadeat. Videas certe rhythmice magis, quam oratorie; aliter quam pro χρυσορρόα illius puritate dicentem. Nihil autem mirum, ut ita Græcis imponi potuerit nomine Damafceni, quando & nobis impofitum fuerit in fermone Affumptionis S. Mariæ nomine Hieronymi &c.* Et quamvis mentem fuam mutaverit Combefifius in Bibliotheca PP. Concionatoria, rem tamen diligentius examini fubjecit eruditiffimus P. Michael Lequien *in admonitione* in hanc Orationem, & perpenfis utriufque partis momentis Leonis fententia illi plane arridet, atque in fingulari, prolixaque Differtatione *de precibus fundendis pro defunctis fecundum doctrinam Ecclefiæ Orientis* folidiffimis rationibus, potiffimum autem ex ftyli difcrepantia hanc ex inftituto propugnat fententiam. Quod fi refert hanc Orationem quotannis recitari a Græcis *Sabbato Carnis Privii*, id tamen non afferit *gravi auctoritate nixus*, quæ verba proprio marte adjecit P. Gravina; fed id nude, & fimpliciter

refert . Nec mirari debemus Orationem hujusmodi S. Damasceni nomine circumferri ; cum enim mentio ibi fiat salvatorum ab inferis Trajani, & Falconillæ , quæ fabellæ magno præsidio fuerunt Græcis , ut proinde liberatum Theophilum Imperatorem fingerent ; hinc ut fucum facerent , Orationem hanc S. Damasceni nomine inscriptam dederunt ; atque ex discrepantia utriusque Codicis Colbertini , nempe num. 7. & 2443. in hujus Orationis titulo referendo hujusmodi versutia facile dignosci potest . Quod autem quotannis recitetur a Græcis , idem habet auctoritatis pondus , ac Marcellini lapsus, & habitum de hac re Sinuessanum Concilium .

Ad Bellarminum vero quod attinet , quamvis illius vergat animus , ut eam orationem S. Damasceno abjudicet propter seniles fabellas , quas in ea agnoscit, subnectit tamen : „ Sed fie„ ri potest, ut S. Jo. Damascenus, quamvis alio„ qui doctus, & prudens istis narrationibus faci„ le fidem habuerit, neque de veritate earum in„ vestiganda sollicitus fuerit . “ At pugnantia se loqui non videt ? Doctum , & prudentem agnoscit Damascenum , simulque inertem , ut sine examine facta recognoverit , Sacris litteris pugnantia , & perpetuæ Traditioni . Tali se gerendi ratione potest ne quis prudens appellari ? Et tamen huic loquendi modo prudenter acquiescit P. Gravina ?

Quæ cum ita sint , intelligit quisque Theologum nostrum in nova tradenda doctrina esse quovis præsidio destitutum . Hinc abigantur

va-

vaniloquia falſitatis, & veritas iterum auribus Chriſtianis intonet, quæ ſermonem conficiat. Qui Chriſtum neſcit, veritatem neſcit, viam neſcit, unde poſſit pervenire ad vitam. *Ego ſum*, inquit Chriſtus, *via*, *veritas*, *&* *vita*, & alibi: *Nemo poteſt venire ad Patrem. niſi per me*.

PARS ALTERA

CAPUT PRIMUM.

Quid sentiendum sit de Electorum numero.

Uoniam extra omnem dubitationis aleam positum est, maximam hominum partem extra Ecclesiam degere, & ex iis, quæ hucusque disseruimus, confici videtur, neminem posse ad cælestem Jerusalem pertingere, nisi in Ecclesiæ gremio, & unitate ex hac vita migraverit, hinc risu plane excipienda videtur sententia, quæ est de majori electorum numero, universa hominum spectata natura. Enimvero ex fæcundo Acatholicorum germine tam pauci sunt, qui ad unam Catholicam Ecclesiam pertineant, aut quia supernaturale fidei lumen aspernantur, aut quia per naturalis legis violationem superno, & uberiori Dei auxilio indignos se exhibent, ut, si conferantur cum iis pene innumeris, qui in cæcitate obdurati decedunt, ne recensendi quidem videantur. Nihilominus P. Gravina novitatis amatorem continuo se prodens, paucis exposita utrobique sententia, utpote qui Ethnicos, Mahometanos, Hebræos, Schismaticos salutem assequi sempiternam docet, solis conjecturis contentus asserere non dubitat, ex universo hominum genere plures electos esse, quam reprobos. Ita enim exorditur pag. 521.

„ Duo

„ Duo tempestive monenda sunt; primum est, „ ex reproborum grege segregandos parvulos mo- „ rientes sine remedio originariæ culpæ. Hi ter- „ tiam quodammodo constant hominum classem „ Reprobos inter, & Electos; hinc in generali „ hominum judicatione neque vocantur *Benedicti* „ *ad Regnum*, neque ire jubentur *maledicti in* „ *ignem æternum* . . . . Alterum quod moneo, „ est, qui Electos docent numerosiores fore quàm „ reprobos ex omnibus hominibus, multo magis „ id docent de baptizatis, de Catholicis multo „ magis. Contra vero qui contendunt ex adul- „ tis Catholicis multo plures perire, quam sal- „ vos esse, multo magis id contendunt de baptiza- „ tis, de omnibus hominibus multo magis. Nos „ primæ illi opinioni adhærebimus, secundæ huic „ adversabimur., Et p. 522. “ Adde, quod quæ- „ stionem hanc de numero Electorum, vel Re- „ proborum ex universo hominum genere vix, „ aut ne vix quidem discussam, ut par est, in- „ venio; sed veluti pro certo habitam senten- „ tiam faventem majori numero reproborum. “ Et pag. 523. „ Absolute nova, & temeraria, „ multo minus hæretica ea opinio non est. “ Hactenus ejusmodi Scriptor.

Et primo quidem de parvulis ex hac vita migrantibus absque eo quod fuerint sacris undis abluti, non temere dijudicassem ad eos minime pertinere definitivam Domini sententiam: *ite in ignem æternum*; sed statuissem potius, quod certum exploratumque est, cunctisque SS. Patrum suffragiis firmatum, nimirum infantes originali peccato obstrictos *esse in damnatione omnium mitissima*, utpote dubio procul beatifica Dei visione sunt destituti, quod qui-

dem

dem damnatos magis cruciat. Quapropter a damnatorum censu eos non expunxissem, ne suspicandi locus tribueretur, nos vel tertium quemdam fingere locum, aut beatitudinem quamdam naturalem, qui error est Pelagianorum. Utrum autem ad eos pervadat ignis cruciatus, quamvis ad negativam sententiam meus vergat animus, non quidem ut putarem pueros eos in inferis *aut ludere par impar, aut aequitare in arundine longa*, quemadmodum schomma fuit facetissimum Principis hujus ævi Theologi P. Hyacinthi Serry (teste Cl. Brunatio, qui ex ore Magistri sui exceperat) definire tamen ausus non essem, quoniam S. Augustinus luculentissime pluribus in locis affirmativam tuetur sententiam. Sic serm. 4. de verbis Apostoli cap. 3. „ Venturus est Dominus, „ (inquit) & judicaturus de vivis, & mortuis, „ sicut Evangelium loquitur; duas partes facturus est, dexteram, & sinistram. Sinistris dicturus est. Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus. Dextris dicturus est. Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: Hanc Regnum nominat: hanc cum diabolo damnationem. Nullus est relictus medius locus, ubi ponere queas infantes - - - qui non in dextra, procul dubio in sinistra; ergo qui non in regnum, procul dubio in ignem æternum. „ Et ibidem postquam explicuit sententiam domini: *Ite in ignem æternum*, inquit: " Ecce exposuit tibi, quid sit Regnum, quid ignis æternus, ut quando confiteris parvulum non futurum in Regnum, fatearis futurum in ignem æternum. "

Et

Et Ep. 28. ad Hieronymum num 166. „ Certus sum, ait, quæcumque anima sine gratia „ Mediatoris, & Sacramento ejus in qualibet „ corporis ætate de corpore exierit, & in pœna „ futuram, & in ultimo judicio corpus receptu- „ ram ad pœnam. "

Et lib. 1. contra Julianum c. 12. perspicue pronunciat, parvulos non renatos *ignibus æternis arsuros*. Et lib. 3. operis imperfecti num. 199. ita Julianum perstringit: „ Si non eruitur a po- „ testate tenebrarum, & illic remanet parvulus, „ quid miraris in igne æterno cum diabolo fu- „ turum, qui in Dei regnum intrare non sinitur? " Ex quibus tam nitidis S. Augustini testimoniis ferenda non esse videtur nonnullorum impudentia, qui in oppositæ sententiæ præsidium tanti doctoris auctoritatem proferre non erubescunt. Hi enim Augustinianam doctrinam penitus non tenere certe dicendi sunt.

Verum quidquid sit de pœnarum indole, & natura, quibus afficiuntur infantes, nec non de eorum numero, qui ad baptismi gratiam non pervenientes vita decedunt (parum enim ad institutum nostrum id confert) ad dirimendam majoris momenti quæstionem, studium omne, operamque conferamus. Et quoniam conqueritur P Gravina a nemine fuisse ex Instituto pertractatam quæstionem *de numero Electorum, vel Reproborum, ex universo hominum genere*, hinc, ut ei morem geram, operæ pretium existimo perpetuam exhibere traditionem, quæ est de majori reproborum, quam electorum numero inter ipsos adultos Catholicos: Ex quo consequitur eo magis id verum esse, si universa hominum adultorum spectetur natura: *Nec omni-*

no

no quisquam patrum invenitur, qui diversum scripserit, gravissimo Theologo Estio adnotante in lib. 1. sententiarum dist. 40. Ex quo intelligitur doctrinam Ecclesiæ habendam esse, cum SS. Patres doctrinam hanc unanimiter tradant. Hinc temeritate arguendus videtur P. Gravina, qui sententiam hanc non tantum in controversiam adducit, sed contrariam etiam tuetur futilibus tantum ductus conjecturis. At in re Theologica non conjecturis opus est, sed seniorum, idest SS. Patrum doctrinam accurate inquirenda est. Ecclesiastic. enim cap. 8. v. 11. *Non te prætereat*, inquit, *narratio seniorum, ipsi enim didicerunt a patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum*. Quapropter ratio P. Gravinæ, qua ideo ex professo discussa non est quæstio de numero electorum, vel reproborum, quia certissima habita est sententia favens majori reproborum numero, censoria virgula notanda videtur; quia idipsum ab inducenda contraria doctrina eum deterrere debebat. Satis enim tritum Theologis est Canon ille S. Augustini, qui extat lib. 4. contra Donatistas cap. 27. *Quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur*. Quod autem in Ecclesia Dei semper retenta sit sententia de majori reproborum numero, ex non interrupta SS. Patrum doctrina satis constabit. Ex qua quidem SS. Patrum catena deprehendemus tres illius Canonis admirabiles characteres, nimirum *antiquitatem*, *universitatem*, *& consensionem*. Quo quidem ineluctabili argumento, ex antiquitatis nempe consensione deprompto sæpe utitur S. Augustinus: Potissimum

autem

autem l. 1. contra Julianum cap. 3. num. 4., tum lib. 4. operis imperfecti num. 112., ubi adversus eum ita perorat: *Plane hoc onere* (Patrum scilicet testimoniis) *ita premeris, ut non solum opprimaris, verum etiam conteraris, & fias pulvis . . . . Neque enim illi tot, ac tanti, & tam sancti, clarique Antistites Dei de peccato primi hominis, eique obnoxia successione mortalium ita loquuti sunt, ut alii ab aliis discreparent, aut eorum quisque a semetipso: sed ita prorsus, ut eorum consensione, atque constantia, nec aliter esse de hac re Sanctam Scripturam intelligendam, nec aliam putandam Catholicam fidem, quisquis eos non haeretico animo legit, dubitare non possit.* Ex quo intelligitur, quam solido nitantur fundamento non solum, ut refert P. Gravina, Alarcon, Montepilosus, Aravius apud de Henao lib. VI. exerc. XXI. Sect. XIX. num 142., sed (addam ego) & D. Thomas 1. part. quæst. 23. art. 7. ad 3., & alibi, Cajetanus in Parab. de Virginibus, Carthusianus, Lyranus apud Montojam, Fogginius de paucitate salvandorum, Maldonatus in cap. 22. Matthæi, Molina I. Part. quæst. 23. art. 7. Cornelius a Lapide in cap. 1. Ep. Jacobi, Michael Elizalde, aliique ejusdem tuæ Societatis, qui docent sententiam faventem majori numero reproborum *communem esse, & Fide divina certam*, & ut ait P. Ruiz Soc. Jes. *ut minimum certissimam esse*.

His tamen non obstantibus, inquit P. Gravina p. cit. 522. „ Tot tantæque censuræ non eæ „ mihi sunt, ut ab ea prima opinione amplectenda deterreant. Animum contra tot, tantosque terrores sufficiunt, quas deinceps pro-„ fe-

„ feram, conjecturæ. " Et pag. 524. „ Præju„ dicata est contraria nostræ opinio. " Equidem cum Cicerone contendo: *Non tam auctores in disputando, quam rationis momenta quærenda esse.*

Cave, ne tantus animus in tui ruinam cedat. Parum esset tam facile ab antiquitatis consensu recedere, nisi etiam parvipenderes auctoritatem doctissimorum Theologorum insignis tuæ Societatis? Cave, inquam, ne a confratribus tuis in judicium voceris, & animi, quem jactas, pœnas tandem luas. At aliam primo ejusdem Ciceronis sententiam audiamus: „ Quid enim (in„ quit de nat. Deor. ad M. Brutum l. 1.) tam „ temerarium aut tam indignum sapientis gra„ vitate, quam aut falsum sentire, aut quod non„ dum satis exploratum est, sine ulla dubitatio„ ne defendere? " Qua ratione autem satis exploratum dici potest, quod solis conjecturis, & iis quidem futilibus excitatur? Ille auctoritati rationem anteponit; hæc ratio tamen, quæ nostris hisce temporibus plus æquo non sine magna fidei jactura extollitur, a P. Gravina solis conjecturis completur. Non animadvertit præterea P. Gravina, se nunc Theologi, non vero Philosophi munere fungi. Si hoc animadverteret, statim etiam menti occurreret, *rationem*, quæ in philosophicis disciplinis pertractandis primum subsellium jure sibi vindicat, in Theologicis nonnisi postremum sibi contingere. Quare hic non tam extollenda erat ratio, quàm auctoritas accuratè inquirenda. Et quidem a patribus accepimus, auctoritatem tàm magni faciendam esse in controversia aliqua Theologica dirimenda, ut si ab antiquitate longo sæculorum decursu unanimiter firma-

mata sit sententia, quæ in controversiam adducitur, non sine temeritatis nota, aut hæresis periculo saltem negari queat. Ulterius progreditur Melchior Canus lib. 12. cap. 3. præcepto 7. inquiens, *Si vel Ecclesia, vel Concilium, vel Sedes Apostolica, vel etiam sancti una mente, eademque voce aliquam Theologiæ conclusionem & confecerint, & fidelibus etiam præscripserint; hæc veritas Catholica ita censebitur, ut si esset per se a Christo revelata, & ille, qui adversatur, æque erit hæreticus, ac si sacris litteris, Traditionibusque Apostolorum refragetur*. A qua tamen inurenda nota adversario nunc alienus sum, utpote contendam cum Lirinensi Commonit. num. 4. *absque ulla dubitatione credendum, quidquid non unus, aut duo tantum, sed omnes pariter uno, eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter tenuerunt, scripserunt, docuerunt*. Superest ergo (concludam cum Tertulliano lib. de præscript. hæret.) ut demonstremus, an *hæc nostra doctrina* (dicam ego de majori numero reproborum inter ipsos adultos Catholicos), *cujus regulam, supra edidimus, de Apostolorum traditione censeatur, & ex hoc ipso, an cæteræ de mendacio veniant*.

PROPOSITIO.

Traditio a temporibus Apostolorum usque deducta perpetuo docuit majorem habendum esse Reproborum, quam Electorum numerum inter ipsos adultos Catholicos.

CAPUT I.

Demonstratur Propositio ex sacris litteris, simulque diluuntur falsæ, & erroneæ interpretationes P. Gravinæ.

SI Sapientiam hujus Sæculi vivis coloribus depictam a D. Gregorio lib. 10. Moral. c. 16. in cap. 12. Job animo repetamus, falsis Prophetis eam apprime convenire intelligemus, qui cunctas cogitationes suas intendentes in multitudine sibi concilianda, suavia continuo, & placentia nunciant, quæ ad animos sibi conciliandos maxime conferunt. Quod si aliquod duriusculum, & triste, quamvis verum comperiatur in sacris litteris, ab eo maxime abhorrent, nec umquam ex eorum ore excidit: sique de eo sententiam dicere aggrediuntur, ex desiderio quod falsum sit, verborum ambagibus ita mulcere student, ut falsum tandem illud demonstrare conentur. At hallucinantur quem maxime, nam teste D. Augustino: *Nemo optando facit, ut verum sit, quod verum non est.*

Jam vero aspera nimis, & auribus ad dulcia assuetis minime accomodata videtur sententia de majori reproborum numero. Experiamur saltem, an Chtistus, qui tamen est *ipsa dulcedo Sanctorum*, & *suavitas Angelorum*, quia terribilis videtur sententia, ideo ab ea tradenda abstinuerit. Tantum abest, ut Lucæ 13. v. 24. urgeat: *Contendite intrare per angustam portam; quia multi dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.* Alias Christi sententias inferius exhibebo. Nunc persequamur, quæ vetus Testamentum nobis suppeditat,

tat, idque in gratiam adversarii nostri, ut solida testimonia ab inanibus conjecturis, quibus ea labefactare studet, eodem, quo ipse utitur, ordine, solide vindicemus. Genes. itaque VI. v. 11. 12. legimus: „ Videns Deus, quod . . . . cuncta cogitatio cordis intenta ad malum esset „ omni tempore &c. . . . . Corrupta est autem „ Terra coram Domino, & repleta est iniquitate . . . . omnis quippe caro corruperat viam „ suam. " Et Osee IV. 1. 2. „ Judicium Domini „ cum habitatoribus Terræ; non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum, & Mendacium, & Homicidum, & Furtum, & Adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit. " Et Psalm. XIII. 2. 3. „ Dominus „ de cælo prospexit super filios hominum, ut „ videat si est intelligens, aut requirens Dominum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est „ usque ad unum. "

Quibus autem conjecturis occurrat P. Gravina hisce tam perspicuis Domini sententiis, audiamus. (Vereor, ne Lectoribus bilem moveant.)

Inquit ergo p. 644. „ Illis in testimoniis inculcatur moralis impossibilitas assequendi Paradisi . . . . . ad præfatam itaque impossibilitatem moralem quod attinet, faciunt ad rem, & quod Tullius docet, & quod S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus. (*a*)

(*a*) Tullius de Part. Orat. ubi de gen. De lib. *Cum qua-*

Et primo quidem dicam tibi cum Augustino: *Quid te adjuvat ista sententia?* Moraliter impossibilia dicuntur ea, quæ perdifficilia sunt (eruitur hoc ex Tullii verbis) & quæ vix sunt possibilia, utpote nimiam habent difficultatem ex S. Antonini testimonio. At si ad Logicæ regulas exigamus Tullii, & S. Antonini verba, hæc imo contra Gravinam faciunt. Nam nisi peragant homines, quæ difficillima, & moraliter impossibilia dicuntur, salutem non assequuntur. At paucorum certe est ea peragere, quæ difficillima, & moraliter impossibilia dicuntur; ergo paucorum quoque est salutem assequi. At, inquis, *ad complenda, quæ vix possibilia sunt, peculiaria, & exquisita auxilia a Deo prudentissime præstolari debent Christiani. Hoc enim non est omnino miraculosum, sed pertinens ad supernaturalem Providentiam.*

Verum quæstio recidit in idem, an revera plures sint ex adultis Catholicis, *qui spiritus fervore concepto, & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces*. Porro allata testimonia rem plane definiunt pro infimo eorum numero, nec unam ex-

---

quæritur ait, *quid fieri possit? Videndum etiam est, quam facile possit; nam quæ perdifficilia sunt, perinde habenda sæpe sunt, ac si effici non possint.* S. Antoninus autem in summa P. I. T. III. §. X. Reg. VII. Doct. II. *Non solum dicitur impossibile*, ait, *quod absolute non est possibile, sed etiam videtur interpretandum secundum virtutem Epicheja in lege nova, esse impossibile quod vix est possibile, ut puta nimiam habens difficultatem: alias quomodo salvetur illud: Onus meum leve?*

exhibet Theologus noster conjecturam, quæ allatorum textuum vim surripere videatur; ulterius quasnam possit adinvenire, plane non video. Progrediamur igitur, omnium oculis subjicientes eos characteres, quos postulat Dominus ab iis, qui electi sunt æternæ hæreditati, atque intueamur, utrum plures, an pauciores ex adultis Catholicis tam conspicuis notis sint insigniti.

Porro Matthæi 19. legimus: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Et alibi: *Qui non tollit crucem suam, & venit post me, non est me dignus.* Quam quidem Christi Domini sententiam non ad solitarios tantum, sed ad omnes plane Christianæ militiæ addictos esse referendam nemo ambiget. At plurimi esse non videntur, qui propriæ voluntati renuncient, qui carnem suam crucifigant cum *vitiis & concupiscentiis*, *qui cuncta minantia*, *cuncta, cruciantia* æquanimiter patiantur. Item Matthæi 11. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Qui hanc vim sibi inferant, paucos comperimus, utpote si qui, & ii quidem non pauci, pietatis corticem adamare videntur, passiones tamen, ut par est, non moderantur. Sic, ut exemplo utar, si Ecclesias frequentare student, & sacræ synaxi adsunt, insatiabilem tamen illam auri sitim numquam extinguunt, & tamen ut legimus Matthæi 19. *Facilius est Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum.* Quæ autem difficillima prædicantur in sacris litteris, raro contingere censendum est; quod maxime de divitibus ipsa experientia duce comprobatur, qui pauci admodum a divitiarum affectu

cor suum avellunt: Hinc S. Hieronymus in hunc locum inquit: *Ubi difficile ponitur, non impossibilitas prætenditur, sed raritas demonstratur*. Et in exhortatione ad suos de divitibus & potentibus inquit: *Si Christus verax est, hujusmodi hominum vix unus aptus regno Dei invenitur de mille*. Quæ quidem Domini sententia non ad eos tantum divites pervadit, qui cum opibus abundent, ut plurimum in eas amore feruntur, sed ad eos quoque, qui quamvis mediocriter teneant, vel plane careant, desiderio tamen, & affectu ad eas maxime anhelant. Non ab alio hanc explicationem accepimus, quam a D. Augustino in sacris textibus exponendis versatissimo, qui prælaudata Matthæi verba sic interpretatur quæst. Evang. lib. quæst. 26. *Quod ait Dominus divitem non intrare in regnum, & discipuli dicunt, quis potest salvus fieri, cum pauci sint divites in comparatione multitudinis pauperum, ita intelligendum est, quod omnes, qui talia cupiunt, in eorum numero haberi animadverterunt*.

Eadem ratione arguendi procedere debemus, dum consimilia testimonia comperimus in sacris litteris, veluti illud Matth. 6. *Nemo potest duobus Dominis servire .... non potestis Deo servire, & Mammona*. An pauciores dicendi sunt, qui vitæ commodis, qui honoribus ad vanitatem fovendam maxime allicientibus, qui deliciis, qui voluptatibus inserviunt? Ex Beatitudinum præterea doctrina idem sermo habendus est, ex qua quidem, quemadmodum ex parabola operariorum, eamdem Dominum intulisse sententiam: *Multi sunt vocati, pauci vero electi*, optime animadvertit Cl. Maldonatus.

Ve-

Verum quid opus est pluribus, cum magis recepta vivendi ratio omnium oculos subeat, quæ palmare veluti pro re nostra argumentum suppeditat.

Ad definitivas potius Christi Domini sententias mentem, cogitationemque convertamus. Matthæi enim 7. v. 13. 14. legimus. *Intrate per angustam portam, quia lata porta, & spatiosa via est,* (*a*) *quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Fidei mysteria, quæ distinguunt Catholicos ab Hæreticis & Infidelibus, viam arctam certe non constituunt; at dimittere injurias illatas, sectari justitiam, humilitatem, castitatem, & cætera omnia præstare, quæ lex præcipit hæc est via arcta, per quam ambulare refugiunt Catholici. Quare de his tantum prælaudata verba sunt intelligenda, non de Hæreticis, & Infidelibus, qui extra viam sunt. Si enim arcta via Catholicos, lata vero Infideles designaret, sequeretur Catholicos omnes salvari; quod ineptire es-

 set.

(*a*) P. Calinus lect. 21. in lib. Regum explicans ea verba: *Quam angusta porta, & arcta via est*, inquit, „ nempe Christus locutus est de suis temporibus, non autem de futuris temporibus, in quibus plurimi salvandi erant. " Verum num alterum Evangelium tempore Christi, alterum vero futuris temporibus datum? Insolens porro, & a patrum unanimi consensu aliena plane est hæc expositio, & Tridentini definitionibus multum adversa; quippe privatam Scripturarum explicationem inducens adversus communem Traditionem.

set. Et ibidem 22. 10. *Multi sunt vocati, pauci vero electi*. Et I. Petri III. 20. 21. *In diebus Noe, cum fabricaretur Arca, in qua pauci, idest octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. Quod & vos nunc similis formæ salvos facit baptisma*. Et tamen usque ad Noe tempora nullum extitit idololatriæ, nullum hæresis vestigium, quemadmodum inter Catholicos, non tamen apud omnes, & singulos nostris hisce temporibus, quibus Deismi, & Pirronismi sectatores esse turpiter gloriantur nonnulli. Arca vero figura Ecclesiæ est, extra quam non secus ac extra Arcam salus non est. Pauci in Arca, pauci quoque in Ecclesia salvi fiunt. Hinc Origenes Hom. XXI. in cap. XXVI. Num. *Superna pars Arcæ erat arctissima; infima vero pars latissima: in inferioribus centum cubitorum ponitur longitudo, & quinquaginta latitudo, summitas in unius cubiti spatium consummatur, ad designandum, quod in Arca Ecclesiæ pauci ad superna, plurimi ad inferna deducantur*. Et I. Cor. X. 1. 6. *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eamdem escam spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, consequente eos petra: petra autem erat Christus) sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. Hæc autem in figura facta sunt nostri*. Ibidem IX. 26. *Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit Bravium. Sic currite, ut comprehendatis*.

Verum quod ad primam attinet Domini sententiam ex affectu, quo Christus peccatores prosequitur, ut eos ad bonam frugem perducat, inferre vult P. Gravina prælaudatum textum pauci-

tati

tati salvandorum minime favere. Et tamen S. Augustinus sermone 32. de verbis Domini, „ Confirmavit Dominus (inquit) quod di- „ xit, scilicet quod pauci sunt, qui salvantur: „ quia per angustam portam pauci intrant. Alio „ autem loco hoc idem ipse ait: Arcta est via, „ quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui in- „ grediuntur per eam. “ Huic explicandi rationi inhærent unanimiter SS. Patres de paucitate salvandorum agentes, quemadmodum infra ex Patrum catena liquido constabit. Hinc nemini fas esse videtur sine temeritatis nota contendere sensum illum huic textui apprime non convenire. In Tridentino enim Seff. 4. in Decreto de editione, & usu sacrorum librorum divino plane consilio sancitum est: *Ad coercenda petulantia ingenia, ut nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum ad doctrinæ Christianæ ædificationem pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, aut contra sensum, quem tenuit, & tenet S. Mater Ecclesia .... aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Sacram Scripturam interpretari audeat*. Hoc saluberrimum Decretum plures alias P. Gravinæ conjecturas per se exsufflare valet; utpote quæ proprio ingenio tantum, ut plurimum, nituntur, non spectata seniorum mente.

Pergamus nunc ad Parabolam de homine discumbente ad regale nuptiarum convivium, in qua hæc animadvertit P. Gravina: „ Hic unus non „ vestitus veste nuptiali figurat reprobos, reliqui „ accumbentes, quibus impletæ sunt nuptiæ, ele- „ ctos figurant: hinc qui adhærent sententiæ de „ majori electorum numero inter Catholicos adul-

„ tos

„ tos utuntur hac parabola apud P. Granado. Si „ igitur Parabola exprimit multitudinem electo- „ rum, vix unum reproborum; quomodo con- „ stanter hoc epiphonemate claudi potest: *Multi* „ *igitur reprobi; pauci electi.* " At primo animadvertas velim scopum proprium, & directum, quem sibi in ea parabola proponit Christus Dominus, esse Judæorum reprobationem, quia invitati noluerunt nuptiis interesse, & gentium vocationem, quemadmodum cuique eam parabolam legenti satis liquet, & constitisset etiam P. Gravinæ, si saltem clarissimum confratrem suum Cornelium a Lapide, quoad hunc locum consuluisset. Dum ergo Christus obiter eos attingit, qui quamvis ad fidem vocati, in die judicii tamen decorati non sunt veste nuptiali (idest non contexta ex bonis operibus, ut intelligunt SS. Hieronymus, Chrysostomus, & alii; vel charitate, ut interpretantur S. Augustinus l. 2. contra Faustum c. 19. S. Gregorius, & alii) & ideo discumbere ad cælestes nuptias prohibentur, satis illi fuit unum indicare, veluti exemplar, & speculum cunctorum impiorum; hoc unum tamen majorem indicat reproborum numerum inter fideles ipsos, si paulo accurate inquiramus vim illius testimonii. Enim vero statim post judicis sententiam hisce verbis contentam: *Mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium*: statim legimus: *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.* Natura autem & vis vocis *enim* est indicare rationem, seu probationem ultimæ propositionis. Ultima autem Propositio est *homo non vestitus veste nuptiali, & immissus in tenebras exteriores*. Ratio autem,

tem, ut ajunt Theologi, *negativa*, qua vestitus non est veste nuptiali, & igni addictus, hæc esse videtur, quia multi sunt vocati, pauci electi. Quasi diceret, quia pauci vocationi respondent, ideo & tu, quia vocationi non respondisti, quia charitate cares, quia bonis operibus instructus non es, sempiterno igni justo Dei judicio addictus es. Hinc imperite admodum se gerere videntur, qui Parabolam istam de majori electorum numero inter adultos Catholicos intelligi volunt. Et quod revera hæc Domini conclusio optime intelligi debeat de paucitate salvandorum vel inter adultos Catholicos, ex Patrum testimoniis, quæ statim adjiciam, perspicuum erit. Unum interim, vel alterum testimonium, ne res alicui præsumpta videatur, ex iis decerpere lubet. Magnus itaque Gregorius hom. 19. in Evang. *Sed post hæc terribile est valde, quod sequitur; multi enim sunt vocati, pauci vero electi: quia & ad fidem plures veniunt, & ad cæleste Regnum pauci perducuntur*. Et S. Irenæus Lugd. Episcopus, & Martyr l. IV. contra hæreses cap. 36. §. 6. *Quemadmodum enim in priori Testamento, non in multis bene sensit illorum, sic & hic multi vocati, pauci electi*.

Pergit inde P. Gravina ad loca numeralia, in quibus explicandis ordinem invertit, fortassis ut tenuitas nimia in conjecturis exponendis, quam ipsemet optime noverat, minus lectores afficiat. Ab extremo igitur testimonio desumpto ex Apostolo exordium sumens, nempe: *Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, &c.* sic differit: „ Nimis „ probaret, & reipsa probat nihil; id unum as„ serit, frustra esse bonam vitam, qua ad Cælum

„ cur-

„ currimus, nisi claudatur morte bona, qua per-
„ severantiæ bravium assequamur; ea enim una
„ Cælum consequitur. Quid enim Judæ pro-
„ fuit bona vita, si desiderata est in eo mala
„ mors? Cæterum de hac Paradisi figura actum
„ est. "

Verum quis æmulari potest sapientiam Pauli? Et tamen sapientior alius, qui præceptoris officium in eum subire contendit, nunc comparere videtur, qui ipsam Pauli probandi rationem aperte improbat. At phrasis, quam sacræ litteræ usurpare sæpe numero solent, plane ignarum se prodit, qui in similitudine ab Apostolo adhibita nimiam arguit probationem, quia textum Apostoli ad unum tantum coarctat. Neque enim innuere vult Apostolus unum Christianum cæteris omnibus præcurrentem bravium æternæ hæreditatis accepturum (non enim statim adjiceret plurali numero, *ut bravium comprehendatis* sed ut comprehendas: neque etiam conciliari amplius posset illud: *in domo Patris mei mansiones multæ sunt*) sed solida Doctrina Apostoli est de excitandis hominibus, ut viriliter incedant per arctam viam, quæ ducit ad vitam, & strenue se gerant usque in finem; quod quidem aperte declarat D. Joannes Chrysostomus Hom. 23. in Ep. 1. ad Corinth. ad ea verba: *Nescitis, quod ii qui in stadio currunt &c.* inquiens: „ Hoc au-
„ tem dicit, non quasi hic unus ex multis salu-
„ tem sit consequuturus, absit; sed quod nos debea-
„ mus studium adhibere multum. Sicut enim ibi
„ multis in stadium descendentibus, non coro-
„ nantur multi; sed unus id assequitur; nec suf-
„ ficit in certamen descendere, neque inungi, &
„ con-

„ certare; ita & hic quoque non ſatis eſt credi-
„ diſſe, & utcumque decertaſſe; ſed niſi ita cur-
„ ramus, ut uſque in finem inculpatos nos præ-
„ beamus, & bravio propinqui ſimus, nihil aſſe-
„ quemur. "

At an major, minorve habendus ſit eorum numerus, qui inculpate uſque in finem vitam traducant, dijudicare quiſque facile poterit ex iis, quæ ex magis recepta vivendi ratione antea diſſeruimus, Hinc Apoſtolus ex ſimilitudine illa, in qua unus tantum accipit bravium, arguit paucitatem eorum, qui bravium æternæ beatitudinis apprehendunt; nec melius quam unitate hanc paucitatem ſignificare poterat. Neque enim ſimilitudines pari greſſu procedant neceſſe eſt, quoad ſingulas partes, ſed ſatis eſt, ut vim doctrinæ ſolide exprimant. Hinc quamvis, ut etiam docet D. Chyſoſtomus paulo ante laudata verba, aſſerat Apoſtolus *vanum & ſuperfluum eſſe laborem, niſi felici claudatur exitu ex hac vita* (quod quidem non abſolute eſt intelligendum, quia per retroactam rectam vitam ſaltem mitius damnati ardebunt in igne; ſed ſupervacaneum eſſe laborem ad ſalutem aſſequendam) *& viciſſim, non id unum tamen aſſerit, ſed urget præterea ex paucitate eorum, qui bravium adipiſcuntur, ut ſinguli bonum certamen certare ſtudeant: quod maxime comprobatur ex ipſa Apoſtoli inductione. Sic currite, ut comprehendatis*. Unde S. Bernardus Epiſt. 254. ad Gavinum, inquit: „Exultavit Domi-
„ nus noſter, ut gigas, ad currendam viam.
„ Porro currentem non apprehendit, qui & ipſe
„ pariter non currit. Unde Paulus ajebat. Sic
„ currite, ut comprehendatis. Quod ſi Domino
„ cur-

„ currente tu gradum fiftis, non Chrifto appro-
„ pias, fed te magis elongas, timendumque eft,
„ quod ait David : Ecce qui elongant fe a te
„ Domine, peribunt. “

Ad textum vero Apoftoli quod attinet, nimirum I. Cor. X. 16. *Patres noftri omnes fub nube fuerunt &c. - - - - Sed non in pluribus eorum beneplacitum eft Deo: nam proftrati funt in deferto. Hæc autem in figura facta funt noftri*, Lectores remittit Gravina ad refutationem objectorum ex interpretibus, nimirum ad pag. 655. & feqq. inquiens: „ Et ibidem exponam, cur „ potiffimum præ cæteris hunc locum enodandum „ ibi feligam. “ At nifi in verbis, quæ allaturi fumus, fidem datam abfolvat, certe alibi ne attingit quidem quod fpoponderat, quamvis accurate integrum citatum caput perlegerim. Quoniam autem verba Apoftoli refpiciunt textum illum Numerorum cap. XIV. v. 30. nimirum, quod ex tot centenis armatorum millibus duo foli Caleb, & Jofue ingreffi funt Chanaam, hinc interpretationem Cornelii a Lapide hunc in locum fibi diluendam proponit, ut alia interpretatione ipfius Cornelii in allatum textum Apoftoli utramque folvat difficultatem. In cit. lib. Num. hæc fibi ex Cornelio a Lapide ante oculos ponit. „ Allegorice, ficut ex tot centenis milli-
„ bus foli Jofue, & Caleb ingreffi funt Terram
„ promiffam; ita ex tot centenis hominum mil-
„ libus pauci falvantur, euntque ad Cælum. “
Sic autem diluit: „ Venio ad exponenda, quæ no-
„ bis objicit a Lapide, nempe locum Numero-
„ rum, & locum Matthæi C. VII. v. 13., quæ
„ verba in alia occafione repetiit Chriftus Do-
„ mi-

„ minus, quemadmodum narrat Lucas C. XIII. „ v. 24. Ad diluendum locum Numerorum de „ solis duobus, qui ex Israelitis, ex Ægypto „ profectis Chanaan ingressi sunt satis sint, quæ „ allegavimus ex sapientissimis *dogmatis* duorum „ insignium Interpretum, Salmeronis & Abulen- „ sis sub num. 410. Allegorice igitur hac figura „ admonemur, ut ipsemet a Lapide advertit: „ Comm. in 1. Ep. ad Cor. Cap. X. v. 1. Post „ baptismum Christianis esse certandum in ago- „ ne, ne reprobi fiant, & bravium amittant; „ quia sic Hebræi post typicum baptisma, & „ escam cælestem, scilicet Manna, Terram Pro- „ missionis, & Bravium inertes per peccata ami- „ serunt; & ex sexcentis millibus solus Josue, „ & Caleb Terram Promissam ingressi sunt. Ca- „ vete ergo, o Corinthii (loquitur Paulus, „ utens allegoria hujus loci Numerorum), ne „ pariter ob inertiam, & vitam, Fidei, & Ba- „ ptismo diformem Cælo excludamini. Ita a La- „ pide; ita & nos eidem respondentes. " At expositio ad textum Apostoli ex Cornelio a Lapide petita non excludit, quod ipse antea docuerat apposite ad textum Numerorum; quemadmodum cuique legenti satis constat; nam ex eo infert perutilem doctrinam ad mores spectantem, quæ similis plane est sententiæ Apostoli: *Cum timore, & tremore vestram salutem operamini*; quia quemadmodum Hebræi post typicum baptismum, & escam spiritualem bravium amiserunt, & ex sexcentis millibus duo tantum Terram promissam ingressi sunt, ita jure cavendum est, ne idem vobis contingat, & a cælesti Jerusalem excluda-

mi-

mini, quoniam argumentatur Apostolus a typo ad rem figuratam. Hic autem Interpres etiamsi expresse non agat de pluralitate pereuntium in Christianismo, eam certe non excludit, quod satis est, ut firma permaneat doctrina ab eo antea tradita. Et hæc satis quoad interpretationem Cornelii a Lapide.

Nec vero vel tantillum minuit tali interpretatione P. Gravina vim textus Apostoli, nam adhuc permanet virtus illorum verborum, nempe *sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam prostrati sunt in deserto. Hæc in figura facta sunt nostri*. Nam ut figura aliqua ratione figuratum exprimat, plures sint oportet ex ipsis Catholicis, qui quamvis iisdem sacris undis abluti sint, & unam spiritalem escam acceperint, Deo tamen minime placeant, quia ab accepta justitia declinarunt, & misere tandem pereant. Quæ quidem interpretatio maxime consona est expositioni D. Gregorii Nazianzeni Orat. XXXII. ad 150. Episcopos Tom. I. pag. 515. Edit. Colon. 1690. Ad ea verba, *sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo*, inquit: „ Hinc etiam, „ quod ad moralem sensum attinet, discimus „ paucos esse, qui a peccato emergant, salu„ temque consequantur. Proinde nihil est, quod „ te moveat eorum, qui piorum nomine censen„ tur, multitudo. Multis siquidem Christi no„ men inest, cæterum in paucis testimonium „ operum nomini fidem adstruit. “ Nec diversimode loquitur D. Jo. Chrysostomus Hom. XXIII. in Ep. I. ad Cor., qui, postquam explicuit singulas illius figuræ partes, & ad novum retulit

Te-

Teſtamentum, gradum facit ad ea verba explananda, nimirum, *ſed non in pluribus &c.* inquiens: „ Conſiderate ergo, quot beneficia illis „ præſtiterit; ab Ægypto, & a captivitate ipſos „ liberavit, mare ſtravit, ex Cælo Manna dimi- „ ſit, ex terra fontes aquarum non expectatos emi- „ ſit, ipſis ubique præſens erat miracula edens, „ & undique ipſos muniens. Attamen quia tan- „ to dono dignum nihil exhibuere, non peper- „ cit illis, ſed omnes perdidit. *Nam proſtrati* „ *ſunt*, inquit, *in deſerto*; repentinum illorum „ interitum, pœnas, & ſupplicia divinitus immiſ- „ ſa per hoc dictum declarans, & quod propoſi- „ ta præmia non ſint aſſecuti. Neque enim in „ terra promiſſionis hæc eis fecit; ſed extra, & „ procul ab ea regione duplici afficiens ſuppli- „ cio, & quod non concederet ipſis terram vi- „ dere, quam ipſis promiſerat, & quod gravi „ ſupplicio affecerit. Et quid hæc inquies ad nos? Ad te utique ſpectant, ideo ſubjunxit: „ Hæc autem in figura facta ſunt noſtri. Sicut „ enim dona figuræ ſunt; ita quoque ſupplicia „ figuræ. “ Ex quibus nitidiſſimis verbis clare colligitur tam dona, quam ſupplicia ibi figurata ad nos pertinere; ſed ibi ſupplicium pluribus contingit; nam omnes (intellige plures) perdidit; *proſtrati nempe ſunt in deſerto*; ergo pluribus quoque Catholicis, quia beneficiis Dei munere collatis minime reſpondent, æternum ſupplicium contingere jure cenſendum eſt. Quod vero attinet ad dogmata Salmeronis, & Abulenſis, non ſolum ex iis difficultatem ſolvit, ſed ne eos quidem nominat. Atque ut id perſuaſum cuique eſſe debeat, totum, quod continetur num.

410. ab ipso P. Gravina indicato, in notis exhibeo. (a)

Quod si hic paucis complectitur P. Gravina doctrinam Salmeronis & Abulensis, quam affert num. 418., non autem num. 410. non ita intemperanter accipienda est eorum doctrina, quemadmodum P. Gravina, cui ex eorum placitis colligere posse videtur plura pugnantia in sacris litteris, si parabolas accipiamus de numero reproborum, vel electorum. At dum legimus inter tot millia duos tantum electos, & in terram Chanaan ingressos, & in universali diluvio octo ani-

(a) Respondeo primis quinque locis de morali impossibilitate assequendi Paradisi. Esto illud sit verum: quid tum propterea? Audiant adversarii, quæ tres Evangelistæ narrant, Matthæus, Marcus, Lucas. Magni enim momenti sunt. Hinc non satis erat semel narrari, narrandum erat iterum, ac tertio. Ea re, quæ jam semel dicemus adversariis nostris iterum dicendum esset, ac tertio. Igitur ubi Christus Dominus in vivido lumine collocavit impossibilitatem moralem summam, ut homo dives Cælum assequatur illis formulis: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum Cælorum. Et iterum dico vobis facilius est Camelum*, (idest rudentem, seu funem crassiorem) *per foramen acus transire* (qua apud ipsos proemia Hebræi assueverant rem impossibilem, saltem moraliter explicare,) *quam divitem intrare in Regnum Dei*; ubi, inquam, Christus, hanc moralem impossibilitatem exposuit, Discipuli mirabantur valde dicentes: *Quis ergo poterit de Divitibus salvus esse?* Aspiciens autem Jesus dixit illis: *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt.*

animas salvas fuisse, & id ad novum Testamentum referimus, non id numeraliter accipimus, sed electorum paucitatem tantum ibi intelligendam esse asserimus, quemadmodum aperte docet S. Isidorus Hispalensis in lib. quæstionum in Num. quæst. 42. op. parte 2. p. 196. Edit. Madrid ann. 1599. „ Porro quod sexcenta millia „ armatorum de Ægypto numerantur egressa, & „ ex ipsis non sunt amplius, quam duo terram „ repromissionis ingressi, hæc figura demonstrat „ *multos per baptismum ad fidem transire, sed ad* „ *patriam cælestem Paucissimos pervenire* secundum „ figuram illam. In Evangelio, inquam, *mul-* „ *ti vocati, pauci vero inveniuntur electi.* " Non enim similitudines in omnibus pari ratione conveniunt, sed satis est, ut solidam exprimant doctrinam. Quod vero pugnantia in iis deprehendi nequeant, sed apprime conveniant inter se, præter ea, quæ diximus, liquido etiam constabit ex Patrum catena, quam in medium adducam, nec non ex solutione difficultatum aliarum.

Renuit tandem P. Gravina sensum moralem agnoscere in supra laudato Petri testimonio de arca, sed propriis ingenii viribus fidens nulla munitus Patrum auctoritate sic allata verba interpretatur. „ Naufragi illi non possunt figurare „ reprobos; inter eos enim, ut ibidem adverti- „ tur, & aliqui, & fortasse plures, salvi facti „ sunt . . . . Qui increduli fuerant aliquando, „ quando expectabant Dei patientiam in diebus „ Noe, cum fabricaretur arca: (qui pœniten- „ tiam egere vel verbis Noemi, extremo tem- „ pore, vel dum naufragium faciebant, vexatio- „ ne dante intellectum) in qua pauci, idest octo

 „ ani-

„ animæ salvæ factæ sunt . Alterum responsum „ exhibent proxima verba : quod & vos similis „ formæ salvos facit baptisma : & sane pauci „ sunt baptismo initiati respectu hominum ba- „ ptismate carentium : sed nec baptismus ante „ Christum necessarius ad salutem erat, & post „ Christum duplex est baptismi supplementum , „ Baptismi votum , seu Baptismus flaminis, & „ Martyrium , seu Baptismus sanguinis . Hæc „ autem si pensentur , ne per somnium quidem „ eruitur, longe majorem hominum partem nau- „ fragium facere . “

At si unicuique liceat sacrarum litterarum textus proprio marte interpretari , & ad propriam firmandam sententiam convertere , de genuino illarum sensu actum jam est. Quid in hanc rem statuant Tridentini Patres legant ii, qui intemperanter nimis sacris litteris abutuntur. Porro quamvis naufragi illi juxta definitionem P. Gravinæ non possint figurare reprobos, ii tamen satis clare ibidem indicantur, si SS. Patrum expositiones inquiramus , qui & miram esse electorum paucitatem in ipso Ecclesiæ gremio ex hoc, & ex aliis adductis sacræ Scripturæ textibus aperte docent. S. Gregor. in Evang. lib. II. Hom. XXXVIII. Tom. III. pag. 126. edit. Romæ ann. 1591. inquit : „ Terrere autem vos non „ debet, quod & in Ecclesia multi mali , & „ pauci sunt boni : quia arca in undis Dilu- „ vii, quæ hujus Ecclesiæ typum gessit, & am- „ pla in inferioribus, & angusta in superioribus „ fuit: quæ in summitate etiam sua ad unius „ mensuram cubiti excrevit . Inferius quippe „ quadrupedia, atque reptilia, superius vero aves,

„ & ho-

„ & homines habuisse credenda est. Ibi lata ex-
„ titit, ubi bestias habuit, ibi angusta, ubi ho-
„ mines servavit: quia nimirum sancta Eccle-
„ sia in carnalibus ampla est, in spiritualibus an-
„ gusta. Ubi enim bestiales hominum mores to-
„ lerat, illic latius sinum laxat. Ubi autem eos
„ habet, qui spirituali ratione suffulti sunt, illic
„ quidem ad summum ducitur: sed tamen, quia
„ pauci sunt, angustatur. Lata quippe via est,
„ quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui
„ vadunt per eam: & angusta est, quæ ducit ad
„ vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Eo
„ autem usque arca angustatur in summis, quous-
„ que ad mensuram unius cubiti perducatur: quia
„ in sancta Ecclesia quanto sanctiores quique sunt,
„ tanto pauciores. Quæ in summo ad illum per-
„ ducitur, qui solus homo in hominibus, & si-
„ ne alterius comparatione natus est sanctus. Qui
„ juxta Psalmistæ vocem factus est sicut passer
„ unicus in ædificio. Tanto ergo magis mali
„ tolerandi sunt, quanto & amplius abundant:
„ quia & in areæ tritura pauca sunt grana, quæ
„ servantur horreis, & grandes acervi palearum,
„ qui ignibus comburuntur. “

Similia docet S. Ambrosius lib. de Noe cap. II. „ Quia te vidi justum coram me ex omni-
„ bus gentibus. Multi hominibus justi viden-
„ tur; pauci Deo: aliter hominibus, aliter Deo
„ &c. “

Verum ut dubitationem omnem de medio tollamus, an fortasse plures pœnitentiam egerint vexatione dante intellectum, & salvi facti sint, vim Græci textus accurate perpendamus. Legi-

mus enim: ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν. ἀπειθήσασί ποτε ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ. εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν, ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος. ὃ ἀντίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σώζει βάπτισμα. Ideſt: *In quo & illis, in cuſtodia* (*a*) *Spiritibus profectus prædicavit: Incredulis aliquando, quando expectabat illa Dei longanimitas in diebus Noe apparata Arca, in quam pauca, ideſt octo animæ ſervatæ ſunt per aquam. Cui correſpondens exemplar nunc & vos ſalvat baptiſma*. Ita vertit Arias Montanus. Syrus vero ita legit: *Cum longanimitas Dei præcepit, ut fieret Arca ob ſpem pœnitentiæ eorum*. Porro hic urgetur illa Dei patientia, quæ tamdiu peccatores expectat ad pœnitentiam, quemadmodum expectavit Chananæos, & Amorræos a Cham uſque ad Joſue, qui eos excidit. Sic expectavit alias gentes uſque ad Nabuchodonoſorem, qui eas tandem evertit. Immiſſionem itaque Diluvii Deus patienter, & longanimiter prorogabat expectans peccatorum pœnitentiam, ut quemadmodum Ninivitis, ita & iis comminatam pœnam ſuſpenderet. At quoniam *omnis caro corruperat viam ſuam*, & increduli erant, & irridebant Noe, qui comminatione diluvii eos ad pœnitentiam provocabat, (*b*) quemadmodum Judæi irridentes oracula

(*a*) *Spiritibus*, qui *in cuſtodia erant*, (& ut alii vertunt *in inferno*, alii in *carcere*) *prædicavit Chriſtus* (inquit Œcumenius in hunc locum,) *his, qui ſecundum carnem vixerant, ad judicium* (judicando, & condemnando illos) *illis vero, qui ſecundum ſpiritum, ad gloriam, & ſalutem*.

(*b*) Ita Cornelius a Lapide in hunc locum.

la Isaiæ 28. dicentis: *Hæc mandat Dominus*, dicebant: *Manda, remanda, expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi*, quasi falsæ & illusoriæ essent minæ Noe. Hinc quænam spes affulgere potest ex tanta cordium obduratione, ut pluribus ex iis Deus singularem pœnitendi gratiam contulerit? Num pœnitentia naturale donum est, quod ex vexatione dante intellectum facile oriatur? Vexationem hanc facile etiam pati poterant, cum fabricaretur Arca, & tamen pœnitentiam non egerunt, licet centum circiter anni (*a*) a commi-

(*a*) Centum circiter annos intercessisse a comminatione ad Diluvium, colligi facile posse videtur, si conferamus Caput V. Gen. cum duobus sequentibus. Versiculo enim ultimo cap. 5. legimus: *Noe vero cum quingentorum esset annorum, genuit tres filios Sem, Cham, & Japhet*. Cap. autem VI. repetitur hæc generatio, & nullis interjectis, nec ulla facta temporis distinctione statim animadvertitur corruptio universæ carnis, & comminatio Diluvii adjicitur, nec non præceptum condendi arcam. Enimvero versic. 9. & seq. legimus: „ Noe vir justus, „ atque perfectus fuit in generationibus suis, cum „ Deo ambulavit. Et genuit tres filios Sem, Cham, „ & Japhet. Corrupta est autem Terra coram „ Deo, & repleta est iniquitate. Cumque vidisset Deus Terram esse corruptam, (omnis quippe caro corruperat viam suam super Terram) „ dixit Noe: Finis universæ carnis venit coram „ me: repleta est terra iniquitate a facie eorum, „ & ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam. " Quapropter cum comminatus est Deus finem universæ carnis, Noe quingentorum erat annorum. Capite vero 7. v. 5. hæc habemus: „ Fecit ergo Noe quæ mandaverat ei Dominus. „ Erat-

minatione elapsi sint ad Diluvium. Inanis igitur fiducia est, seu potius gratuita assertio quolibet destituta fundamento. Futilissima vero est altera Gravinæ responsio. Nam quid refert ante Christum necessarium non fuisse Baptismum? Num sequitur numerosiores tunc temporis fuisse Electos, quam Reprobos? Certe ex unanimi Patrum consensu probatum satis est necessariam & tunc fuisse ad salutem Mediatoris fidem, quæ sacrificiis significabatur. An vero plures, an pauciores ante Christum habendi sint universa hominum tunc spectata natura, qui & Mediatoris fide instructi fuerint, & sacrificiis eam significaverint, quisque judicare facile poterit, qui in historia veteris Testamenti mediocriter sit versatus.

Præterquamquod non fides tantum, sed & mores recte instituti etiam tunc ad salutem postulabantur. Hinc qua duce ratione vitam degerent antediluviani homines novimus ex Genes. cap. *6.* & seqq. *Corrupta* nempe *erat terra*, *& repleta iniquitate*, *& cuncta cogitatio intenta ad malum omni tempore*. (v. 5. & 12.) Post diluvium vero, cum Dominus *pluit super Sodomam*, *& Gomorrham sulphur*, *& ignem a Domino*, *& subvertit civitates has*, *& omnem circa regionem*, *universos habitatores urbium*, (Gen. cap. 19. v. 24.) nec decem justos ibi extitisse compertum habemus, quoniam cap. præc. v. 32. legimus: *Quid si in-*

„ Eratque sexcentorum annorum, quando diluvii „ aquæ inundaverunt super Terram. " Centum igitur anni circiter elapsi sunt a facta comminatione ad Diluvium.

si inventi fuerint ibi decem? *Et dixit* (Deus) *non delebo propter decem*: Cum propter simulacra, quæ colebant, proscripsit Deus Chananæum, Amorrhæum, & Hethæum, Pherezeum quoque & Hevæum, & Jebusæum (Exod. 34. v. 11. & seqq.): cum filiis Israel præcepit Deus, postquam singula iniquitatum genera recensuit, ne inquinarentur *in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universæ gentes, quas ego* (inquit Deus) *ejiciam ante conspectum vestrum, & quibus polluta est terra: cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos*. (Levitici 18. v. 24. 25.) Cum pluries tandem ipse electus populus lapsus est in idololatriam, quemadmodum legimus Genes. 34. v. 2. de ipsa domo Jacob, dum ipse convocata omni domo sua ait: *Abjicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt*: Et cum recenter adhuc eductus esset populus e dura Pharaonis servitute *fecerunt sibi vitulum conflatilem, & adoraverunt*, (Exodi 32. v. 8.) *& ceciderunt in die illa viginti tria millia hominum*(ibidem. v. 28.). Hæc, (ne singula hujus generis persequar) si pensentur, (dicam ego potiori jure) *ne per somnium quidem eruitur* minorem tantummodo hominum partem ante Christum naufragium fecisse.

Ad novum Testamentum vero quod attinet, in summa rerum ignoratione versari videretur, qui tantum in dubitationem adduceret, an ex universo hominum genere plures electi sint, an reprobi. Si nempe singulas percurramus Nationes (*a*) extra omnem dubitationis aleam positum

---

(*a*) Vide Cl. Mamachium in opere, cui titulus: Ori-

tum est longe numerosiores esse, qui ad baptismi gratiam minime perveniunt, (sive aquæ sit, sive sanguinis, sive flaminis) & qui extra Ecclesiæ Arcam degunt, & tamen (ut docet Lactantius lib. V. Institutionum cap. 30. Tom. III. Bibl. Patrum p. 588.) „ si quis non intrave„ rit, vel a qua si quis exierit, a spe vitæ & „ salutis æternæ alienus est. " Quare oleum, & operam perdere existimarem, si in ea tantum commostranda vel tantillum temporis impenderem. Satius ergo erit ad magis operosam disputationem dirimendam cogitationem convertere, quæ ad praxim refertur, nempe ad regulam Apostoli nos excitat; *ut cum timore, & tremore nostram salutem operemur*. Sit itaque.

CAPUT II.

PROPOSITIO.

Constans, & perpetua SS. Patrum doctrina est majorem habendum esse reproborum, quam electorum numerum inter ipsos adultos Catholicos.

QUanti facienda sit veneranda Antiquitatis canities in Theologicis controversiiis dirimendis novimus ex ipsa Patrum doctrina, qui IV. & V. Ecclesiæ sæculis, & sequiori-

Origin. & Antiquit. cap. 2. & seqq. in quibus agitur de origine, & propagatione Christianæ Religionis in singulis Mundi partibus.

ribus ætatibus floruerunt. Eo enim tota tendit Patrum iſtorum temporum oratio, ut doceant Antiquitati eſſe religioſiſſime adhærendum. Ita S. Cæleſtinus Papa in ſermone in Conc. Rom. habito ann. 430. adverſus hæreſim Neſtorii ex Damaſo, Ambroſio, & Hilario B. Virginem agnoſcendam, & confitendam eſſe Deiparam demonſtrat. Idem factum novimus a S. Leone in Ep. ad Leonem Auguſtum, quæ erat de Verbi Dei Incarnatione, dum doctrinam confirmat ex SS. Gregorio Nazianzeno, Baſilio, Cyrillo Alexandrino, Auguſtino, Athanaſio, Ambroſio, aliiſque. Quinimo ad tollendum, & exterminandum errorem aliquem recenter prodeuntem in Eccleſia Dei, unice interdum adverſarios provocabant Patres IV. Sæculi ad trium priorum ſæculorum auctoritatem. Quod quippe argumentum etiamſi ſolum extitiſſet, efficax quam maxime, aptiſſimumque exiſtimabant ad novitatem quamlibet conterendam. Sic D. Auguſtinus lib. I. contra Julianum dimicans, Catholicam de peccato originali ſententiam propugnaturus Irenæi, Cypriani, Rheticii, Ambroſii, Baſilii auctoritates commemorat: *Tales quippe*, inquit, *ac tanti viri ſecundum Catholicam fidem, quæ antiquitus toto orbe diffunditur, & hoc, & illa vera eſſe confirmant, ut veſtra fragilis, & quaſi argutula novitas ſola auctoritate conteratur illorum*. Inquiramus etiam nos an argutula novitas P. Gravinæ de majori reproborum numero non ſolum inter adultos Catholicos, (tolerabilius ſaltem id eſſet) ſed etiam univerſa hominum ſpectata natura, ſola SS. Patrum auctoritate conteratur.

Pa-

Patres Saeculi II.

S. Irenæus Ludg. Ep. & M. in libris contra hæreses lib. 4. c. XV. §. 2. col. 245. Edit. Paris. an. 1710. *Invenient in ea vocatione, quæ est secundum nos, multos quidem vocatos, paucos vero electos*. Idem contra hæreses lib. IV. cap. 27. §. 4. col. 265. *Sic & hic vocati multi, pauci vero electi . . . . . An ignoratis* (dicente Apostolo) *quoniam injusti Regnum Dei non hæreditabunt? Nolite seduci, neque fornicatores, neque idololatræ, neque adulteri, neque molles . . . . Regnum Dei possidebunt. Et quoniam non ad eos dicit, qui extra sunt, sed ad nos, ne projiciamur extra Regnum Dei, tale aliquid operantes*. Idem l. IV. contra hæreses cap. 36. §. 6. col. 279. *Quemadmodum enim in priori Testamento non in multis illorum bene sensit, sic & hic multi vocati, pauci electi*.

Tertullianus in lib. de fuga in persecutione &c. prope finem Edit. Paris. 1695. *Multi vocati, pauci electi. Non quæritur, qui latam viam sequi paratus sit, sed qui angustam*.

Patres Saeculi III.

Origenes Hom. IV. in Jeremiam, Operum Tom. III. p. 144. §. 3. edit. Paris. 1740. *Neque mentitur Jesus dicens: Multi vocati, pauci autem electi: ex tantis Christianam fidem pollicentibus, pauci sane reperiuntur, qui habent fidem, & veritatem, & Beatitudine digni sint*. Idem Origenes Com. in Matthæum, Operum Tom. III. p. 526. §. 12. „ Postquam vero animadverterimus unum-

„ quod-

„ quodque peccatorum, per quæ ad inferos de-
„ scenditur, portam inferi esse, intelligemus ani-
„ mam habentem maculam, aut rugam, aut hu-
„ jusmodi, quæque propter nequitiam neque san-
„ cta est, nec immaculata, petram non esse, su-
„ per quam Christus ædificat. Si quis autem
„ nos super his convictos pudore afficere vult
„ propter multitudinem hominum ex Ecclesia,
„ qui Fidem amplexi creduntur (vel juxta ve-
„ terem interpretationem,) *qui credere æstiman-*
„ *tur*, dicendum est huic non illud modo: *mul-*
„ *ti vocati, pauci vero electi*, sed & id, quod a
„ Servatore iis dictum est, qui ad se accedunt,
„ ut extat in Lucæ Evangelio iis verbis: *Con-*
„ *tendite intrare per angustam portam, quia mul-*
„ *ti dico vobis, quærent intrare per angustam, &*
„ *non poterunt*. Dicendum & illud est, quod scri-
„ ptum habetur in Matthæi Evangelio: *Quo-*
„ *niam angusta porta, & arcta via est, quæ du-*
„ *cit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam*.
„ Animum autem ad id advertens: *quia multi*
„ *dico vobis, quærent intrare, & non poterunt*, in-
„ telliges illud ad eos pertinere, qui se ex Ec-
„ clesia esse gloriantur quidem, imbecilliter au-
„ tem, & præter sermonis Evangelici præceptum
„ vivunt. “

Patres Sæculi IV.

S. Athanasius in Ep. I. ad Castorem §. 13. Operum Tom. II. p. 372. edit. Paris. 1698. „ *Per multas tribulationes oportet intrare in Re-*
„ *gnum Cælorum; & angusta porta, & arcta*
„ *via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui*

„ *in-*

„ *inveniunt eam*. Animum itaque paucis illis bo-
„ nis adhibe, & ex eorum exemplo vitam insti-
„ tue tuam, nec attendas pigris, & contempto-
„ ribus, quantumvis multi numero sint. *Multi*,
„ inquit, *vocati*, *pauci vero electi*, *&* *parvus*
„ *grex est*, *cui placuit Patri dare regnum*. "
Idem dialog. 2. contra Macedon. Conf. prim. Operum Tom. II. p. 562. „ An non audivimus
„ Dominum dicentem: *Multi sunt vocati*, *pauci*
„ *vero electi*; *angusta est*, *&* *arcta via*, *quæ du-*
„ *cit ad vitam*, *&* *pauci sunt*, *qui inveniunt eam*?
„ Quis igitur sana mente præditus non malit
„ in *paucorum* esse numero, per angustam ad sa-
„ lutem ingredientium, quam multorum per la-
„ tam ad interitum ruentium? "

S. Basilius in sermone Ascetico de Renunciatione Sæculi §. 9. Operum edit. Paris. an. 1722. Tom. II. p. 210. „ Opta, ut sis de numero pau-
„ corum. Rara siquidem quæ bona; quamobrem
„ etiam *pauci sunt qui introeunt in Regnum Cælo-*
„ *rum*. Nolite putare salvari omnes, qui in Cel-
„ la se continent, malos etiam, & inutiles. Ne-
„ que enim ita se res habet. Nam sunt multi
„ quidem, qui se ad virtutis, atque honesti in-
„ stitutum transferunt, rarissimi vero qui ejus
„ jugum suscipiant. Violentorum enim est Re-
„ gnum Cælorum, & violenti rapiunt illud. "

S. Hilarius Tract. in Ps. 64. §. 5. Operum edit. Paris. an. 1693. col. 164. ad ea verba: *Beatus*, *quem elegisti & assumpsisti*, *ut inhabitet in tabernaculis tuis*. *Omnis quidem caro*, inquit, *veniet*, *idest ex omni hominum genere congregamur*, *sed Beatus est*, *quisquis fuerit electus*: *multi enim secundum Evangelium sunt vocati*, *pauci vero electi*.

Idem

Idem comm. in Matthæum cap. 22. §. *6.* & 7. col. 120. de nuptiis filii Regis. *Hic itaque* (*nempe non inventus veste nuptiali indutus*) *tollitur*, & *in exteriores tenebras mittitur, quia multi vocati sunt*, & *pauci electi. Non est igitur paucitas in invitatis, sed raritas in electis.*

Gregorius Nazianz. Orat. XXX. ad *1*60. Episcopos, Operum Tomo. I. p. 515. edit. Colon. ann. *1*69*0*. inquit. Illud autem quomodo intelligendum esse censes: „ *si fuerit numerus filiorum* „ *Israel, ut arena maris, reliquiæ salvæ fiant?* „ Quo item modo illud: *reliqui mihi septem mil-* „ *lia virorum, qui non flexerunt genu ante Baal?* „ Non est ita; non, inquam, ita est. *Non in* „ *pluribus beneplacitum est Deo.* Tu quidem my- „ riades numeras: at Deus eos qui salutem con- „ sequuntur; tu infinitum pulverem, ego electio- „ nis vasa. “

Idem Orat. XXX., quæ est prima adversus Eunomianos p. 534. inquit: „ Quid igitur? Cum „ audis viam unam esse, eamque *perangustam*, „ quid his verbis significari putas? Unam sane „ esse, si virtutem spectes, (hæc enim unica est, „ licet in multas partes secetur) verum angustam „ propter sudores, & quia non a multis teritur, „ si quidem multitudinem eorum cogites, qui „ contrario itinere per vitium gradiuntur. Ita „ mihi quoque videtur. “

S. Jo. Chrysost. in illud: *si esurierit inimicus* &c. §. 2. Operum T. III. p. 158. edit. Parif. 1721. *Lugeo, dum mihi venit in mentem, quanta pereat eorum multitudo, qui salvi erant: quantam faciam fratrum jacturam, quam exiguum in numerum redigantur, qui salutem adipiscuntur, ut major pars* *cor-*

corporis Ecclesiæ mortuo, & immobili corpori assimiletur.

Idem in Acta Apostolorum Hom. 24. Tom. IX. p. 198. *Quod putatis in urbe nostra esse, qui salutem consequentur? Molestum quidem est, quod dicturus sum. Dicam tamen. In tot millibus, non sunt centum, qui salutem consequantur, sed de illis etiam dubito.*

S. Epiphanius quoque in illud Cantici Canticorum: *Surgam itaque, & circuibo Civitatem* p. 43. Edit. Rom. 1750. „Ostendit per ea verba, quia „ si quis eum quærit in foro, ubi sunt mundi „ negotia, aut in plateis, non invenit, quoniam platea, idest latine *lata via est quæ ducit* „ *ad perditionem, angusta vero, atque contrita, quæ* „ *ducit ad vitam.* "

S. Ephrem de patientia Tom. 2. p. 331. Edit. Rom. 1743. „ talem quippe Dominus constituit „ viam, quæ ducit ad vitam, angustam scilicet, „ & arctam, sicut scriptum est; ideo *& pauci* „ *ingrediuntur per eam.* " Eadem habet de pænitentia Tom. 3. p. 398. Atque Parænes. 48. Tom. 2. p. 175.

S. Ambrosius in Apologia pro Davide cap. 9. Operum Tom. I. col. 690. Edit. Paris. 1686. „ Quomodo illud : *quis habitabit in tabernaculo* „ *tuo, aut quis ascendet in montem Domini?* Non „ utique nullus, sed rarus. "

Idem in Ps. 40. §. 7. Operum Tom. I. col. 869. Edit. Paris. 1686. „ *In die mala liberabit eum* „ *Dominus*, quoniam amara videtur, quæ plures adjudicat pœnæ. Via enim virtutis angu- „ sta est, lata delicti: ideo *rariores* in virtute am- „ bulant, *plures* in flagitio versantur. Quo fit,

ut

„ ut inferior eorum fit numerus, qui præmia re-
„ munerationis accipient, quam qui ob pretium
„ gravium peccatorum, sortem adversam judicii
„ reportabunt. Quasi dolens igitur dixit malam
„ judicii diem . . . ideoque multi *damnantur*,
„ *pauci coronantur*. “

S. Hieronymus lib. 2. contra Pelagianos, Operum Edit. Verone. an. 1737. Tom. 2. p. 741. „ *Quam arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam*. Non dixit, qui „ gradiuntur per eam, hoc enim difficillimum „ est, sed qui inveniunt eam. Pauci enim in- „ veniunt, & multo *pauciores* ingrediuntur per „ eam. “ Lactantius lib. 6. Institut. cap. 4. & 7. de via virtutis, & via vitiorum agens, & illi æterna bona, alteri vero æterna mala præparata esse admonens concludit tandem *pauciores esse, qui viam virtutis ingrediuntur, & idcirco eam angustam dici*.

S. Augustinus sermone 90. de verbis Evangelii Matthæi 22. ubi de nuptiis filii Regis, Operum Tom. V. col. 487. Edit. Paris. an. 1683. (Perlege totam expositionem incipiendo: Nuptias filii Regis, ejusque convivium) & post pauca hæc habet: „ *Intravit ergo Pater familias inspicere discumbentes, & invenit hominem non* „ *habentem vestem nuptialem: Et ait illi:* „ *Amice quomodo huc intrasti non habens vestem* „ *nuptialem? At ille obmutuit*. Unus obmutue- „ rat, & de ipso uno dictum fuerat: *Ligate illi* „ *manus, & pedes, & mittite illum in tenebras* „ *exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium*. „ Quare hoc? *Multi enim sunt vocati, pauci ve-* „ *ro electi*. Quid huic manifestationi veritatis

„ quispiam contradicat? *Mittite illum in tenebras* „ *exteriores*. Illum certe unum, de quo dicit Do- „ minus: *Multi enim sunt vocati, pauci vero ele-* „ *cti*. Ergo pauci non mittuntur foras. Certe „ unus erat ille, qui non habebat vestem nuptia- „ lem. Projicite eum. Quare projicitur? *Multi* „ *enim sunt vocati, pauci vero electi*. Dimittite „ paucos, projicite multos. Certe unus erat, unus „ omnino, certe non solum multi erant, sed „ multitudine bonorum numerum superabant. „ Multi enim & boni, sed in comparatione ma- „ lorum pauci sunt boni: Multa frumenta nata „ sunt: compara paleis, & pauca grana sunt. „ Idem ipsi in seipsis multi, in comparatione „ malorum pauci. Quomodo probamus, quia in „ seipsis multi? *Multi ab Occidente, & Oriente* „ *venient*, quo venient? Ad illud convivium, „ in quod boni, & mali intrant. De alio con- „ vivio locutus adjunxit: *Et recumbent cum A-* „ *braham, & Isaac, & Jacobi in Regno Cælo-* „ *rum*. Illud est convivium, quo non accessuri „ sunt mali. Hoc, quod modo est, digne acci- „ piatur, ut ad illud perveniatur. Iidem ergo „ multi, qui pauci: multi in seipsis, pauci in „ malorum comparatione. Ergo quod ait Do- „ minus? *Invenit unum, & ait: projiciantur* „ *multi, remaneant pauci*. Dicere enim *mul-* „ *ti vocati, pauci vero electi* nihil est aliud, „ quam aperte ostendere, qui in isto convi- „ vio tales habeantur, ut ad illud convivium „ perducantur, quo nullus accedet malorum. "

Idem serm. 51. Tom. III. col. 562. ad ea verba: „ *Si pauci sunt, qui salvantur. Contendi-* „ *te intrare per angustam portam*, inquit. *Per an-*

„ *gu-*

„ *gustam portam pauci intrant* . . . . Audite me „ pauci . Scio, quia multi auditis, & pauci „ obauditis. Aream video, grana quæro. Et vix „ videntur grana, quando area trituratur, sed „ futurum est, ut ventiletur. Pauci ergo, qui „ salvantur in comparatione multorum perituro- „ rum. "

Idem sermone 249. §. 2. Tom. V. col. 1029. & serm. 250. §. 2. de duarum piscationum disscrimine, & mysterio, similia pronunciat.

Idem Ep. ad Vincentium Rogatistam §. 33. Operum Tom. II. col. 245. „ Non extinguunt isti „ (perversi nempe) frumenta Dominica in eo- „ rum quidem comparatione pauca, sed multa „ per se ipsa non extinguunt electos Dei con- „ gregandos in fine sæculi a quatuor ventis „ a summis Cælorum usque ad terminos eorum „ &c. "

Idem in Ps. 93. vers. 16. Tom. IV. col. 1015. „ Multi mali te circumdant, quia pauca grana, „ multa palea. Habet hæc area grana sua, sed „ adhuc laborant. Separata ergo a palea tota „ massa grandis erit: pauca grana sunt, sed in „ comparatione palearum, multa autem in se. "

Idem Augustinus contra Faustum lib. 13. cap. 16. Operum Tom. VIII. col. 260. inquit: „ Sciret „ (gentilis ille) cum paucis hæreditatem Dei, „ cum multis autem signacula ejus participanda; „ cum paucis communicare sanctitatem vitæ, „ & donum *charitatis diffusæ in cordibus nostris* „ *per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*, ad „ quem fontem interiorem nullus alienus acce- „ dit: cum multis autem sanctitatem sacramen- „ ti, quod qui manducat, & bibit indigne, ju-

„ dicium sibi manducat, & bibit, qui autem „ manducare contemnit, non habebit in se vi„ tam, & ideo non perveniet ad vitam æter„ nam: eosdemque paucos in comparatione mul„ titudinis malorum *paucos* dici; esse autem per „ se ipsos consideratos in magno numero diffu„ sos toto orbe terrarum, crescentes inter ziza„ niam, & cum palea usque ad diem messis, & „ ventilationis. "

Idem Augustinus lib. 20. contra eumdem Faustum Manichæum Tom. VIII. col. 350. „ At enim, „ multi Christiani Catholici vocantur, & sunt „ adulteri, raptores, avari, ebriosi, & quidquid „ aliud sanæ doctrinæ adversantur. Quid autem in„ ter vos in tam exiguo, ac pene nullo numero ve„ stro, nonne plerique sunt tales, & quidam „ in Paganis non sunt tales? Num ideo Paga„ nos, qui tales non sunt, dicitis meliores vo„ bis? Cum tamen propter sacrilegam vanita„ tem sectæ vestræ etiam qui in vobis tales non „ sunt, Paganis etiam talibus deteriores sint. Un„ de manifestum est, non ideo derogari sanæ „ doctrinæ, quæ sola Catholica est, quia multi „ ejus nomine censeri volunt, & per illum sa„ nari nolunt. Agnoscenda enim est paucitas „ illa, quam Dominus præcipue commendat, „ in ingenti, atque innumerabili multitudine „ toto orbe diffusa; quæ tamen paucitas san„ ctorum, atque Fidelium, quod sæpe commen„ dandum est, tamquam granorum in comparatione „ multitudinis palearum paucitas dicitur, per se au„ tem ipsam tantam massam frumenti facit, ut omnes „ probos, & reprobos vestros, quos pariter veritas „ reprobat, incomparabili multitudine superet. "

Patres Sæculi V.

Joannes Caſſianus de Inſtitutis Renunciantium cap. 38. ad ea verba: *anguſta eſt porta, & arcta eſt via &c.* inquit: „ Vive ergo, ut pauci, ut „ cum paucis inveniri merearis in Regno Dei: „ *Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi &c.* „ *Puſillus eſt grex, cui complacuit patri hæredita-* „ *tem dare.* “

S. Nilus Abbas Epiſtolarum lib. I. Epiſt. 157. Tom. I. p. 65. Edit. Romæ an. 1668. „ *Anguſta* „ *janua, & arcta via eſt, quæ ducit in vitam,* „ *& pauci ſunt, qui deprehendunt.* Si itaque, „ qui eam deprehendunt, pauci ſunt: multo pauciores erunt, qui introire valeant. “ Eadem tradit S. Iſidorus Peluſiota Epiſcopus lib. 5. Ep. 89. ad Euſebium Presbyterum.

S. Cyrillus Alexandrinus in Iſaiam lib. 2. in illud: *Propterea pauciores habitabunt in terra, & relinquentur homines pauci.* Op. Tom. 2. p. 338. Edit. Pariſ. an. 1638. „ Deſcendent ad inferos „ puniendi, & relinquentur *pauci*, ideſt, qui per „ Juſtitiam Deo placuerunt, & ex præclare, forti- „ terque geſtis divitias adepti ſunt. Sunt autem „ hi pauci juxta Servatoris vocem, quoniam „ *multi* quidem *vocati, pauci vero electi*. Idem lib. 6. comm. in Evang. Joannis cap. 5. Tom. IV. p. 402. „ Inter multos vocatos per gratiam „ ad ſupernam Civitatem aſcendunt *non multi*. „ Pauci enim electi juxta Salvatoris ſententiam, „ ex omni videlicet gente aſſumpti. “

S. Leo Magnus ſerm. 48. de Quadrageſima Operum Tom. I. p. 116. Edit. Lugd. ann. 1760.

„ Impletur itaque per omnia sententia veritatis, „ qua dicitur angustam esse, & arctam viam, „ quæ ducit ad vitam, & cum latitudo itine- „ ris ad mortem trahentis multis frequentetur ag- „ minibus, in salutis semitis paucorum intran- „ tium sunt vera vestigia. “

Patres Sæculi VI.

S. Hormisda Ep. 21., quæ est ad Omnes Catholicos Orientales, & quæ lecta est act. 2. Quintæ Synodi (Vide Baronium ad ann. 518. num. 6.) inquit: *Angusta porta, sed regna diffusa, paucis aditus, sed probatis.*

S. Gregorius Magnus Moral. lib. 17. in cap. 25. Job, Operum Tom. I. col. 542. Edit. Paris. an. 1705. „ Qui (electi nempe) licet nunc „ pauci appareant, in invisibili tamen patria innu- „ merabiles regnant; quia etsi ex comparatio- „ ne pravorum pauci sunt, in congregatio- „ nis suæ frequentia metiri nequaquam pos- „ sunt. “

Eadem habet Moralium lib. 30. cap. 39. Job v. 7. Tom. I. col. 981.; & Moralium lib. 32. in cap. 40. Job, Tom. I. col. 1057.

Idem Gregorius lib. I. in Evang. Hom. 19. Tom. I. col. 1513. „ Sed post hæc terribile est „ valde, quod sequitur: *Multi enim sunt vocati,* „ *pauci vero electi;* quia & ad fidem plures ve- „ niunt, & ad cæleste Regnum pauci perducun- „ tur. “

Similia legimus in Evang. lib. II. Hom. 38. Tom. I. col. 1638. ubi Electorum paucitatem designatam esse vult in figura Arcæ. Similia quoque

que ſuper Cant. verſ. 7. cap. 6. Tom. III. parte II. pag. 445.

Primaſius Adrumeti in Africa Epiſcopus lib. IV. in Apocal. Vide Bibliam PP. Edit. Colon. Tom. 6. p. 2. p. 187. col. 1. „ Cum partis ad- „ verſæ deſcriberet poteſtatem, aptius hic agni „ victoriam prædicavit, quem in ſuis triumpha- „ re deſignans, adjicit. Et qui cum eo erant „ *electi*, *&* *fideles*, *&* *vocati*. Bene præmiſit *ele-* „ *cti*, propter quod Dominus dicit: *Multi enim* „ *ſunt vocati*, *pauci electi*.

Patres Sæculi VII.

S. Iſidorus Hiſpalenſis in lib. Quæſtionum in Numeros, Q. 42. Operum parte 2. p. 196. Edit. Madrit. an. 1599. „ Porro, quod ſexcenta millia „ armatorum de Ægypto enumerantur egreſſa, „ & ex ipſis non ſunt amplius, quam duo ter- „ ram repromiſſionis ingreſſi; hæc figura demon- „ ſtrat *multos per baptiſmum ad fidem tranſire*, „ ſed ad Patriam cæleſtem pauciſſimos perveni- „ re ſecundum figuram illam in Evangelio, in „ qua *multi vocati*, *pauci vero inveniuntur ele-* „ *cti*. “

Eadem ſentit Antiochus Monachus Paleſtinus Hom. 94. Vide Bibliotech. PP. tom. 7. p. 209.

Patres Sæculi VIII.

Venerabilis Beda in Matthæi lib. 4. cap. 20. Op. to. V. col. 79. *Multi enim ſunt vocati*, &c. *quia ad fidem multi veniunt*, *&* *ad cæleſte Regnum pauci perducuntur*.

Idem docet in Lucam lib. V. cap. 18. Tom. V. col. 392.

Patres Sæculi IX.

Paschasius Ratbertus lib. IV. Comm. in Matthæum Tom. IX. Biblioth. PP. p. 1003. *Quia lata porta, & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem. Hanc igitur, licet nemo quærat, omnes inveniunt, quia in ea nati, & si inde abstulerint, ultronea se offert. Unde rarus, qui ad virtutem manus mittat.*

Item lib. 10. in Matth. p. 1152. „ *Multi autem sunt vocati, pauci vero electi*. Non igitur „ paucitas invitatorum, sed paucitas electorum, „ quia in invitatione absque ulla exceptione im„ mensæ bonitatis est magnitudo, in invitatis „ vero discretio est Judicii, & probitatis ele„ ctio. “

Patres Sæculi X.

Ratherius Episcopus Veronensis in serm. 2. de Ascensione apud Lucam d' Achery in Spicilegio &c. Tom. I. p. 399. „ *Multi enim sunt vocati,* „ *pauci vero electi?* Et non: *Omnis, qui dicit* „ *mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum* „ *Cælorum?* Qui enim sunt vocati, nisi per Ba„ ptismum Ecclesiam ingressi? Quid pauci ele„ cti, nisi qui Sacramentum vivendo tenuerunt, „ quod inde perceperunt? Qui non electi, nisi „ qui non servaverunt, quod promiserunt. “

S. Nilus Calaber, cum reprehenderetur a Metro-

tropolita Calabriæ revelatio quædam facta S. Symeoni Stylitæ de paucitate salvandorum, paucitatem hanc certissimam esse pluribus ostendit, ut legitur in ejus vita apud Baronium ad annum *976.* §. 3.

Si quis plura desideret, consulat accuratissimam Patrum collectionem elaboratam a Cl. Igginio in opere *de paucitate salvandorum*; a quo & nos plura accepimus testimonia, utpote suis exemplaribus plane respondentia.

Theologorum doctrinam persequi in hac re supervacaneum existimo post ineluctabile argumentum desumptum ex non interrupta SS. Patrum Catena. Nam præterquamquod eam tuentur communiter Theologi, (ut videre est apud Didacum Ruiz de Montoya Tom. de prædestinat. p. 54. sect. 1., & præter D. Thomam I. part. quæst. 23. art. 7. ad 3. eam docent Cajetanus in Parab. de Virginibus, Carthusianus, Lyranus, Maldonatus in cap. 22. Matth., Molina 1. p, quæst. 23. art. 7. Cornelius a Lapide in cap. 1. Epistolæ Jacobi, & alii.) *Hujusmodi tamen causæ definiendæ sunt non Theologorum numero, sed pondere fundamentorum*, ut docet insignis Theologus Societatis Jesu P. Michael Elizalde in opere in scripto *de recta doctrina morum* Parte III. lib. VIII. q. XVI. §. IV. p. 235. Hinc fundamenta jeci, quibus firmiora, & solidiora postulari nequeunt. Et ibidem §. VI. p. 237. ita differit. „ Si qui nihilominus erunt, qui dissen„ tiant, precamur, ut rem auctoritate agant (sin„ cere quidem non ficte intellecta) sanctorum„ que aliquorum qui multitudinibus salutem pro„ miserint, Doctrinis nos consolentur; mise-

„ ran-

„ randum enim alioquin est, ac valde mise-
„ randum existimare sanctos Dei, Ecclesiæque
„ Doctores in via ipsa salutis scienda, quam eos
„ scivisse certissime credimus, aberrasse. "

Hinc oleum, & operam perdere existimarem, si ad Theologicam trutinam revocarem futiles alias conjecturas, quæ ex asceticis, & aliis infimis Theologiæ locis inepte repetit P. Gravina: Etenim ex iis tantum conjicit, ut ipse fatetur, quemadmodum ex sacris litteris, & SS. Patribus, ex quibus tantum desumptæ conjecturæ ex præexcellenti, quo gaudent fundamento, nempe verbo Dei, scripto, vel tradito, diluendæ videntur.

At quoniam aliæ & hoc destitutæ sunt præsidio, hinc contemnendæ plane videntur, ne lectorum abutar patientia. Neque enim opinari licet SS. Patres in via salutis tradenda, quam certe noverant, unanimiter erraße.

CAPUT III.

Diluuntur conjecturæ P. Gravinæ e sacris litteris petitæ, & compescitur verisimilitudo benignæ opiniones.

SAcrarum litterarum testimonia ad intelligentiam SS. Patrum exacta, nec non unanimis Patrum consensus in doctrina aliqua Theologica asserenda ita Rem fide divina certam constituunt, ut falsum, temerarium, & hæresi proximum cunctis Theologorum suffragiis haberi debeat, quod in contrarium adducitur. Quamvis tamen iis rite jactis fundamentis, quibus nil solidius ad firman-

mandum aliquod certiſſimum dogma adinveniri poteſt, fulciatur ſententia noſtra; nihilominus, ſi P. Gravinæ ſententiam audiamus, hæc eadem Propoſitio nonniſi veriſimilitudine gaudet, eodem ferme pacto, ac oppoſita ſententia, cujus veriſimilitudinem ex nonnullis conjecturis tantum repetendam eſſe judicat. Inquit enim p. 528. „ Contentus ſum oſtendere, ſi divinorum librorum teſtimonia quædam acutius introſpiciamus; nec contrariam, nec noſtram aut certam eſſe, aut invincibilem: utrinque præſto ſunt conjecturæ, in promptu præſidia ad veriſimilitudinem pro utraque parte firmandam. " At quid ſentiendum ſit de hac enuntiata veriſimilitudine, qua plurimum ſententiæ noſtræ detractum eſſe quiſque intelligit, ſententiæ vero Gravinæ plus æquo tributum, aliis judicandum relinquo. Novit enim unusquiſque Theologicas diſciplinas excolens magnum intereſſe diſcrimen inter argumentum ab immutabili verbo Dei, & conſtanti Patrum traditione depromptum, ac inter conjecturas ab humana cogitandi ratione petitas; adeo ut conjecturæ, quibus altera innititur ſententia, a perpetua Traditione in oppoſitum conterantur plane, & fiant pulvis.

Examini ſubjiciamus nunc, an ſaltem firmitatis aliquid deprehendi queat in conjecturis a P. Gravina conſtitutis, unde benignæ ſententiæ in ſe tantum conſideratæ veriſimilitudinis ratio convenire poſſit. Quamobrem eas, quæ circa ſacrarum litterarum, & SS. Patrum teſtimonia verſantur, utpote aliquam ſoliditatis formam gerere videntur, examinandas aggredimur.

Primam itaque conjecturam conficit P. Gravi-

vi-

vina ex phrasi, qua utitur Matthæus cap. XIII. v. 49. nempe : *Sic erit in consummatione sæculi : exhibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum*, inquiens: „ Electi igitur plures Reprobis sunt, si Scripturarum formulam spectemus. Nimirum juxta proprietatem loquendi (quæ in Scripturis divinis maxima est) rebus confusis, atque commixtis minor numerus a majori separari dicitur. "

Heterodoxis quidem familiare est in sacris litteris explicandis verborum cortici tantum inhærere, nulla habita ratione ad contextum. At quod Catholicus Theologus silentio prætereat in eodem textu, quæ ipsius assertioni directe opponuntur, mirum sane videri debet. Si itaque P. Gravina similitudinem advertisset, quæ habetur versu præcedenti, similem loquendi rationem comperiisset quoque de Electis. Similitudo enim est de *sagena missa in mare*, in qua omne piscium genus colligitur. Boni pisces figurant Electos, mali vero Reprobos, & tamen ibi legimus: *Elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt*. Quamobrem si communis Scripturarum phrasis est juxta Doctrinam P. Gravinæ rebus confusis, & commixtis minorem numerum separari a majori, electi certe ex minori numero constant, utpote qui figurantur per bonos pisces, qui malis commixti ab iis inde separantur. En futilis plane conjectura, quæ ex ipso contextu dissolvitur. Alium itaque sensum præseferunt laudata verba. Ideo enim Reprobi primo separantur, quia ipsi primum Judicis sententiam subibunt, quod cum antecedentibus ejusdem capitis quoque apprime componitur. Similitudinem enim illam

illam tritici, & zizaniorum ſic concludit Chriſtus: *Sicut ergo colliguntur zizania, & igne comburuntur: ſic erit in conſummatione ſæculi. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de Regno ejus omnia ſcandala, & eos, qui faciunt iniquitatem: & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Tunc Juſti fulgebunt, ſicut Sol in regno Patris eorum.*

Utrum autem zizania, & paleæ tritico prævaleant, nec ne, non temere ex futili quadam conjectura dijudicare debemus, ſed patrum doctrina accurate inquirenda eſt. S. itaque Auguſtinus (ut alia Patrum teſtimonia miſſa faciam brevitatis cauſa) contra Creſconium lib. 3. §. 75. Tom. 9. col. 473. poſtquam oſtendit, Electos per ſe ipſos quidem multos eſſe, paucos autem in comparatione malorum ſubdit. *Sic multa grana, quibus horrea complentur magna, pauca dicimus in comparatione palearum*. Idem repetiit S. Doctor lib. 2. contra litteras Petiliani Donatiſtæ §. 106. Tom. 9. col. 251. Quare in aſſequendo Sacrorum librorum ſenſu non extollendum ingenii acumen, ſed veritas potius ſimpliciter inquirenda.

Pergit inde P. Gravina ad laudandum in altera conjectura Dei, Chriſtique ſtudium ſalvandi homines, cui analogæ ſunt, & aliæ conjecturæ deſumptæ a Chriſto omnium Redemptore, a Dei Providentia, Potentia, & Sapientia, ab Angelis cuique hominum delectis ad cuſtodiam, a Mariano tandem patrocinio in ſalutis negotio: ex quibus Theologo noſtro inferre poſſe videtur Conſectarium illud; ergo pluribus datum eſt ad æternæ ſalutis portum appellere, etiamſi uni-

si universam hominum spectemus naturam.

Verum quamvis in Deo seriam agnoscamus voluntatem salvandi omnes homines virtute meritorum Christi, *Qui Redemptione copiosa, nimia charitate, pretio magno plus nobis* restituit, quam Adam abstulerit, dum ab accepta Justitia declinavit; & licet de Providentia Divina fateamur illud Sapientiæ VIII. v. 1. *Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter:* & de Potentia cum Ecclesia Catholica canamus: *Qui omnipotentiam tuam parcendo, & miserando maxime manifestas*: & de Sapientia quoque divina agnoscamus dictum ab Apostolo: *O altitudo divitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus*: (ad Rom. XI. v. 33.) & quamvis tandem Angelorum custodia, & Mariæ Patrocinium ad salutem nobis plurimum conferant, fateri tamen illud quoque debemus, quod veritas ipsa docuit, nimirum: *Qui creavit te sine te, non salvabit te sine te*. Quæ quidem verba intelligenda esse de cooperatione voluntatis, sine qua ad Regnum nec unus adultorum pervenire valet, Theologorum nemo inficiabitur. Controversia igitur tota in eo versatur, an in pluribus, an vero in paucioribus hæc bona voluntas quæ est ex Gratia Christi, deprehendatur. Porro bona voluntas ex bonis operibus comprobatur juxta illud: *ex fructibus eorum cognoscetis eos*. Quot autem sint ex ipsis adultis Catholicis, *qui spiritus fervore concepto, & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces*, ex vivendi ratione, quæ inolevit in pluribus, & ex iis, quæ cap. 1. & seqq. differuimus, dijudicare quisque facile poterit.

Præ-

Præterea cum ſalus æterna bonum ſit, communem ſtatum naturæ excedens, contingere debet in paucioribus, deficere in pluribus, ut aperte docet D. Thomas, qui ex hac etiam doctrina paucitatem ſalvandorum infert. Inquit enim q. 23. art. 7. ad 3. „ Dicendum, quod bonum pro-
„ portionatum communi ſtatui naturæ accidit,
„ ut in pluribus, & deficit, ut in paucioribus;
„ ſed bonum, quod excedit communem ſtatum,
„ invenitur ut in paucioribus, & deficit ut in plu-
„ ribus: ſicut patet, quod plures habent homi-
„ nes ſufficientem ſcientiam ad regimen vitæ ſuæ;
„ pauciores autem, qui hac ſcientia carent, v.gr.
„ ſtulti: ſed pauciſſimi ſunt, qui attingunt ad
„ habendam profundam ſcientiam intelligibilium
„ rerum. Cum igitur beatitudo æterna in viſio-
„ ne Dei conſiſtens excedat communem ſtatum
„ naturæ præcipue ſecundum quod eſt gratia de-
„ ſtituta per corruptionem originalis peccati:
„ pauciores ſunt, qui ſalvantur. Et in hoc et-
„ iam maxime miſericordia Dei apparet; quod
„ aliquos in ſalutem illam erigit, a qua plurimi
„ deficiunt. "

Miror ſane Theologum Societatis ita urgere Chriſti ſtudium omnes homines ſalvandi, Mariæ patrocinium, & Angelorum cuſtodiam, qui docet p. 136., & alibi verſatilem gratiam ad unum omnibus indifferenter conferri ejuſdem plane naturæ, ac adjutorium Adæ collatum, negat vero intrinſecam gratiæ efficaciam. In quo quidem a Præceptoris ſui Molinæ doctrina ne tantillum quidem deſciviſſe videtur. Itaque, ut miſſam faciamus controverſiam illam magno æſtu exagitatam in ſcholis de natura actualis gratiæ Adæ,

(no-

(nostrum enim non est eam definire) urgemus tantum paucitatem salvandorum ex iisdem principiis Gravinæ. Porro eadem actuali Gratia versatili dimissa libero voluntatis arbitrio suffultus erat tam Adam innocens cum Angelis Sanctis, ac nunc instructi sint homines baptismate renati juxta traditam Gravinæ doctrinam. Hoc tamen inter utrumque statum interest discrimen, quod illi recto ordine, & dominio rationis, reluctante nullo motu concupiscentiæ gaudebant, nec non ea sapientia, qua inviti errare non possent. *Quare, nec diabolus eum cæpisset, nisi jam ille sibi placere cæpisset*, ut argute ait S. Augustinus Lib. XIV. de Civit. Dei cap. XIII. *Et Angeli in ea beatitudine perstitissent, nisi sibi superbe placendo Deum deseruissent*. Quamvis tamen *in tantis bonis* essent constituti, *in tanta beatitudine* defecerunt, tum Adam, tum plura Angelorum agmina. In altero vero statu, nimirum in statu corruptæ naturæ, etiamsi sacris abluti sint undis Catholici adulti, non desinit tamen caro continuo adversus spiritum concupiscere, quæ ad modum *habitus vitiosi*, ut docet D. Thomas, permanet in nobis, una cum ignorantia. Si igitur primus homo sola versatili gratia adjutus (loquimur enim de actuali Gratia: *Tale quippe erat Adæ adjutorium, quod desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret, ut vellet*, ut ait D. Augustinus lib. de Cor. & Grat. cap. 11.) quamvis dono integritatis instructus, quo caro Spiritui, Spiritus Deo perfecte subjiciebatur, tamen ab illa integritate defecit per solum liberum arbitrium, si id quoque pluribus Angelorum copiis contigit, profecto nonnisi temere præsumi

potest

poteſt in ſtatu corruptæ naturæ aliquos adultos Catholicos ſola verſatili gratia adjutos in tantis malis ſalutem aſſequi. At quid temeritate fortius? Aut quid tam indignum Theologi gravitate, quam aut falſum ſentire, aut quod nulla ratione exploratum eſt aſſerere? Porro utramque notam incurrit P. Gravina, dum nullo ſuffultus præſidio aſſerere non dubitat, plures non ſolum ex Catholicis adultis, ſed etiam ex Ethnicis, Mahometanis, Hebræis in tanta ægritudine ſalvari, quam damnari ſola verſatili gratia adjutos.

Tolerabilius certe fuiſſet Gravinæ conſectarium, ſi præter verſatile adjutorium agnoviſſet etiam medicinalem Chriſti gratiam, qua fit, *ut non ſolum facienda noverimus, ſed etiam ut cognita ſancto amore faciamus*, ut eam optime definit S. Auguſtinus lib. 4. ad Bonifacium cap. 5. quæ non tantum tribuit agendi potentiam, ſed ipſum velle, & operari, quemadmodum docet *præſtantiſſimus Gratiæ Miniſter*, (ſic eum vocat S. Proſper Cap. ultimo Ep. ad Rufinum) ad normam Doctrinæ Eccleſiæ: (*a*) quamvis tamen

K plu-

(*a*) Ne crambem recoquere videar, minime perſequar, quæ Theologi ex ſacris litteris, ex Eccleſiæ orationibus, & ex omnibus pene libris D. Auguſtini repetunt ad oſtendendam gratiam ſe ipſa efficacem. Referam tantum Decretum Benedicti XIII. *Demiſſas preces* anni 1724. in quo a calumniis vindicat Summus Pontifex hujus Doctrinæ propugnatores; atque Doctrinam de Gratia per ſe efficaci, ut dogma celebrat, emanans a verbo Dei,

plures sint, qui vitiis dediti, & per latam, & spatiosam viam incedentes speciale hoc Dei donum demerentur, & pauci, qui a peccatis liberentur, simulque virtutis opera exerceant, atque usque in finem perseverent.

§. II.

Quod si ineptæ fuerunt conjecturæ hucusque expositæ, ineptiores sunt, quæ sequuntur. Quare ne ego quoque ineptire videar, breviter eas re-

---

Dei, & Patrum dictis, nec non summorum Pontificum, & Conciliorum Decretis: *Magno igitur animo* (inquit S. Pont.) *contemnite, dilecti filii, calumnias intentas sententiis vestris de gratia præsertim per se, & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuistis, & quas ab ipsis SS. Doctoribus Augustino, & Thoma se hausisse, & verbo Dei, Summorumque Pontificum, & Conciliorum Decretis, & Patrum dictis consonas esse schola vestra gloriatur. Cum igitur bonis & rectis corde satis constet, ipsique Calumniatores nisi dolum loqui velint, satis perspiciant SS. Augustini & Thomæ inconcussa, sanctissimaque dogmata nullis prorsus antedictæ Constitutionis* (*Unigenitus*) *censuris esse perstricta, ne quis imposterum eo nomine calumnias struere, & dissensiones serere audeat, sub canonicis pœnis districte inhibemus.* Quod Decretum ab eodem confirmatum est in celebri Bulla *Pretiosus*, & ab omnibus item ejus successoribus, nimirum a Clemente XII. in Constitut. *Verbo Dei & Apostolicæ Providentiæ*, a Benedicto XIV. in suis brevibus litteris Tolosanæ Academiæ datis anno 1753. tandem ann. 1760. a S. D. N. Clemente XIII. in suis item brevibus litteris datis Vallis Umbrosæ municipibus pro ratione studiorum.

recenſere arbitror, quoniam ex iis, quæ hucuſque pertractavimus, ſolidam reſponſionem conficere facile quiſque poteſt.

Confert itaque P. Gravina Juſtitiam cum Miſericordia, quæ ſemper ſuperabundat Judicio. At quamvis attributa Dei in eo ſpectata unum ſint, idemque, *ab extra* tamen, ut loquuntur Theologi, nempe ab effectibus, Miſericordia utique ſuperabundat Judicio, etiamſi unus tantum a maſſa damnata eriperetur; quare inepte ex eo deducitur plures ex hominibus ſalvari, quam damnari.

Nec minoris certe imbecillitatis eſt ea, quam inde adjicit P. Gravina ex Angelis petitam, collatis cum hominibus in Adam peccantibus, inquiens: „ Deus Angelis peccantibus non pepercit (II. Petri II. 4.) At erga homines dicitur Deus clemens, & miſericors, patiens, & multæ miſerationis, & ignoſcens ſuper malitia, (Jonæ IV. 2.) & multus ad ignoſcendum (Iſaiæ IV. 7.): Attamen dicemus poſt tantum prælationis amorem ex Angelis electos duplo majores Reprobis; ex hominibus e contrario Reprobos multo majores electis?"

Verum etiamſi doctrinam ſequamur D. Jo. Chryſoſtomi Hom. 24. in Act. Apoſtolorum, quæ eſt de mira ſalvandorum paucitate, tamquam ſi unus tantum ex centum hominibus ſalutem aſſequatur, nihilominus jure erga homines prædicari poteſt Deus Clemens, Miſericors &c., quoniam nec uni ex Angelis lapſis pepercit Deus. Arbitraria eſt vero plane concluſio Gravinæ, quoniam incerta res eſt, nec temere dijudicanda, quot Angeli conditi ſint, quot perierint, & an ii homi-

nes tantum Divino beneplacito electi sint, quot Angeli Apostatæ ceciderunt, cum & ipsi Ecclesiæ Doctores inter se dissentiant. (a)

Con-

(a) Dionysius, sive Auctor librorum de Div. Nom. & Cæl. Hierarch. cap. 14. & Dionysius Carthusianus, & D. Thomas quæst. 1. art. 3. docent, exercitum Angelorum excedere omnium rerum corporearum multitudinem: *Quia* (inquit S. Doctor loc. cit.) *quanto aliqua sunt magis perfecta, tanto in majori excessu sunt creata a Deo*. Quæ tamen intelligit Cajetanus de numero specierum, non individuorum. Quoad numerum vero lapsorum volunt nonnulli dimidiam fuisse partem, alii vero tertiam, quod inferunt ex v. 4. Cap. XII. Apocal. *Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum*, quæ intelligi volunt de tertia parte supernarum mentium quæ ceciderunt.

Quoad numerum vero electorum hominum volunt nonnulli hunc æquare numerum illorum Spirituum, qui a beatitudine ceciderunt, quemadmodum innuere videntur S. Anselmus in lib. *Cur Deus homo* cap. 18., & Isidorus de summo bono cap. 52., & D. August. lib. XXII. de Civit. Dei cap. 1. inquiens: *Tantum populum per gratiam suam collegit, ut inde suppleat, & instauret partem quæ lapsa est Angelorum*. Cornelius vero a Lapide in comm. sup. v. 4. cap. 12. Apocalypsis pag. 205. *Porro in hac allusione (alius est nempe sensus litteralis primario intentus, uti jam dixi) dicitur Lucifer traxisse post se tertiam partem stellarum, idest Angelorum, non Arithmetice, sed vulgariter accipiendum est, scilicet tertiam, idest magnam partem. Nam non videtur præcise traxisse tertiam: inde enim sequeretur plures esse homines, quam sint Angeli, & Dæmones simul juncti: id sequi patet; quia soli homines beandi, puta electi supplent hanc*

ter-

Conjecturam aliam instituit Theologus noster ex *Reprobis innominatis in Sacris litteris, nominatis* autem ibidem *electis*. *Hoc autem* (inquit p. 134.) *quis ibit inficias indicio esse velle Deum, ut facilius de hominum salute pie, ac benigne judicemus, quam de eorumdem æterna morte admodum severe*:

R. De Antiocho morti proximo legimus Machab. II. cap. 9. v. 13. *Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus*. Item cap. I. Ep. Catholicæ B. Judæ Apostoli vers. 7. legimus: *Sicut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum ignis æterni pœnam sustinentes*. (Consule cap. II. hujus sec. Partis) Agnosce ergo discrimen hoc tantum interesse electos inter, & reprobos nominatos in sacris litteris, quod electi nominatim recensentur, utpote pauci, reprobi vero turmatim proponuntur propter nimiam multitudinem.

Ultima tandem conjectura Gravinæ desumpta est ex collatione Parabolarum, quarum una est de Dei Justitia, aliæ vero Dei benignitatem arguunt, ex quibus *admodum belle arguitur* (inquit p. 535.) *quid opinandum de ejus misericordiæ*

 & Ju-

---

tertiam partem Angelorum lapsorum eorumque ruinas adimplent. Jam vero homines beandi non sunt tertia pars, imo nec decima omnium hominum. Nam longe plures homines damnantur, quam salvantur, nimirum ex decem vix unus, imo ex D. Chrysostomo ex centum vix unus salvatur.

& Justitiæ usu in re de electis, & reprobis. Responsio patet ex dictis. Et quidem Lectorum patientia abuterer, si in hisce nugis recensendis adhuc protraheretur oratio. Quapropter ne Lectoribus sim molestus, quæ reliquæ sunt ex Patribus conjecturæ, eas cap. sequenti uno tantum argumento complectar, quoniam unum, idemque plane evincunt.

CAPUT IV.

Solvuntur Conjecturæ P. Gravinæ ex Patribus inepte desumptæ.

QUas exponit conjecturas P. Gravina ex Patrum testimoniis, aut ineptæ plane sunt, & ideo contemnendæ, aut hoc unum insinuant, magnum habendum esse electorum numerum. Et quod res ita se habeat, integram Patrum classem, quæ primo loco profert, in notis exhibeo (*a*) ut quisque per se judicare facile

(*a*) In primis videamus, quanta fuerit eorum hominum multitudo, qui a languoribus & infirmitatibus a Christo Domino sanitati redditi sunt, insignium interventu miraculorum. *Circuibat Jesus* (narrat Matthæus) *totam Galilæam. . . sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo. Et abiit sermo ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus, & tormentis comprehensos, & qui Dæmonia habebant, & lunaticos, & paraliticos, & curavit eos*. In hunc locum S. Chrysostomus Hom. XIV. in Matth.

le queat. Et primo quis inficias ibit magnam esse electorum multitudinem, si tot elapsa saecu-

K 4 la

Matth. num. 3. *Vide*, ait, ... *Evangelista quomodo non sinngulos eorum, qui sanati sunt commemorat; sed brevi sermone innumera signa praetercurrat*. Apud Lucam haec legimus: *Perambulabat magis sermo de illo; & conveniebant turbae multae; ut . . . . curarentur ab infirmitatibus suis . . . . & virtus Domini erat ad sanandum eos. Multitudo copiosa plebis ab omni Judaea, & Jerusalem, & maritima, & Tyri, & Sydonis . . . . venerant, ut . . . sanarentur a languoribus suis . . . . Et omnis turba quaerebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes*. Explicans S. Ambrosius quod legimus initio Cap. V. *Cum turbae irruerent in eum &c.* haec habet: *Ubi Dominus multis impertivit varia genera sanitatum, nec tempore, nec loco potuit ab studio sanandi turbas cohiberi; vesper incubuit, sequebantur; Stagnum occurrit, urgebant*. De tribus defunctis ad vitam a Christo revocatis S. Augustinus haec advertit: *Tres mortuos invenimus a Domino resuscitatos visibiliter; millia invisibiliter suscitavit, quis novit? Non enim omnia, quae fecit, scripta sunt. Joannes hoc dixit: Multa alia fecit Jesus, quae si scripta essent, arbitror, totum Mundum non posse libros capere. Multi ergo sunt alii sine dubio suscitati*. His intendens animum *Salmeron*, haec scripta reliquit: *Messias tantis de causis tanta signorum plenitudine munitus ad nos instituendos, & doctrina sua imbuendos venire debuit, ut nullus esset tam audax, tam impudens, aut refractarius, qui illi se opponere, atque in faciem auderet resistere . . . . . Profecto sine magnis, & multis prodigiis, & invictis signorum operibus, quibus nos in tanta veritate confirmatos efficeret, non obtinuisset . . . . Si multitudinem* (miraculorum) *spectes, numquam plura nec magis varia edi-*

ta

la ab exordio mundi usque modo animo repetat & quæ subsequenter. At quænam argumentandi ra-

ta sunt, ut merito a quibusdam dictum fuerit: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?

Jam vero Paulus de Palacio disserens de miraculo patrato a Christo in sanatione auriculæ amputatæ a Petro in Horto servo Principis Sacerdotum. *An non*, ait, *sublimissimum est. . . . quod non vulgari remedio, sed opere miraculoso Hostem crudelem, atrocem, impudentissimum auris reddita beneficio donaverit? Et quia Theologicum dogma est: quem Dominus sanat, perfecte sanat, si Christus hunc & aure, & mente sanavit, quod potuit esse majoris charitatis indicium?* Huc facit quod docet S. Thomas: *Dei perfecta sunt opera, ut dicitur* Deuter. XXXII. *Non est autem aliquid perfectum si finem non consequatur: finis autem exterioris curationis per Christum factæ est Animæ curatio; & ideo non conveniebat Christo, ut alicujus corpus curaret, nisi ejus curaret Animam*. Unde super illud Joannis VII.: *Totum hominem sanum fecit in Sabbato, dicit Augustinus: quia curatus est, ut sanus esset in corpore, & credidit, ut sanus esset in Anima. Specialiter autem Paralitico dicitur, dimittuntur tibi peccata, quia, ut Hieronymus dicit: Datur ex hoc nobis intelligentia, propter peccata plerisque evenire corporum debilitates, & ideo forsitan prius dimittuntur peccata, ut causis debilitatis ablatis sanitas restituatur: unde & Joannis V. dicitur: Jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat: ubi dicit Chrysostomus, Discimus, quod ex peccatis nata ei erat ægritudo*; quamvis autem ut Chrysostomus dicit super Matthæum: *Quanto anima est potior corpore, tanto peccatum dimittere majus sit, quam corpus sanare; quia tamen illud non*

ratio hæc est Logicis inaudita? Instituitur comparatio a Gravina inter majorem electorum, & minorem reproborum numerum, in qua quidem comparatione tota sita est controversia. Inde vero dum quæstionem probandam aggreditur, quasi rei propositæ nescius, propositionem alteram, quæ a nemine in controversiam adducitur, probat, comparationem interim relinquens. Nisi ergo Theologus noster præter novitatem in Theologia inductam velit etiam novum tradere Logicæ præceptum, cum iis certe hucusque notis conciliari nullo pacto potest hæc argumentandi ratio. Et quoniam S. Augustini testimonio, cui analoga sunt alia SS. Patrum testimonia, maxime innititur P. Gravina, hinc ex ipso S. Doctore solutionem repetam. Inquit ergo contra Cresconium lib. 3. §. 75. Tom. I. col. 473. *In paucis*, inquit, *est veritas*, *errare multorum est*. *Et ne verbis tuis tantæ illius sterilis fœcunditatis contradicere videreris; cui dictum est: Multi filii desertæ magis, quam ejus, quæ habet virum, adhibuisti ex Evangelio testimonium: quoniam pauci sunt, qui salvantur. Solve ergo quæstionem, quomodo ipse Dominus dicat: Quia arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Et idem ipse alibi dicat: Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham &c. quomodo etiam in Apocalypsi demonstretur eorum multitudo, quam numerare nemo poterat ex omni gen-*

---

non est manifestum, facit minus, quod est manifestius; ut demonstraret majus, & non manifestum.

gente, & tribu, & lingua habentium stolas albas, palmasque ferentium, qui pressuras propter Christi fidem sustinuerant. Quomodo iidem sunt pauci, qui multi? Neque enim alterum horum est verum, alterum falsum, cum sit utrumque Divina veritate prolatum, nisi quia iidem ipsi boni, verique Christiani, qui per seipsos multi sunt, in comparatione malorum, falsorumque itidem pauci sunt. Sic multa grana, quibus horrea magna complentur, pauca dicimus in comparatione palearum. Sic etiam quod factum est ad Abraham de semine ejus, quod est Christus, multæ sunt stellæ, quas numerare non possumus, quibus tam grande cælum undique circumfulget, & paucas dicimus in comparatione arenæ maris. Forte stellæ significaverunt spirituales Christianos, maris autem arena carnales. Quamvis ergo juxta mentem tanti Doctoris tam magna in se spectata proborum, electorumque sit multitudo, ut eam dinumerare nemo possit, tamen in comparatione reproborum pauci jure appellari debent electi. En quam expedite tota exstructa novitatis machina sua levitate exsufffletur.

C A P U T V.

E T U L T I M U M.

Corollarium.

HActenus universam Gravinæ doctrinam etiam per partes expendimus, atque ineluctabilibus suffulti præsidiis eam profligare studuimus. Nunc summa capita novitatis ab eo inductæ

ctæ paucis contrahenda sunt, ut intelligat quisque uno intuitu, quam perniciosa Ecclesiæ futura sit hujuscemodi novitas, & quam perutile fuerit hic eam contrivisse. Docet itaque tamquam dogma, & præcipuum caput, Fidem implicitam Christi sufficientem esse ad æternam salutem in novo fœdere, cujus adjutorio *turmatim* salutem assequuntur sempiternam Ethnici, Mahometani, Hæretici, Schismatici, Hebræi, qui re *Christiani* dici debent, seu Christiani Formales. Ex cap. I. Primæ Partis. Verum quid *Fidei implicitæ* vocibus intelligat, magis momentosum est. Intelligit enim fidem unius Dei, in qua implicite continetur & Christi Fides ex cap. III. P. P. In probationibus autem singulis quam inepte se gerat Theologus noster, præter ea, quæ singillatim persecuti sumus, judicare facile quisque poterit testimonio Hugonis Victorini, quod tamquam probationem primæ Propositionis adducit, cujus verba in objectorum solutione primæ partis eo consilio missa feci, ut opportune hic apponerentur. Ibi enim ad evincendam Infidelium salutem etiam in novo fœdere sola fide implicita Christi, præter alia ineptissime exposita, præfati Hugonis quoque profert verba p. 575., quæ hujusmodi sunt: *Sub Gratia manifeste omnibus, jam & prædicatur, & creditur, & modus Redemptionis, & qualitas personæ Redemptoris.* Quæ verba tantum abest, ut de Fide implicita Christi accipi debeant, ut potius explicitam Christi fidem necessario supponant; quemadmodum eam quoque expresse deposcit l. 2. de Sacram. Parte *6.* cap. 2. ab ipsis Infidelibus, si qui ex iis in cælestem patriam ingredi contendant, ut vidimus cap. VII. P. P.

Nec

Nec ineptis tantum fundamentis, & ratiociniis complentur expositæ ab eo probationes, sed artificiosum quoque, & affabre elaboratum articulum conflat p. 640., quo Jansenianæ hæresis notam inurit iis, qui dogmati ab ipso inducto contradicunt. Ad quam retundendam calumniam satis esset ab eo postulare, an ex Jansenistis hisce salventur nonnulli? Si ita est, ergo qui negant Fidem implicitam sufficientem esse ad salutem in novo fœdere, non negant quod dogma est. Si autem nemo unus ex iis salutem assequitur, non video, quid magis sibi demeruerint Janseniani isti, quam cæteri Hæretici, & Ethnici, Mahometani, Hebræi &c.; ut his omnibus turmatim in cælum convolantibus, unis Jansenianis interclusus esse debeat aditus. Num inficiari dogma Gravinæ magis peremptorium est, quam propugnare hæresim Pelagianam, Berruyerianam, & ipsam idololatriam. At appage nugas. Quid enim prodesset Judæis, Mahometanis, Gentilibus Christi adventus, qui illuxit, ut abigantur tenebræ ignorantiæ, & splendesceret lumen veritatis in omnes gentes, si fides unius Dei Remuneratoris etiam in novo fœdere; satis esset ad salutem? Quid Apostolorum prædicatio ad omnes Gentes? Hæc enim nihil eis prodesset ad salutem obtinendam, quæ etiam sine ulla fide in Christum facile comparari potest juxta novam Gravinæ doctrinam. Jam vero alterum Gravinianæ doctrinæ caput est, electos non solum de Catholicis, sed de omnibus plane hominibus numerosiores esse reprobis. Et quoniam plane noverat Gravina Catholicos, etiamsi omnes, & singuli salvarentur, multo pauciores esse

esse universis Acatholicorum generibus, hinc ut majorem Electorum numerum conficeret, turmas Ethnicorum, Hebræorum &c. electis Catholicis adjecit contra Ecclesiæ Doctrinam, (ex cap. IX. P. P. versus finem) cui adstipulantur sibi invicem utriusque fœderis paginæ & perpetuæ Traditionis tuba concinit (ut vidimus cap. II. & III. p. II.)

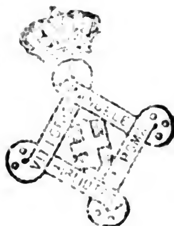
Quod vero capitale, & decretorium haberi debet, est novitas inducta in Ecclesia Dei a recenti Theologo, qui ea maxime delectatur (ex Cap. II. P. P.) eo quod conjecturis probabilem reddit (ex cap. I. Sect. P.). At quid sentiendum sit de juniori Theologo, qui in Ecclesia Dei novitatem inducat, quam probabilem quoque afferat, dijudicare quisque poterit ex censura ab Alexandro VII., & Innocentio XI. inflicta hisce duabus Thesibus, quarum prima, quæ est in ordine 27., talis est. *Si liber sit alicujus junioris, & moderni, opinio censeri debet probabilis, dum non constat esse rejectam a Sede Apostolica tamquam improbabilem.* Altera vero, quæ est in ordine 3., hujusmodi est: *Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Quænam autem probabilitas magis tenuis inveniri potest, quam ut evanescant plane, & fiant pulvis ex inducta veritatis luce conjecturæ, quibus novam doctrinam probabilem asserere veritus non est P. Gravina, quemadmodum ex omnibus fere hujus Dissertationis capitibus satis constare arbitror? Si desinat autem quævis quantumvis tenuis probabilitas, eo magis cen-

su-

furam incurrit, qui novam fecutus opinionem prudenter fe gerere contendat. Cave ergo ne dicas: *Si erravero, prudenter errare profecto cenfeo; quare erroris, neque pœnitebit me umquam, nec pudebit.* (*a*)

(*a*) Inquit P. Gravina p. 533.

F I N I S.

D. JOANNES-BENEDICTUS MITTARELLI

De Venetiis Abbas Generalis Totius Ordinis Camaldulensis &c.

CUm librum, cui titulus est: *Dissertatio Theologica adversus novitates P. Josephi Mariæ Gravina S. J. Cæli januas reserantis &c.*, a P. D. Antonio Maria Gardini Veneto Presbytero & Monacho nostro compositum, duo Theologi jussu nostro viderint, & in lucem edi posse censuerint, facultatem auctori præfato impertimur, ut eumdem librum typis mandare valeat, si iis, ad quos spectat, ita videbitur.

Datum Venetiis ex Monasterio nostro S. Michaelis prope Murianum III. Nonas Septembris MDCCLXVII.

D. J. B. Abbas Generalis Camaldul.

D. Anselmus Costadoni Cancell. Camald.

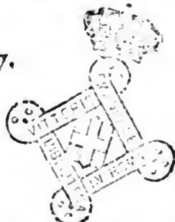
NOI

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del P. Filippo Rosa Lanzi Inquisitore Generale del S. Officio di Venezia nel Libro intitolato: *Dissertatio Theologica adversus novitates P. Josephi Mariæ Gravinæ S. J. Cœli januas reserantis non solum Hæreticis &c. MS.* non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per attestato del Secretario nostro niente contro Principi, e buoni costumi; concediamo licenza a Simone Occhi Stampatore di Venezia che possi essere stampato, osservando gl' ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. il 1. Settembre 1767.

(
(*Alvise Vallaresso Rif.*
(*Andrea Tron Cav. Rif.*

Registrato in Libro a Carte 327. al Num. 2247.

Registrato al Magistrato della Bestemia a Carte 162.

Andrea Grattarol Segr.

Davidde Marchesini Segr.